

รายงานการวิจัยเรื่อง

ทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหา
ความฟุ่มเฟือย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

**Perception of Students toward applying the Sufficiency Economy
Philosophy to Alleviate the Lavish Habit : A Case Study of the
Rajamangala University of Technology Thanyaburi's Students**

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร วิทยอุดม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมมารี รักษ์ชูชีพ

คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

**Perception of Students toward applying the Sufficiency Economy
Philosophy to Alleviate the Lavish Habit : A Case Study of the
Rajamangala University of Technology Thanyaburi's Students**

Assoc. Prof. Dr. Wichian Vitaya-udom

Asst. Prof. Dr. Khemaree Rugchoochip

Faculty of Business Administration

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย 2) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ประชากรคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีที่สุ่มมา ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นชาย โดยเมื่อจำแนกตามคณะที่นักศึกษาสังกัด ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด มีระดับผลการศึกษามากกว่า 2.75 เป็นส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล โดยนักศึกษามากกว่าครึ่งมีผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท ส่วนตัวนักศึกษเองได้รับรายได้ต่อเดือน 5,000 – 8,000 บาท เป็นส่วนใหญ่

นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง โดยมีการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวสูงที่สุด และมีการทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว รวมทั้งมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อควบคุมการใช้จ่ายต่ำที่สุด นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสังคมในระดับปานกลาง โดยมีการรับรู้ภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทยสูงที่สุด และมีการรับรู้เกี่ยวกับการที่สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงิน อำนาจ และวัตถุต่ำที่สุด นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง โดยมีการรับรู้ภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก และไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้งสูงที่สุด และมีการช่วยสอดส่องลดปัญหาอาชญากรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุขต่ำที่สุด

ทักษะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็นต้องใช้ นักศึกษาจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพงสูงที่สุด นักศึกษามีการจัดสรรเงินที่ได้รับให้เพียงพอ โดยไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่มต่ำที่สุด ทักษะด้านความมีเหตุผลของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยการซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในระดับสูง และนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่ใช้ในการศึกษา การใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผลไม่ฟุ่มเฟือย และการพยายามหาสาเหตุและแก้ไขปัญหาในเรื่องการใช้จ่ายอย่างมีสติต่ำที่สุด ทักษะด้านการมีภูมิคุ้มกันที่คือนักศึกษามีระดับของทักษะอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้สูงที่สุด การหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัวต่ำที่สุด

ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคอขวดได้แก่ คณะที่นักศึกษาสังกัด การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม และการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคอขวดของนักศึกษาได้มากที่สุด คือ การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนการรับรู้ปัญหาด้านสังคม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคอขวดของนักศึกษาได้น้อยที่สุด

Abstract

Objectives of this study are 1) to study perception of students toward applying the sufficiency economy philosophy to alleviate the lavish habit 2) to study factors affect perception of students toward applying the sufficiency economy philosophy to alleviate the lavish habit 3) to study problems and suggestions in this area.

This is a survey research, samples composed of students from RMUTT totally 100 students, Bachelor Degree level. Questionnaires are used as the instrument.

Findings indicate the following :

Majority of students, are male, study at Business Administration, third year level, average grade point 2.75, living in Bangkok and nearby area. Parent earn living by doing business and private entrepreneur, income more than 40,000 Baht, students received 5,000 – 8,000 Baht/month.

Perception of students toward applying the sufficiency economy philosophy to alleviate the lavish habit are in the middle level, perception about family economic problem is the highest, part time job, expenditure planning, income expenditure account is the lowest level. Perception about social are in the middle level, recent Thai social condition and perception is the highest, perception about the importance of money, power and materials is the lowest.

Perception about environment is in the middle, perception about world environment, non smoking, no drink, avoid wrong-doing, think about peaceful social as a whole is the highest, inspect social crime that make social happiness is the lowest. Perception about sufficiency is in the middle, students doesn't want to buy expensive goods, buying substitute instead is the highest level. Allocation money received from parent by not asking more is the lowest level. Perception about reasoning is in the middle. Buying necessary goods is the highest level. Students buys stationary, spend money with reasoning thinking is the lowest level. Perception about life protection is

in the middle. Careful spending money, no debt, earn more to help family is the lowest score.

Factors affection perception of students towards applying the sufficiency economy are faculty studied , perception about economic problems, social problems, and environment problems. Variables that can explain and influence variation are perception about social, second is the economic problems; whereas, social problems is the variable that influence and explain the variation of sufficiency economy philosophy to alleviate the lavish habit is the lowest.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่ายหลายท่านที่ได้ให้ความกรุณากับผู้ศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยใคร่ขอแสดงกิตติกรรมประกาศไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีพระคุณ ดังต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รวมทั้งรองอธิการบดี และผู้บริหารทุกระดับของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนโครงการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทุกท่าน ที่ได้ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม รวมทั้งช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในเรื่องของข้อมูลสถิติภูมิต่าง ๆ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณนักศึกษาทุกท่านที่ได้ช่วยตอบแบบสอบถามทั้งในการสอบถามเพื่อทำการทดสอบเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ ที่ได้มีส่วนในการประสิทธิ์ประสาทแสงสว่างแห่งชีวิตและปัญญาแก่คณะผู้วิจัย รวมทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ได้บังคับบัญชาที่คอยให้กำลังใจตลอดเวลา จนทำให้คณะผู้วิจัยประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญรูป	ซ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	
8	
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	
8	
สมมุติฐานของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	11
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค	17
แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน	35
แนวความคิดแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	43
แนวความคิดเกี่ยวกับทักษะ	63
ประวัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	71
กรอบแนวความคิด	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา	78
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	84
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการวิจัย	85
ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา	85
ผลการศึกษาผลการศึกษาดังทัศนะของนักศึกษาต่อการนำ	89
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	
ผลศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษาต่อการนำ	98
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	
ผลศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ และอุปสรรคของนักศึกษา	
ต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	111
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	113
สรุปการศึกษา	113
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	118
ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	135
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	136
ภาคผนวก ข คู่มือการลงรหัส	145

สารบัญรูป

รูปภาพ	หน้า
2.1 เสริมธุรกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุข	54
2.2 มาตรฐานทัศนคติของเทอร์ส โดน	69
2.3 มาตรฐานทัศนคติของลิเคอร์ท(ประเภทบวก)	70
2.4 มาตรฐานทัศนคติของลิเคอร์ท(ประเภทลบ)	70
2.5 กรอบแนวคิด	74

สารบัญญัตรา

ตาราง		หน้า
2.1	จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 23,000 บาทต่อปี	42
3.1	ประชากรในการศึกษาจำแนกตามคณะที่นักศึกษาสังกัด	79
4.1	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามเพศ	85
4.2	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามคณะ	86
4.3	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี	86
4.4	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามระดับผลการศึกษา	87
4.5	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามภูมิลำเนา	87
4.6	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง	88
4.7	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง	88
4.8	จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามรายได้	89
4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ	90
4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสังคม	91
4.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	93
4.12	สรุปการรับรู้ของนักศึกษา	95
4.13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะของนักศึกษา ด้านความพอประมาณ	95
4.14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะของนักศึกษา ด้านความมีเหตุผล	96
4.15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะของนักศึกษา ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี	97
4.16	สรุปทักษะของนักศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	98
4.17	ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านเพศต่อทักษะของนักศึกษาในการนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	99
4.18	ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านคณะที่นักศึกษาสังกัดต่อทักษะของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	100
4.19	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นด้านบุคลากร ของประชาชนที่มีอายุต่างกัน	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.20 ผลการศึกษาอิทธิพลของชั้นปีที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	103
4.21 ผลการศึกษาอิทธิพลของระดับผลการศึกษาที่มีต่อทัศนคติของ นักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	104
4.22 ผลการศึกษาอิทธิพลของภูมิลำเนาที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	105
4.23 ผลการศึกษาอิทธิพลของอาชีพผู้ปกครองที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	106
4.24 ผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้ผู้ปกครองที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	107
4.25 ผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้ของนักศึกษาที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษา ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	108
4.26 ผลการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย	109

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาได้รับความสำคัญในนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ภายใต้แนวคิดการพัฒนากระแสหลักที่เน้นการสร้างความทันสมัย การพัฒนาเศรษฐกิจ และความเท่าเทียมกันของประชาชนในทุกภูมิภาค รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ชนบทและภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่นานาประเทศให้การยอมรับเป็นอย่างสูง

จากการที่รัฐบาลยอมรับว่าแม้การพัฒนาที่ผ่านมาจะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสูงขึ้นก็จริง แต่ปัญหาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมก็เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน อาทิ การส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่จากต่างประเทศ เพื่อเร่งการผลิตเพื่อการส่งออก ได้ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพและความสมบูรณ์ของดินที่ทำการเกษตรไปอย่างยากต่อการฟื้นฟู การส่งเสริมอุตสาหกรรมทุกรูปแบบรวมทั้งการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลไกหลักในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวเข้าสู่ภูมิภาค ได้ทำความเสียหายให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่กว้างขวาง จนเกิดผลกระทบร้ายแรงต่อประชาชนจำนวนมากจนถึงปัจจุบัน

สำหรับปัญหาทางด้านสังคมนั้น การพัฒนากระแสหลักภายใต้ระบบทุนนิยมแข่งขันเสรี (Liberal Competitive Capitalism) และระบบเศรษฐกิจการตลาด (Market Economy) ได้ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ เปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากที่เคยเป็น “การผลิตเพื่อบริโภคหรือเพื่อยู้อู่เพื่อกิน” ไปเป็น “การผลิตเพื่อขายหรือเพื่อการตลาด” เมื่อตลาดมีการแข่งขันสูง จึงส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นปัจเจกสูงขึ้นเรื่อย ๆ มีค่านิยมบริโภคเกินศักยภาพของตนเองและต้องพึ่งพิงตลาดสูง สุดท้าย ความสามารถในการพึ่งตนเองลดลง

ในการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า แนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้

ระบบบริหารจัดการประเทศที่ธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

โดยมีพันธกิจดังนี้ (1) พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาพที่ดีอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับการออมที่พอเพียง มีการปรับโครงสร้างการผลิตและบริหารบนฐานความรู้และนวัตกรรม ไขจุดแข็งของความหลากหลายทางชีวภาพและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ควบคู่กับการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ พลังงาน กฎกติกากฎหมาย และกลไกสนับสนุนการแข่งขันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ข้อ (3) ความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างอื่น เป็นธรรมและมีการสร้างสรรค์คุณค่า สนับสนุนให้ชุมชนมีองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากร คุ้มครองสิทธิและส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากร ปรับแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ของชาติจากข้อตกลงตามพันธกรณีระหว่างประเทศ (4) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งสร้างกลไกและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคี ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบต่อสาธารณะ มีการกระจายอำนาจและกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สู่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ทรัพยากร (แผนปฏิบัติการราชการกรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2550 – 2553)

ในสภาพที่โลกได้พัฒนาเป็นโลกาภิวัตน์ ที่ซึ่งเศรษฐกิจโลกเชื่อมโยงถึงกันได้ทั้งโลกพร้อมกันมีระบบข้อมูลสารสนเทศเข้ามาทำหน้าที่สร้างคุณค่าใหม่ ๆ ได้มากขึ้นนี้ มีผลทำให้ระบบต่าง ๆ ที่เคยมีมาต่างต้องได้รับผลกระทบและต้องปรับตัวหรือแปลงสภาพตนเองครั้งใหญ่ ดังนี้ คือ

ก) ระบบเศรษฐกิจเปิดที่มากด้วยการแข่งขัน เมื่อเศรษฐกิจโลกได้มีเทคนิควิธีการผลิตมากขึ้น การรวมกลุ่มทางการค้าของประเทศต่าง ๆ การวางกติกากิจการทำธุรกิจกับการกำหนดมาตรฐานการผลิตและขายสินค้าระหว่างประเทศต่างก็ได้มีการพัฒนาเป็นมาตรฐานร่วมกัน

เพื่อใช้สำหรับการติดต่อทางการค้าที่เพิ่มขยายมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไปเป็นเศรษฐกิจระบบเปิดโดยปริยาย

สภาพดังกล่าวทำให้ธุรกิจต้องอยู่ในสภาวะต้องสู้แข่งขัน (Competition) มากขึ้น ซึ่งธุรกิจทุกแห่งไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด ที่ไหนในโลก ต่างก็ต้องเข้าสู่สนามการแข่งขันในระดับโลกโดยอัตโนมัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้า ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง “พลิกโฉม” และส่งผลกระทบไปทั่วธุรกิจจะอยู่รอดได้จึงต้องมีการยกระดับการดำเนินงานให้เข้าสู่มาตรฐานโลก ทั้งนี้เพื่อให้มีการเปิดโอกาสไปแข่งขันแย่งลูกค้าในระดับโลกและตั้งรับโดยรักษาลูกค้าของตนเองไว้

ข) การตลาดโลกาภิวัตน์ในระบบขายข้อมูลสารสนเทศ ขณะที่ระบบเศรษฐกิจโลกเปิดถึงกันเป็นตลาดโลกใบเดียว ทำให้ธุรกิจทุกแห่งต้องรับรู้ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factor) คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศที่นักบริหาร โดยเฉพาะงานด้านการบริหารการตลาดของทุกองค์การจะต้องปรับตัว โดยเข้าใจและรู้จักนำเอาไอทีเข้ามาใช้อย่างเหมาะสมในหลาย ๆ ทาง คือ

1. การรู้จักเอาไอทีเข้ามาช่วยต่อการผลิตเพื่อให้สินค้าได้มาตรฐานและมีราคาถูกลง
2. การพัฒนาระบบงานการตลาดของตนให้มีความพร้อมในการให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยให้ไอทีที่สามารถให้บริการแบบ One Stop Service แก่ลูกค้าได้
3. สร้างระบบและข่ายการติดต่อสื่อสารที่สามารถเข้าถึงลูกค้าในตลาดวงกว้าง ในระดับโลกได้หลาย ๆ ทางด้วยสื่อหลาย ๆ ชนิด
4. นำเอาไอทีมาสร้างขายการบริหารและทำงานกับภายนอก คือ การนำไอทีติดต่อสื่อสารกับลูกค้า โดยการร่วมสร้างคุณค่าและทำกิจกรรมร่วมกันได้ในระบบ “สายโซ่อุปทาน” (Supply Chain) ในระบบสากล

ค) การต้องเร่งเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากส่งผลกระทบทำให้ธุรกิจต้องปรับตัวครั้งใหญ่ทั้งกว้างและลงลึกแล้ว ในอีกด้านหนึ่งที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ “ผู้บริโภค” (Consumer) ที่ต่างได้รับการยกฐานะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผู้บริโภคยุคใหม่ต่างจะได้รับข่าวสารข้อมูลมากขึ้นจากโลกกว้าง ทำให้เห็นโอกาสทางเลือกมากขึ้นมีความต้องการ ความนึกคิดและการคาดหมายเปลี่ยนไปจากเดิม จนกลายเป็นโจทย์ใหม่ และเป็นปัญหาใหญ่สำหรับนักการตลาดที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้บริโภค ที่มีต่อการตลาดของกิจการในระบบเศรษฐกิจในโลกยุคใหม่ที่ต้องการ

แข่งขันรุนแรงในสภาพไร้พรมแดน ที่มีการข้ามวัฒนธรรมด้วย จึงทำให้ผู้บริโภคเป็นเรื่องแรกที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารทุกฝ่ายต้องเข้าใจ

ในขณะที่สังคมไทยเจริญเติบโตรวดเร็วทางอุตสาหกรรมด้วยการใช้รายได้ประชาชาติ (GDP) และอัตราส่วนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัดของความสำเร็จในการพัฒนา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่มั่นคง โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยและมีปรับเปลี่ยนตัวเองจากสังคมที่อยู่แบบพอเพียง เป็นสังคมที่อยู่อย่างมั่งคั่ง เริ่มสะสมส่วนเกิน มีการผลิตเพื่อขายและแสวงหากำไรให้มากที่สุด วัดค่าความสุขจากการร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง เป็นการพัฒนาที่มุ่งการระดมการผลิตและส่งเสริมการบริโภค หรือแท้จริงมีความหมายว่า “การทำให้ทันสมัยที่ไม่พัฒนา” ซึ่งก่อให้เกิดผลสำคัญ คือ การสูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเองของคนในชนบทและสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับชุมชน

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การพัฒนายุคใหม่นี้ ได้แบ่งแยกผู้คนออกจากกัน ออกจากธรรมชาติและท้องถิ่นของตนเองในคุณค่าดั้งเดิม ตลอดจนสูญเสียระบบจัดการของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยในอดีตที่ผู้คนมีชีวิตอยู่เป็นชุมชน มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายมีความสัมพันธ์อันที่พี่น้องร่วมสายวัฒนธรรม เป็นคนบ้านเดียวกันเพราะมาจากหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และเผ่าพันธุ์เดียวกัน ความเป็นชุมชนทำให้ชุมชนพึ่งตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ถึงแม้จะมีปัญหามากมาย ชาวบ้านต่างช่วยเหลือเกื้อกูล มีระบบการแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจคุณธรรมเพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่รอดระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยในอดีตเป็นแบบยังชีพ ไม่มีการลงทุนลงแรงมากมายเป็นวิถีแบบทำมาหากินและมีการเพาะปลูกเพียงเพื่อพอกินเหลือจึงขายหรือไว้ทำบุญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี 2517 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยพระราชดำรัสในวันนั้นมีข้อความบางตอนระบุว่า “คนอื่นจะว่าอย่างไร ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้”

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อัน

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกบรรจุเข้าไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) เป็นครั้งแรก โดยทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ควบคู่ไปกับแนวคิดของสังคมที่ต้องการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นเป้าหมายของแผนพัฒนา ฯ ที่ถูกวางไว้ต่อเนื่องจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 อย่างไรก็ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ถูกหยิบยกมาใช้ในการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนมากนัก ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 เนื่องจากรัฐบาลชุดที่ผ่านมาได้ใช้แนวทางในการพัฒนาด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการวางแผนแบบบูรณาการ (หรือ CEO) มาใช้เป็นหลักในการพัฒนาที่สำคัญ นอกจากนี้การวัดความสำเร็จของแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ถูกวางเป้าหมายเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ไว้อย่างชัดเจน

การจะนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับสังคมไทยให้เกิดประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลและประเทศชาตินั้น สิ่งสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการดำเนินการคือผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสอดคล้องกันทั้งประเทศ ทั้งผู้วางนโยบายและผู้ปฏิบัติหรือภาคประชาชน เนื่องจากลักษณะสำคัญในหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีเรื่องของความรู้ ความเข้าใจและการมีเหตุผลเข้ามาเป็นเงื่อนไข

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้ขยายผลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพทั้ง “ทุนทางสังคม” “ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “ทุนทางเศรษฐกิจ” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูล เป็นการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผน ฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติรวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 :1)

ทั้งนี้ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 ได้ระบุถึงเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจไว้ว่าจะต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืน และรัฐบาลปัจจุบันได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศภายใต้กรอบแนวคิดการพึ่งตนเองเป็นหลัก ยึดความพอดีหรือทางสายกลางหลักเดียว หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงในการดำเนินงาน สร้างความสมดุล สร้างภูมิคุ้มกัน ภายใต้การมีคุณธรรมและจริยธรรม

ทั้งนี้การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นับว่าเป็นการพัฒนาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากมิได้มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือการมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่เน้นดัชนีชี้วัดความสุขของประชาชนในประเทศโดยรวม ด้วยการมีความพอเพียงในชีวิต การมีส่วนร่วมในการดูแล คิด ตัดสินใจ ในการร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน ด้วยพลังปัญญาของคนไทยในชุมชนอีกด้วย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพลังในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เพียงแต่ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทยเท่านั้น ยังได้เผยแพร่ไปสู่สายตาชาวโลกหลายครั้ง แต่สิ่งที่เป็นที่ประจักษ์ว่านานาชาติได้รับทราบและเห็นถึงความโดดเด่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือจากการที่นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ (UN) ในขณะนั้น ได้เดินทางมาถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ของสหประชาชาติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้ขานานพระนามพระองค์ว่า “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา” รวมทั้งกล่าวสดุดีพระองค์ว่า “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ มีความหมายอย่างยิ่งต่อชุมชนทุกแห่งในยุคโลกาภิวัตน์ ที่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรัชญาดังกล่าวซึ่งเน้นแนวทาง “การเดินสายกลาง” มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนของสหประชาชาติที่เน้นการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการใช้กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน พระราชปณิธานในการพัฒนาประเทศของพระองค์และพระราชดำริที่แสดงถึงวิสัยทัศน์อันชาญฉลาด ได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่พสกนิกรของพระองค์และประชาชนทั่วทุกแห่ง” จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่ใช้ได้เฉพาะประเทศไทย แต่ใช้ได้กับทุกประเทศ ซึ่ง UNDP ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อรับมือกับผลกระทบภายนอก สร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งรองรับการเปลี่ยนแปลง ปรัชญานี้ส่งเสริมให้ผู้คนมีโอกาสให้ช่วยเหลือตัวเองได้ และเป็นการผสมผสานเศรษฐกิจ สังคม คุณธรรม เข้าด้วยกัน และ UNDP ได้ออกรายงานการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2550 มีชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” เผยแพร่รายงานฉบับนี้ไปทั่วโลก

รูปแบบของการบริโภคในครัวเรือนในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเนื่องจากมีสัดส่วนการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคที่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้นพร้อมกับภาระหนี้สินที่เกิดจากความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน การออมโดยรวมของประเทศลดลงจากระดับสูงที่สุดร้อยละ 35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 30 ซึ่งเป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนในอนาคต

การขาดแคลนการออมจะเป็นปัญหาทั้งในระดับประชาชนและประเทศ คราวเรือนที่มีรายได้ต่ำยังอยู่ในฐานะที่มีหนี้สินและขาดเงินออม ในปี 2547 หนี้สินของครัวเรือนที่มีหนี้สินคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 88.65 ของรายได้ครัวเรือน หรือประมาณ 10.6 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พฤติกรรมการบริโภคของประเทศมีความโน้มเอียงในการบริโภคสินค้าที่มาจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ผู้ที่มีรายได้ระดับปานกลางเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และกลุ่มผู้บริโภคที่เริ่มมีรายได้ปานกลาง จะเริ่มเปลี่ยนจากการบริโภคสินค้าจำเป็นสำหรับการยังชีพ เป็นสินค้าที่สร้างความสุขในการบริโภคและความเป็นอยู่มากขึ้น และเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้บริโภคที่มีรายได้มากขึ้นและมีการศึกษาสูงขึ้นจะเริ่มให้ความสนใจกับรายละเอียด และภาพลักษณ์ของสินค้ามากกว่าสนใจเฉพาะประโยชน์ใช้สอยและราคา เช่น การออกแบบของสินค้า ตราสินค้า เป็นต้น ความเป็นเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว(Hyper-urbanization) และประชากรส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง ดังนั้นที่อยู่อาศัย สินค้าและบริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองจะส่งผลกระทบต่อการผลิตและบริการ เช่น ซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ ผ่านอินเทอร์เน็ต จากการขายตรง ซื้ออาหารสำเร็จรูปและอาหารพร้อมปรุง รับประทานอาหารนอกบ้านกับครอบครัว เป็นต้น

มิติทางด้านค่านิยม จริยธรรมและพฤติกรรมของคนในสังคม พบว่า สังคมไทยมีปัญหาหลายประการที่สะท้อนถึงความวิกฤติ อาทิ ค่านิยมเลียนแบบการบริโภคตามต่างชาติ ไม่เห็นคุณค่าความเป็นไทย เกิดความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เด็กวัยรุ่นมีทัศนคติเปลี่ยนไป โดยเฉพาะการขาดความอดทน ต้องการรวยเร็ว มีผลกระทบต่อการเลือกเรียน ทำงานและใช้ชีวิตอย่างฉาบฉวยและว้าเหว่มากขึ้น ขณะเดียวกันเกิดโรคทางสังคมแบบใหม่ คือ เสพติดอาหาร เครื่องดื่ม สาร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เป็นคุณต่อร่างกายและสติปัญญา เช่น อาหารปรุงสำเร็จ อาหารสะดวกซื้อ บุหรี่ เหล้า อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ ติดตามมามากมาย เช่น ภาวะโรคอ้วน สื่อมีส่วนนำเสนอข่าวสารที่กระตุ้นให้คนในสังคมเกิดค่านิยม และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

การศึกษาทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาชาติของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
4. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย และปัจจัยที่มีผลกระทบตอทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย
2. ขอบเขตขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษาอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2552 – กันยายน พ.ศ.2553

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนและการดำเนินการพัฒนาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

1.5 สมมติฐานการวิจัย

1. เพศของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
2. คณะที่นักศึกษาสังกัดมีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
3. ชั้นปีที่นักศึกษาเรียนอยู่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
4. ระดับผลการศึกษานักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
5. ภูมิภาคนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
6. อาชีพของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
7. รายได้ของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
8. รายได้ของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
9. การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริโภค หมายถึง การจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้า ทั้งในส่วนของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสาร พาหนะเดินทาง และบริการในชีวิตประจำวัน รวมถึงการแบ่งสัดส่วนการใช้จ่าย ปริมาณการใช้จ่าย การเข้าถึงแหล่งที่มาของรายได้ การก่อหนี้ การออม

พฤติกรรมการบริโภค หมายถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า ทั้งในสัดส่วนของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสาร พาหนะเดินทาง และบริการนั้น ๆ จนกระทำการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน รวมถึงการตัดสินใจแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายการควบคุมปริมาณการใช้จ่าย ลักษณะการเข้าถึงแหล่งที่มาของรายได้ การตัดสินใจก่อหนี้ การตัดสินใจออม

พฤติกรรมการบริโภคตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การตัดสินใจซื้อสินค้าทั้งในส่วนของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือ

สื่อสาร พาหนะเดินทาง รวมถึงบริการในชีวิตประจำวัน ด้วยความมีเหตุมีผล แบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันในการตัดสินใจยับยั้งชั่งใจในการควบคุมปริมาณการใช้จ่ายอย่างพอเพียง มีการเก็บออม ไม่ก่อหนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันเป็นคุณธรรมในจิตใจอาศัยความรู้ความสามารถ ความรอบคอบ และคุณธรรมในการใช้ชีวิตประจำวัน

ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีที่ไม่มาไม่น้อยเกินไปในด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง มีกิจกรรมภายในครัวเรือน เพื่อการลดรายจ่าย ลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มพูนรายได้ในครัวเรือน

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับระดับความพอประมาณ ได้อย่างสมเหตุสมผล บนพื้นฐานจากเหตุปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีความรอบคอบ ชัดเจน สำหรับการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความพอดีกับอัตภาพและระดับของครัวเรือน

ความมีภูมิคุ้มกัน (Self-immunity) หมายถึง ความพร้อมรับต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ หาแนวทางที่จะดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีการออม และการสร้างเครือข่ายรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาครัวเรือน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคอขวด : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอเนื้อหาที่สำคัญในประเด็นต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรการบริโภค
3. แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน
4. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
5. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ
6. ประวัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
7. กรอบแนวความคิด
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาเป็นกระแสดความคิดที่เกิดขึ้นในประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษและอเมริกา ก่อนที่จะขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ยึดเอาเป็นแม่แบบในการปรับปรุงประเทศ คำว่า พัฒนา (Development) มีความสัมพันธ์กับคำว่า Progress, Growth, Advance เป็นอย่างยิ่ง

2.1.1 ความหมายของการพัฒนา

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2536 : 14 – 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ ในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนโดยต่อเนื่องในกระบวนการของการพัฒนานั้น หมายถึง

1. ความก้าวหน้าเศรษฐกิจ เท่ากับความเจริญทางเศรษฐกิจทางสังคมเท่ากับเหตุผลและกลไกที่อำนวยให้เหตุผลในการตัดสินใจโดยสันติวิธี
2. ความมั่นคง หมายถึง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับข้อที่ 1

3. ความเป็นธรรม คือ ทุกคนมีส่วนร่วมและได้รับผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ทวี ทิมขำ (2528 : 1 – 2) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือดีกว่าที่เป็นอยู่

สนธิ์ สมักรการ (2525 : 39) ให้ความหมายว่า การพัฒนาสังคม หากพิจารณาอย่างกว้าง ๆ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ (Social Relation) ที่มีอยู่ต่อกันภายในสังคม ไม่ว่าความสัมพันธ์ในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือผลประโยชน์ส่วนตนด้านอื่น ๆ เพราะฉะนั้นหากมองในแง่นี้ การพัฒนาสังคมมีความหมายเท่ากับการพัฒนาประเทศ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525-2526 :580) ให้ความหมายคำว่า “พัฒนา” มาจากภาษาบาลีว่า “วฑฺฒน” หรือ “วฒฺณะ” แปลว่า เพิ่มขึ้นขึ้นฝึกฝนทำให้ยืนยาวขึ้น และมาจาก “วรฺจน” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย ก็มี ความหมายว่า ความเจริญ ความงอกงาม การขยับขยาย

พระราชวรมุนี (2530 : 5 – 7) กล่าวว่า “พัฒนา” แปลว่า ความเจริญ เราก็โยงได้ว่า ที่จริงเรา “พัฒนา” กันมานานแล้ว คำว่า “เจริญ” นั้นเอง ซึ่งใช้กับศัพท์ธรรมต่าง ๆ มากมายพอได้ ศัพท์นั้นแล้ว ก็ไปดูอีกทีว่า คำว่าเจริญ ซึ่งเป็นศัพท์ภาษาไทยนั้น ถ้าไปเปรียบเทียบกับศัพท์บาลีเดิมที่เป็นต้นตอจะได้แก่หลักธรรมอะไร ก็เห็นได้เลย อย่างคำว่า เจริญวิปัสสนา ทางพระท่านเรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ภาวนาที่แปลว่า เจริญขึ้นนั้น ถ้าแปลออกศัพท์หรือโดยพยัญชนะ ก็แปลว่าทำให้เกิดใหม่ขึ้น หรือว่าทำให้มีให้เพิ่มขึ้น หมายความว่า อะไรที่ยังไม่มีก็ให้มีขึ้น อะไรที่ยังไม่มีก็ทำให้เป็นขึ้นหรือโดยเฉพาะท่านหมายถึง กุศลธรรม กุศลอันใดยังไม่เกิดขึ้นทำให้เกิดขึ้นอย่างนี้เรียกว่าภาวนา ความหมายนี้เรียกว่า ความหมายตามตัวอักษร ส่วนความหมายที่แปลออกไปทางเนื้อความจับเอาสาระ ท่านมักแปลกันว่า การฝึกอบรมทำให้เจริญเพิ่มพูนมากมายงอกงามขึ้นมา

คำว่า “พัฒนา” หรือ “วฑฺฒน” ในภาษาบาลีนั้นแปลว่า รก คือ รกอย่างหนาแน่น เช่น หลักรก ผมบนศรีษะรก ก็เรียกว่า พัฒนา คือเป็นความเจริญด้วยเหมือนกัน ถ้าบุคคลมีความประพฤติหรือการกระทำที่ไม่มีประโยชน์อะไรในโลกนี้ ก็เรียกว่า คนทำโลกให้รก รวมความแล้วคำว่า “พัฒนา” แปลว่า ทำให้รกหรือสร้างความรก ถ้าจะให้รกไปด้วยคนดี ของดี ก็ต้องพัฒนาทางจิต ซึ่งเป็นผู้นำของกาย ถ้าจะให้รกไปด้วยปัญหายุ่งยาก รกไปด้วยความโกลาหลวุ่นวาย ก็ต้องพัฒนาทางวัตถุ การพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ จำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ควรพัฒนาทั้งวัตถุและทางจิตใจควบคู่กันไป

โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจจะต้องเน้นเป็นพิเศษ เพราะว่าการพัฒนาสังคมด้านวัตถุอย่างเดียวจะทำให้สังคมมีปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดมาจากการเสื่อมเสียทางศีลธรรม คือ ความตกต่ำทางจิตใจ เพราะไปเป็นทาสของวัตถุ การพัฒนาที่ถูกต้องควรจะเริ่ม

พัฒนาบุคคลที่จิตใจเพราะการพัฒนาทางจิตใจเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องมาก่อน เมื่อจิตใจได้รับการพัฒนาถูกต้องดีแล้ว ก็จะสามารถควบคุมการพัฒนาทางด้านวัตถุให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องได้ด้วย และการพัฒนาจิตที่ถูกต้องก็คือ พัฒนาจิตใจมีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จนกระทั่งพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง บริสุทธิ์ สะอาด สว่าง สงบ จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย จนเป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน สามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ส. ศิวรักษ์ (2525 : 115 – 117) ได้กล่าวว่า การพัฒนาในปัจจุบันทำให้เกิดความสามารถขึ้นในประเทศ เพราะมุ่งพัฒนาวัตถุในเชิงปริมาณและเงินตรามากกว่าความจำเป็น แสดงถึงลักษณะที่ตัดตอนสาระคุณค่าของชีวิตออกไป จนเหลือเพียงปริมาณตัวเลข ชีวิตมนุษย์ถูกตัดตอนจนเหลือเพียงเรื่องทางเศรษฐกิจ ส่วนความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่หลายมิติก็ถูกตัดตอนเหลือเพียงเรื่องวัตถุและเงินตรา กระทั่งการพัฒนาซึ่งควรเป็นเรื่องครอบคลุมทั้งมิติชีวิตและสังคม ก็กลายเป็นเรื่องปริมาณที่มีเศรษฐศาสตร์เป็นตัวกำหนดเพียงอย่างเดียว จะว่าไปแล้วนั้นไม่ใช่สิ่งเลวร้าย หากเศรษฐศาสตร์ที่กำหนดการพัฒนานั้นเชื่อมโยงวัตถุเงินตราให้สัมพันธ์สอดคล้องกับคุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางจริยธรรม ความยุติธรรมในสังคมและความสมดุลในธรรมชาติ แต่แล้วเศรษฐศาสตร์ที่ครอบงำการพัฒนาปัจจุบัน กลับตัดเรื่องคุณค่าทางจิตใจออกไป ไม่สนใจกับเรื่องสังคมและธรรมชาติและเป็นเรื่องเฉพาะส่วนที่สนใจ แต่เรื่องวัตถุและเงินตราเป็นเป้าหมายสูงสุด

พุทธทาสภิกขุ (2530 : 33) ได้ให้ข้อสังเกตว่า คำว่า “พัฒนา” ซึ่งแปลว่า เจริญขึ้นนั้น หมายถึง มากขึ้นเพิ่มขึ้น เท่านั้นเอง ไม่ได้หมายความว่าชั่วหรือดี เช่น ผมมันรักขึ้นบนหัว หนาแน่นขึ้นบนหัว ก็เรียกว่า ผมมันพัฒนาเหมือนกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า ดี คำว่า พัฒนา มันเป็นคำกลาง ๆ คือ ต้องพัฒนาให้เป็นไปในทางที่ดับทุกข์ คือ ต้องไม่มีดีมีชั่ว ไม่มีบวก ไม่มีลบ

ดังนั้น “การพัฒนา” ก็คือการทำให้เจริญขึ้นเอง แต่เมื่อมาใช้เป็นคำแปลของ “Development” ในภาษาอังกฤษจะมีความหมายเกินความลึกไปถึงการทำให้ดีขึ้นจากที่เป็นอยู่ โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือการนำวิชาการแปลกใหม่เข้ามาใช้การพัฒนาในความหมายนี้มีได้หมายถึง การพัฒนาวัตถุเท่านั้น แต่หมายถึง การพัฒนาบุคคลทั้งในด้านจิตใจและความคิดด้วย

สมบุญ สุธำรง (2527 : 23) กล่าวว่า การพัฒนาไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยสิ่งของ หากแต่เริ่มต้นด้วยประชาชนและการศึกษา องค์การและวินัย หากปราศจากสิ่งนี้ ทรัพยากรทั้งหมดก็จะยังคงถูกซ่อนเร้นเป็นศักยภาพที่ไม่ได้นำออกมาใช้

อริสธรรม ศิระคอม (2526 : 21) กล่าวว่า แต่เดิมนั้น “การพัฒนา” มีความหมายเน้นหนักด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศที่พัฒนาแล้วหมายถึง ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนประเทศที่ด้อยพัฒนา หมายถึง ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ทั้งนี้พิจารณาจากรายได้

ประชาชาติ (GNP) เป็นสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาตามแนวนี้อาจถือ การยกระดับเศรษฐกิจให้ดีขึ้นนั่นเอง

ต่อมาได้มีการตื่นตัวกันขึ้นว่า การพัฒนาที่แท้จริงไม่น่าจะหมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่น่าจะหมายถึง การพัฒนาสังคมด้วย จึงมีนโยบายและการวางแผนพัฒนาสังคมขึ้น ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาเศรษฐกิจตรงที่ว่า การพัฒนาสังคมมุ่งถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมไปพร้อม ๆ กัน

พระราชวรมุณี (2537 : 75 – 81) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมไว้ว่า การพัฒนาสังคมอย่างสมบูรณ์แบบจะต้องพัฒนาคนใน 4 ด้าน ดังนี้คือ

1. พัฒนาด้านกายให้มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีพลานามัยดีสุขภาพดี
2. พัฒนาด้านศีล คือ ทำให้คนในสังคมมีระเบียบวินัย มีความประพฤติดี มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีความสุจริตกาย วาจา และอาชีพ
3. พัฒนาด้านจิตใจ คือ ฝึกจิตใจให้มีคุณภาพดี มีสมรรถภาพดี และให้มีสุขภาพดี
4. พัฒนาด้านปัญญา คือ ฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือตามที่เป็นจริง ต้องฝึกปัญญาทั้งในแง่ที่ทำงานขบวนความคิดการรับรู้นี้ไม่ถูกกิเลส เช่น โลภะ โทสะ โมหะ เข้าครอบงำ ทำให้เป็นการคิดที่ไม่มีอคติ ด้วยการใช้อยินโสมนัสการพิจารณาให้เห็นจริงด้วยปัญญา

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสังคม ตามแนวความคิดของพระราชวรมุณีนั่น เน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้ว สังคมก็จะได้รับการพัฒนาไปด้วย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสังคมอย่างสมบูรณ์เต็มที่

อุทัย หิรัญโต (2515 : 857) กล่าวว่า แนวความคิดในการพัฒนาสังคม มีลักษณะในการทำงานที่ว่า “เมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้วสังคมและประเทศชาติก็จะได้รับการพัฒนาไปด้วย” การพัฒนาสังคมมีหลักการว่า สังคมนั้นมีสภาพเคลื่อนไหว (Dynamic) อยู่เสมอ สังคมไม่หยุดนิ่งกับที่ สังคมพัฒนาจะต้องเป็นสังคมที่เคลื่อนไหว และการพัฒนาสังคมนี้มิใช่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสภาพในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมเพียงชั่วคราว หากแต่เป็นกระบวนการแห่งการเปลี่ยนแปลงทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ การพัฒนาสังคมมีสาระสำคัญที่การพัฒนาคน โดยมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ

1. พัฒนาคน ซึ่งเป็นสมาชิกสังคมให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความหมายสูงสามารถใช้สติปัญญา ตัดสินปัญหาเกี่ยวกับตนเองและส่วนรวมได้

2. พัฒนาคนให้มีทักษะ สามารถดำเนินกิจการของสังคมได้อย่างบริบูรณ์

วันทนี วาสิตะสิน (2529 : 174) เห็นว่า การพัฒนาสังคมนั้นไม่ว่าจะเน้นในลักษณะใดก็ตาม ก็หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่ประชาชนใน

สังคม และวิชาชีพทุกสาขานั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และการพัฒนาสังคมยังมีความหมายในลักษณะแคบและในลักษณะกว้างได้ เช่น ถ้าพิจารณาในลักษณะแคบ ก็หมายถึง การบริการสังคมต่าง ๆ ที่ให้กับสังคมถ้าในลักษณะที่กว้างได้ เช่น ความหมายที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมให้ดีขึ้น ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างถูกต้อง จุดมุ่งหมายปลายทางของการพัฒนาสังคมนั้น มุ่งเน้นไปสู่วิธีการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมให้สมบูรณ์ขึ้น ความต้องการดังกล่าว คือ ความต้องการในด้านทรัพย์สิน สุขภาพอนามัย และสติปัญญา

จากแนวคิดนี้แสดงว่า ในการพัฒนาสังคมนั้นจะต้องคำนึงถึง ความต้องการพื้นฐาน ของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกาย และทางความคิด

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสังคม คือ การทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมดีขึ้น โดยการปรับปรุงคุณภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับสังคม ได้แก่ การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านศีลธรรม (จริยธรรม) การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาปัญญาและการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาด้านกายคือให้มีร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การพัฒนาด้านศีลธรรม คือ ปรับปรุงแก้ไขความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้ดีขึ้น ให้มีระเบียบวินัย การพัฒนาจิตใจ คือการฝึกฝนตนเองและอบรมตนเอง กระทำตนให้เจริญขึ้นด้วยคุณธรรม มีเมตตา กรุณา เป็นต้น การพัฒนาปัญญา คือ การศึกษาหาความรู้ ทำความรู้แจ้งเห็นจริงในชีวิตและโลกอย่างชัดเจน สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาอาชีพ หมายถึง การมีทรัพย์สินเงินทองใช้ มีรายได้ มีปัจจัย 4 พอแก่การดำรงชีพ ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นผลให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขสวัสดิการต่าง ๆ ให้อำนวยประโยชน์แก่สมาชิกในสังคม ให้คนในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.1.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน

แดงอ่อน มั่นใจตน (เอกสารอัครา 2548 : 10) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามความหมายขององค์กรโลกเป็นการพัฒนาบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่าง คือ ความสมดุล (Balance) ซึ่งก็คือ การบูรณาการธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจ หรือ การทำให้งานของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยพัฒนาควบคู่กันไป ซึ่งวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เริ่มด้วยวิธีการแก้ปัญหาที่ถือว่าการพัฒนาที่ผ่านมาผิดพลาดใน 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ความผิดพลาดในการพัฒนาและความผิดพลาดในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป้าหมาย

การแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ 3 เรื่อง คือ ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอ และการก่อกมลภาวะโดยวิธีการแก้ไขปัญหา คือ ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทิศทางใหม่ที่ถูกต้อง คือ

วิทยาศาสตร์ต้องค้นหาความรู้ที่จะเอามาใช้ป้องกันปัญหาแทนที่จะมุ่งค้นหาความรู้ที่จะเอามาสร้างเทคโนโลยีเหมือนเมื่อก่อน

เทคโนโลยีต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง คือ ต้องผลิตและใช้ในความมุ่งหมายอย่างใหม่ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ให้เกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลิตมาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยตรง

เศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปในแนวทางที่ไม่ทำลายทรัพยากรและไม่ก่อของเสียมากเกินไป

วราพร ศรีสุพรรณ (2536 : 51) กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากความคิดในการอนุรักษ์ โดยที่การอนุรักษ์ หมายถึง รูปแบบการใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนาน และศาสตร์ในการอนุรักษ์และพัฒนาแยกย่อยไปตามประเภทของทรัพยากร แต่การพัฒนาแบบยั่งยืนจะครอบคลุมแนวคิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศ และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ

Carson (1990) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า เป็นนโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งจำเป็นที่ต้องการในอนาคต

Chiras (1991) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) อันได้แก่ สังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นและดำเนินการสืบทอดไปได้ภายในขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้สนับสนุนทางอารมณ์ เป็นสิ่งที่ช่วยลดผลของความเครียดที่มีต่อโรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจในวัยทำงาน โดยศึกษาพบว่า ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำมีโอกาสต่อการเป็นโรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจมากกว่าผู้ที่สนับสนุนทางสังคมสูง

Edward B. Barbier (1987) เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบ คือ ระบบทางวิชาการ ระบบทางเศรษฐกิจและระบบสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

2.2.1 ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค

รชชัย สันติวงศ์ (2515) ให้ความหมายว่า การกระทำของบุคคลหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้และการใช้ซึ่งสินค้าและบริการ ทั้งนี้ หมายรวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาอยู่แล้ว ซึ่งมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

รชชัย สันติวงศ์ (2546) ให้ความหมายว่า การกระทำที่ผู้บริโภคแสดงออก ได้แก่ การค้นหาการเลือกซื้อ การเลือกซื้อ การประเมินผลในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้น ๆ รวมถึงการบริการที่ผู้บริโภคได้รับหรือพึงจะได้รับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นที่คาดว่าจะสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคนั้น ๆ ได้

เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจในทางปฏิบัติ พฤติกรรมผู้บริโภคควรจะจำกัดขอบเขต ในลักษณะที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมของมนุษย์ โดยจะจำกัดความที่รัดกุมไว้ ณ ที่นี้ว่า

“พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้และการใช้ซึ่งสินค้าและบริการ ทั้งนี้ หมายรวมถึง กระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาอยู่ก่อนแล้ว และซึ่งมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว”

กล่าวโดยสรุปพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคแต่ละคนว่าจะทำการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการอะไรหรือไม่ ถ้าจะซื้อจะซื้อจากใคร ที่ไหน อย่างไร จึงจะเหมาะสมและสร้างความพึงพอใจในการซื้อให้แก่ตนมากที่สุด

ประเด็นสำคัญของจำกัดความข้างต้นก็คือ กระบวนการตัดสินใจที่มีมาอยู่ก่อนแล้ว (precede) สิ่งที่มีมาก่อนเหล่านี้หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ว่า ในขณะที่ขณะหนึ่งที่ผู้บริโภคซื้อสินค้านั้น เขามีกระบวนการทางจิตวิทยา และสังคมวิทยาต่าง ๆ ที่มีส่วนสร้างสมและขัดเกลาทัศนคติและค่านิยมของเขามามีมาอยู่ก่อนแล้วเสมอ ตั้งแต่เล็งจนโงนถึง ณ จุดที่ซื้อดังกล่าว และขณะเดียวกันในขณะนั้น สิ่งที่มีมาก่อนเหล่านั้นก็จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อดังกล่าวนั้นด้วย สิ่งที่เราจะมาข้างต้นก็คือ เรื่องราวโดยทั้งหมดของกระบวนการของพฤติกรรมที่เราจะศึกษานั้นเอง และการทราบเรื่องเหล่านี้ก็จะทำให้เราทราบได้อย่างสมบูรณ์ว่า ทำไมผู้บริโภคจึงปฏิบัติเช่นนั้น และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการตลาดในการวางแผนงานตลาดของตนได้แม่นยำยิ่งขึ้น จากการสามารถคาดการณ์ (predict) พฤติกรรมในครั้งต่อไปได้นั่นเอง

บ่อยครั้งที่เดียวที่นักวิชาการทางสังคมมักจะใช้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” (behavior) เพื่อรวมถึงแต่เฉพาะกิจกรรมที่เห็นได้ชัดออกมา หรือที่สังเกตเห็นได้ แต่ในปัจจุบันนี้ กิจกรรมที่เห็นได้ชัดออกมานี้เราถือได้ว่าเป็นเพียงจุดหนึ่งหรือแห่งหนึ่ง (one point) ของกระบวนการตัดสินใจ ดังนั้นเพื่อให้มีระบบการวิเคราะห์ที่ถูกต้องสมบูรณ์เป็นจริง การศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคจึงต้องรวมถึงกิจกรรมซึ่งยากแก่การสังเกตเห็นได้ แต่ที่ถือได้ว่าเป็นส่วนควบคู่กันไป

ซึ่งมีอยู่ภายในและซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจดังกล่าว ทั้งนี้หมายรวมถึงกิจกรรมในการซื้อ (buying activities) ด้วยว่า ทำที่ไหน บ่อยครั้งเพียงไร และภายใต้สถานการณ์อย่างไรที่ผู้บริโภคจะบริโภคสินค้าที่ผลิตแตกต่างกัน

2.2.2 ลักษณะผู้บริโภค

ผู้บริโภค (Consumer) คือ ผู้ที่มีความต้องการซื้อ (Need) มีอำนาจซื้อ (Purchasing power) ทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing behavior) และพฤติกรรมการใช้ (Using behavior) ดังนี้

1. ผู้บริโภคเป็นบุคคลที่มีความต้องการ (Needs) การที่จะถือว่าใครเป็นผู้บริโภคนั้นบุคคลนั้นจะต้องมีความต้องการผลิตภัณฑ์ แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่มีความต้องการ ก็จะไม่ใช่ว่าเป็นผู้บริโภค เช่น นาย ก. ไม่ดื่มสุรา นาย ก. จึงไม่ได้เป็นผู้บริโภคของสุรา เพราะปราศจากความต้องการสุรา หรือผู้ชาย ไม่มีความต้องการใช้ผ้าอนามัย ผู้ชายจึงไม่ใช่ผู้บริโภคของผ้าอนามัย ดังนั้น การที่เราจะวัดว่าใครเป็นผู้บริโภคของเราหรือไม่ วัดที่ความต้องการ ซึ่งความต้องการในที่นี้ไม่ใช่ความต้องการที่เป็นรูปธรรม แต่เป็นความต้องการในระดับที่เป็นนามธรรม เช่น ทรายไคที่คนยังมีความกระหายที่เป็นความต้องการ เครื่องดื่มชนิดต่าง ๆ ก็สามารถขายได้ ทรายไคที่คนยังมีความหิวอยู่ ความหิวเป็นความต้องการ ดังนั้นอาหารชนิดต่าง ๆ ก็สามารถขายได้ ทรายไคที่คนอยากสวยอยากหล่อ เครื่องสำอางย่อมขายได้ เพราะฉะนั้น ความต้องการที่กล่าวถึงในที่นี้ไม่ได้หมายถึง ความต้องการในสิ่งของไม่ใช่ความต้องการแก้ว ความต้องการปากกา เพราะถ้าหากกล่าวเช่นนั้น ก็หมายความว่าสินค้าที่ยังไม่นำออกมาจำหน่ายแสดงว่าไม่มีใครต้องการแล้วจะนำออกมาจำหน่ายได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น อาจจะยังไม่มีใครนำเอาน้ำแร่ออกมาจำหน่าย แต่อรณำออกมาขาย สาเหตุที่กล้านำออกมาขายเพราะคนยังมีความกระหายอยู่และต้องการสุขภาพที่ดี น้ำแร่จึงสามารถขายได้

ความต้องการดังกล่าวนี้ เป็นความต้องการขั้นปฐมภูมิ (Primary needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นที่ไม่ได้กล่าวถึงสินค้า แต่กล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น ต้องการอาหาร ต้องการน้ำเพราะกระหาย ต้องการพักผ่อน ต้องการที่อยู่อาศัย ต้องการขับถ่าย ต้องการความสะดวกสบาย ทรายไคที่มนุษย์ยังมีความต้องการสินค้าต่าง ๆ ก็สามารถนำออกมาขาย เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เพราะฉะนั้นผู้บริโภคคือ คนที่มีความต้องการ

2. ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีอำนาจซื้อ (Purchasing power) ผู้บริโภคจะมีแค่เพียงความต้องการอย่างเดียวไม่ได้ แต่เขาจะต้องมีอำนาจซื้อด้วย ถ้ามีเพียงแต่ความต้องการแล้วไม่มีอำนาจซื้อ ก็ยังไม่ใช่ผู้บริโภคของสินค้านั้น เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคจึงต้องวิเคราะห์ไปที่ตัวเงินของผู้บริโภคด้วย

3. การเกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing behavior) เมื่อผู้บริโภคมีความต้องการและมีอำนาจซื้อแล้ว ก็จะเกิดพฤติกรรมการซื้อ เป็นต้นว่า ผู้บริโภคซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อใด ใครเป็นคนซื้อ ใช้มาตรการอะไรในการตัดสินใจซื้อ ซื้ออย่างน้อยแค่ไหน เช่น ในครอบครัวส่วนใหญ่แม่บ้านจะเป็นผู้ซื้อของใช้ภายในบ้าน หรือบางครอบครัวอาจจะแยกซื้อสินค้าเป็นของส่วนตัว บางคนซื้อสินค้าเอง บางคนพ่อแม่ซื้อให้ บางคนซื้อของที่ละชิ้น บางคนซื้อที่ละโหล บางครอบครัวจะซื้อสินค้าเข้าบ้านทุก 2 สัปดาห์ บางคนซื้อของทุกวันโดยไม่ต้องรอให้สิ่งของหมด ผู้บริโภคบางคนซื้อสินค้าเมื่อของหมด บางคนซื้อที่ร้านสะดวกซื้อ บางคนซื้อที่ห้างสรรพสินค้า

4. พฤติกรรมการใช้ (Using behavior) ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้สินค้าอย่างไร เช่น ดื่มสุราที่ไหน ที่บ้านหรือที่ร้านอาหาร ดื่มกับใคร คนเดียวหรือกับเพื่อน ดื่มเมื่อใด ดื่มอย่างน้อยแค่ไหน ดื่มอย่างไร สุราอย่างเดียว หรือผสมน้ำหรือผสมน้ำโซดา หรือผสมน้ำอัดลม ในการสระผมแต่ละครั้งผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้แชมพูสระผมกี่ครั้ง ใช้ครีมนวดผมหรือไม่ การแต่งหน้าใช้รองพื้นหรือไม่ และใช้ครีมบำรุงผิวที่ห่อเดียวกันกับรองพื้นหรือไม่ เป็นต้น

2.2.3 พฤติกรรมของผู้ซื้อ

ในทางปฏิบัติเราจะสนใจถึงพฤติกรรมของผู้ซื้อ (buyer behavior) ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิบัติในการบริโภค พฤติกรรมของผู้ซื้อ หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการด้วยเงิน และรวมทั้งกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้มีการกระทำนี้ พฤติกรรมของผู้ซื้อนั้นหมายรวมถึง ผู้ซื้อที่เป็นอุตสาหกรรม (Industrial buyer) หรือที่เป็นการซื้อขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อ (คือผลิตเป็นสินค้าแล้วนำไปขายต่อ) ด้วยนั่นเอง

แต่พฤติกรรมของผู้บริโภคนั้นเราเน้นถึงการซื้อของ ผู้ซึ่งซื้อเอาไปใช้บริโภคเอง ปกติเรามักใช้คำว่าพฤติกรรมของลูกค้า (consumer behavior) แทนพฤติกรรมของผู้ซื้อได้ คำทั้งสองคือ พฤติกรรมของผู้ซื้อ และพฤติกรรมของลูกค้านี้ เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันและค่อนข้างไปในแง่ของลักษณะในทางเศรษฐกิจของการบริโภคมากกว่า

2.2.4 ทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้บริโภค

เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมรวมของมนุษย์ และการเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคก็จำเป็นต้องอาศัยความรู้และแนวทางวิเคราะห์ทำนองเดียวกับการศึกษาถึงพฤติกรรมมนุษย์โดยทั่วไป ขณะเดียวกันก็เป็นที่ยอมรับกันว่า การศึกษาถึงกระบวนการจูงใจพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อนมาก และเป็นเรื่องที่มีสาเหตุของตัวที่มีอิทธิพลต่าง ๆ มาสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วยมากมาย ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะต้องสร้างรูปแบบ

(model) ขึ้นใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งต่างก็มีส่วนในการกำกับพฤติกรรมดังกล่าว รูปแบบของพฤติกรรมนี้จะกระทำได้อีกโดยอาศัยข้อสมมติฐานและทฤษฎีของวิชาการหลาย ๆ สาขามาประกอบเข้าด้วยกัน

การสร้างรูปแบบผู้บริโภครวมเพื่อการเข้าใจต่อไปถึงการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค จะเริ่มต้นได้ดีที่สุดโดยการอาศัยผลการศึกษาและการพยายามเข้าใจถึงเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อเป็นรากฐานเบื้องต้นของการวิเคราะห์ ข้อสมมติฐานและทฤษฎีความรู้ที่ได้จากการศึกษาทดลอง เพื่อทราบถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับคนที่ผ่านมา ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างแนวคิดต่างๆ เอาไว้ ซึ่งเราสามารถที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ พฤติกรรมผู้บริโภคได้ ในขั้นตอนนี้จะได้อธิบายให้ทราบถึงอิทธิพลที่สำคัญชนิดต่างๆ ที่จะมีต่อผู้บริโภค และความสัมพันธ์กันของอิทธิพลเหล่านี้ที่มีต่อกันดังนี้

จิตวิทยาของตัวคน

การเข้าใจถึงจิตวิทยาของตัวคนว่ามีลักษณะและขอบเขตที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร นั้น อาจแสดงให้เห็นเข้าใจได้โดยง่าย ซึ่งสาระสำคัญของผลจากการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์สรุปเป็นข้อสมมติฐานที่สำคัญได้ดังนี้คือ ปกติคนทุกคนจะมีขอบเขตของจิตวิทยาอยู่เสมอ คนทุกคนจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความกดดันต่าง ๆ หลายประการเป็นประจำตลอดเวลา อิทธิพลเหล่านั้นจะประกอบด้วย แรงกดดันจากภายใน อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเขา และที่ซึ่งมีแรงกระทบต่อเขาได้เสมอ และยังเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเวลาทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย รายละเอียดของสิ่งเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องอยู่

โดยปกติแล้วคนทุกคนจะถูกกระตุ้นโดยความต้องการพื้นฐาน (basic needs) ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากภายในเสมอ ความต้องการที่เป็นแรงผลักดันเพื่อที่จะให้มีการตอบสนองเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เองภายใน แยกต่างหากจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เขาอาศัยอยู่ ความต้องการภายในเหล่านี้จะสามารถแสดงปฏิกิริยา (ที่ต้องการตอบสนอง) ออกมาตลอดเวลาในทุกขณะที่เป็นอยู่ แม้ ณ เวลาปัจจุบัน สิ่งซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตน่าจะไม่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องโดยตรงกับปฏิกิริยาที่แสดงออก ณ เวลาปัจจุบัน (เวลาใดเวลาหนึ่ง) ดังกล่าว อิทธิพลตัวสำคัญตัวเดียวที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรมของคนจึงเป็นความต้องการจากภายในเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ถ้าหากทุกอย่างเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่กล่าวมานี้ ก็เท่ากับยอมรับว่า พฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมานั้นมิได้เกี่ยวข้องกับเวลาแต่อย่างใด แต่แท้ที่จริงแล้ว มนุษย์ทุกคนจะมีลักษณะแตกต่างกับสัตว์อื่น ๆ ตรงที่ว่า มนุษย์มีสมองที่จะจดจำและคิด ขณะที่มนุษย์กำลังแสดงออกซึ่งปฏิกิริยาในปัจจุบันนั้น มนุษย์จะยังสามารถจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้

และเหตุการณ์เหล่านั้นก็ยังคงมีอิทธิพลมาถึงการกระทำใด ๆ ในปัจจุบันอีกด้วย และทำนองเดียวกันมนุษย์ยังสามารถที่จะคาดหมายต่อไปถึงเหตุการณ์ในอนาคต ที่ซึ่งจะเป็นผลสืบเนื่องไปจากการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของเขาในขณะนี้ได้อีกด้วย คนทุกคนจะสามารถจำเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต ด้วยการเรียนรู้จากสิ่งที่ได้กระทำไปและสามารถสะสมแนวความคิดต่าง ๆ มาได้เสมอ

การเรียนรู้และการจดจำเรื่องราวในอดีตนี้จะเป็นประสบการณ์ของเขาที่เก็บสะสมมาจนถึงปัจจุบัน และจะเป็นเกณฑ์ที่เขาจะใช้พิจารณานำมาประกอบการตัดสินใจแสดงพฤติกรรม ปัจจุบันได้ทำนองเดียวกัน พฤติกรรมในปัจจุบันที่แสดงออกมานั้น ทุกคนก็จะมีกระบวนการคิดและคาดการณ์ผลของมันต่อไปด้วยว่า หากแสดงออกไปเช่นนั้นแล้วจะเกิดผลอย่างใดบ้าง ตัวอย่างเช่น ถ้าพิจารณาถึงพฤติกรรมของนักธุรกิจรุ่นใหม่ที่กำลังลงทุนเข้าไปเล่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์นั้น จะเห็นว่าการคิดที่จะนำเอารายได้ที่ได้มาใหม่ทุ่มเข้าไปลงทุนในหุ้นมากขึ้นไปอีก หรือจะจำกัดโดยหันกลับไปลงทุนในที่ดินแทน หรือเอาไปฝากธนาคารหาดอกเบี้ยแน่นอน เขาย่อมจะมีได้คิดแต่เพียงสิ่งที่เขาต้องการจะทำในแบบเดิมที่เคยทำมาเท่านั้น คือ แทนที่จะคิดคำนึงถึงแต่เฉพาะผลประโยชน์ที่ตนคำนวณค่าได้ ณ ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว กลับปรากฏว่าการคิดเรื่องนี้จะมีเรื่องในอดีตเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น เขาอาจคิดกลับไปถึงเรื่องเก่า ๆ ในอดีตว่าเขาเคยเล่นหุ้นและเคยขาดทุนมากมายมาตั้งแต่ครั้งตลาดหุ้นพังเมื่อหลายปีก่อนจนเกือบหมดตัว และที่ดินก็ไม่ได้ซื้อไว้บ้างเมื่อราคายังถูกอยู่ ทำให้สูญเสียโอกาส เหล่านี้เขาย่อมจะนำมาคิดด้วย แต่ก็มิใช่จะยุติการคิดถึงเรื่องจากอดีตอย่างเดียว ขณะนั้นเองเขาย่อมต้องคิดคาดคะเนต่อไปอีกว่า พฤติกรรมของเขาที่กำลังจะกระทำอยู่ในขณะนี้ ถ้ากระทำในทางหนึ่งทางใด ผลจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต นักธุรกิจดังกล่าวจะคิดคาดการณ์ถึงผลในอนาคตเพื่อประกอบสิ่งที่จะตัดสินใจในขณะนี้ เขาอาจเล่นหุ้นต่อไปมากขึ้นเพราะเชื่อว่าในอนาคตเศรษฐกิจไทยคงจะฟื้นตัวจากวิกฤติ หรือเขาอาจไม่ลงทุนเพิ่มแต่หันกลับเอาเงินไปซื้อที่ดินเพราะเห็นชัดว่าต่างชาติมากว่านซื้อพร้อมกับการเข้าครอบครองกรรมสิทธิ์โดยแปลงสัญชาติเป็นไทยด้วย และอาจคิดรอบคอบแล้วอีกด้วยว่า ถ้าเงินเอาเงินไปฝากธนาคารดอกเบี้ยเงินฝากที่ต่ำมากอาจไม่คุ้มกับค่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และถ้ามีแต่เงินแต่ไม่มีที่อยู่ทำกิน อีกไม่นานคงต้องกลายเป็นเศรษฐีใหม่ที่ต้องขนเงินรื้อถอนพเนจรไปเป็นพ่อค้า “รุ่นพี่ใหม่” ในการทำมาหากินในประเทศห่างไกลเช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา หรือออสเตรเลีย แข่งกับคนจีนใหม่ที่ขยายตัวค้าขายกันทั่วโลก

ทั้งหมดนี้ย่อมแสดงว่า จิตวิทยาของตัวคน มิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะสาเหตุจากอิทธิพลที่เกิดขึ้นภายใน ณ เวลาปัจจุบันเท่านั้น หากแต่รวมตลอดถึงสิ่งที่เป็นอดีต ปัจจุบันและอนาคตที่เป็นปัจจัยทางด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย

นอกเหนือจากแรงผลักดัน ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการพื้นฐาน (basic needs) ซึ่งมีอยู่ภายในตัวมนุษย์และเรื่องของเวลาที่กล่าวมาแล้ว มนุษย์ยังต่างกับสัตว์ตรงที่มนุษย์ยังสามารถถูกกระทบจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก (environment) ซึ่งเขาอาศัยอยู่ได้ง่ายและมากที่สุด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ซึ่งถูกกระทบจากบทบาทของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม (social role of others) ส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง และไม่ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ซื้ออันใดก็ตามต่างก็จำเป็นต้องรวมพิจารณาส่วนประกอบที่สำคัญเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอและจริงจังตลอดเวลา

ถ้าจะอธิบายถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคมให้ละเอียดออกไปแล้ว จะเห็นได้ว่าในทัศนะหนึ่ง คนอื่น ๆ ภายนอกจะมีลักษณะเป็นไปในทางที่ช่วยเสริมหรือสนับสนุนผู้บริโภคให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ แต่ในอีกทัศนะหนึ่ง สภาพแวดล้อมภายนอกนั้นกลับเป็นไปในทางตรงข้าม คือ กลับกลายเป็นข้อจำกัดหรือก่อให้เกิดความยุ่งยากใจแก่ผู้บริโภค มิให้ตอบสนองความต้องการของตนได้ ตัวอย่างเช่น กฎหมายต่าง ๆ ที่มีไว้เพื่อรักษาระเบียบในสังคมอาจกลายเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้บริโภค ในบางครั้งหลักและประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งแบบของพฤติกรรมในสังคมที่เป็นอยู่และที่ยอมรับกันโดยทั่วไป (accepted patterns of behavior) ในสังคมจนกลายเป็นบรรทัดฐาน (norms) อาจเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือกลายเป็นข้อจำกัดต่อเสรีภาพในการกระทำต่าง ๆ ของเขาได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน ซึ่งบางครั้งสิ่งเหล่านี้เองกลับขัดแย้งกับสิ่งสูงใจที่ต้องการตอบสนอง แต่ก็ยังเป็นไปได้ที่จะเข้าใจสิ่งยุ่งยากต่าง ๆ ที่มีส่วนในการสร้างพฤติกรรมเหล่านี้ได้ ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า แต่ละคนจะต้องนำเอาเรื่องราวของสภาพแวดล้อมเข้ามาปรับกับเรื่องจิตวิทยาของตนเองเสมอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้เป็นสภาพที่มีอยู่จริงแน่นอน และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงเป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องพยายามปรับตัวอยู่ตลอดเวลาในขณะที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้แบบพฤติกรรมของตนเป็นที่ยอมรับนั่นเอง

การอธิบายพฤติกรรมมนุษย์

การศึกษาจิตวิทยาของตัวคนเพื่อเข้าใจถึงการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ (human actions) ถึงแม้จะมีความยุ่งยากตามที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาเรื่องการเข้าใจถึงสาเหตุแห่งพฤติกรรมนั้นยังมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากกว่านี้อีก กล่าวคือ ยังมีสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ สาเหตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในความคิดนั้นคือ กระบวนการทางด้านความคิด (mental processes) ที่เป็นกลไกในการคิดและวิเคราะห์เพื่อสั่งการให้มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในขั้นสุดท้าย กระบวนการทางด้านความคิดนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้โดยตรง โดยเหตุที่กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้อง

กับพฤติกรรมด้วยดังนี้ เพื่อความสมบูรณ์ในการเข้าใจเรื่องราวของพฤติกรรมจึงจำเป็นต้องมีการอธิบายถึงสิ่งที่กล่าวมานี้ด้วย เนื่องจากกระบวนการทางด้านความคิดนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นได้ การอธิบายจึงต้องอาศัยวิธีเดียวเท่าที่มีอยู่ คือ การใช้วิธีลงความเห็นแบบอ้างอิง (inference) เพื่อที่จะทราบถึงสาเหตุบางอย่างที่เกิดขึ้น และที่ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้บุคคลดังกล่าวปฏิบัติไปเช่นนั้น

ปัญหาของการอธิบายพฤติกรรมที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกระบวนการคิดในสมองของคนที่เราไม่อาจมองเห็นได้นั้น การที่จะเข้าใจโดยมีหลักเกณฑ์เท่าที่อำนวยความสะดวกให้นั้นจะกระทำได้โดยใช้วิธีทาย หรือลงความเห็นโดยวิธีอ้างอิงจากสิ่งที่เราสามารถสำรวจ หรือมองเห็นได้กล่าวคือ พฤติกรรมที่แสดงออกย่อมเกิดขึ้นจากอิทธิพลของปัจจัยบางอย่างมาเป็นต้นเหตุทำให้เกิดอย่างหนึ่งที่เรามองหรือสำรวจเห็นได้ก็คือ ตัวกระตุ้น หรือสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นมาก่อน (stimulus or antecedents) ที่ซึ่งส่งผลกระทบทำให้เกิดการกระทำปัจจัยอีกอย่างหนึ่งก็คือ กระบวนการคิดที่เราไม่อาจเห็นได้นั่นเอง สิ่งนี้เองที่เป็นปัญหาที่เราจำเป็นต้องหาทางเข้าใจวิธีเข้าใจตามวิธีวิเคราะห์ในกระบวนการของพฤติกรรมที่อาจทำได้ก็คือ ในขั้นแรกที่เราได้ทราบถึงสาเหตุแห่งตัวกระตุ้นที่เกิดขึ้นและมีกระทบแล้ว เราจำเป็นต้องกระโดดเข้าไปสำรวจดูพฤติกรรม (behavior) ที่แสดงออกมา ซึ่งเป็นผลจากอิทธิพลของปัจจัยทั้งสองอย่างว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร การสามารถเข้าใจถึงสาเหตุส่วนหนึ่งเท่าที่มองเห็นได้และตรวจสอบสัมพันธ์ไปถึงผลที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ย่อมพอที่จะทำให้เราสามารถทายหรือคาดการณ์ได้ว่า สิ่งที่เป็นกระบวนการคิดที่เป็นสาเหตุส่วนที่สองนั้นคืออะไร นั่นคือ อาจสามารถอธิบายถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในนั้นได้ แต่เนื่องจากการอธิบายนั้นไม่สามารถตรวจสอบโดยตรง จึงไม่สามารถทำได้ถูกต้องชัดเจน การอธิบายถึงสาเหตุตามวิธีนี้ จึงเป็นเพียงการใช้วิธีอ้างอิงโดยการลงความเห็น (inference) เท่านั้น

กระบวนการของรูปแบบในภาพข้างบนนี้ อาจสรุปย่อ ๆ ได้อีกครั้งหนึ่งดังนี้ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนหรือตัวกระตุ้นย่อมมีลักษณะเป็นสิ่งที่นำเข้า (input) ที่มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและผลที่ออกมา (output) คือพฤติกรรมที่แสดงออกมา และกระบวนการทางด้านความคิด ก็จะหมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัยอีกส่วนหนึ่งที่ไม่อาจมองเห็นได้ ซึ่งจะอยู่ตรงกลางระหว่าง inputs และ outputs

จากตัวอย่างต่อไปนี้ อาจช่วยให้มีความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นคือ สมมติว่าบุคคลหนึ่งแสดงการกระทำออกมาในรูปแบบที่ไม่ดี โดยแสดงกิริยารุนแรงหลังจากได้ฟังโทรศัพท์ซึ่งพูดทางสายมาว่า “สวัสดีครับ เรามีความยินดีที่จะแจ้งให้ท่านทราบว่า คุณเป็นคนหนึ่งในจำนวนไม่กี่คนของกรุงเทพมหานครที่ได้รับสิทธิพิเศษให้ถือบัตรเครดิต โดยยกเว้นค่าธรรมเนียม 1 ปีครับ” บุคคลดังกล่าวอาจจะกระแทกโทรศัพท์ที่รอกหูพนักงานขายที่โทรมาก็ได้ เมื่อเราพิจารณาถึงความสัมพันธ์ จะเห็นว่าโทรศัพท์ที่เรียกมาคือสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน (antecedent) และอากัปกริยาที่เขาแสดงออกโดยการกระแทกโทรศัพท์นั้นก็คือ พฤติกรรม (behavior) ที่แสดงออก

ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ จะต้องได้รับผลกระทบจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งภายใน black box ที่มีความนึกคิดของเขา แต่เหตุดังกล่าวจะเป็นอะไรนั้นเราจะไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง ผู้วิเคราะห์เหตุการณ์ดังกล่าวอาจหาทางสรุปว่า บุคคลดังกล่าวมีทัศนคติที่รุนแรง (strong attitude) ที่ไม่ชอบวิธีการใช้โทรศัพท์เพื่อขายสินค้าดังกล่าวก็ได้ แต่ทัศนคติที่ว่านี้เป็นเช่นนั้นหรือไม่อย่างไร ผู้สังเกตก็อาจไม่ทราบได้แน่ชัด เพราะทัศนคติดังกล่าวเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นที่อาจเป็นไปได้หลายอย่างด้วยกัน เช่น เขาอาจไม่ชอบใช้บัตรเครดิตโดยชอบใช้เงินสดมากกว่าก็ได้ หรืออาจรำคาญที่ต้องถูกรบกวนด้วยโทรศัพท์แบบนี้บ่อย ๆ ก็ได้ หรือบังเอิญโทรศัพท์เข้ามาผิดจังหวะตอนกำลังรับประทานอาหารก็เป็นได้ หรืออาจเคยเจ็บใจที่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับธนาคารผู้ออกบัตรที่เคยระงับวงเงินเบิกเกินบัญชีมาก่อน ก็เลยพลอยมีทัศนคติที่เลวต่อบริการบัตรเครดิตนี้ด้วย หรืออาจไม่ชอบโทรศัพท์ที่เรียกมาเพื่อพูดเรื่องอื่นไม่เป็นสาระเหล่านี้ก็ได้ หรืออาจจะเป็นอะไร ๆ อื่น ๆ อีกหลายอย่าง สิ่งที่เป็นตัวผันแปร (ทัศนคติหรือความคิด) นี้ ผู้วิเคราะห์จะอธิบายได้ก็โดยวิธีการอ้างอิงลงความเห็นเพียงวิธีเดียว ซึ่งก็ไม่ผิดกับการเดามากนัก

2.2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภคถูกกำหนดด้วยลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางกายภาพ ถูกกำหนดด้วยสภาพจิตวิทยา โดยสภาพจิตวิทยาถูกกำหนดด้วยครอบครัวและครอบครัวถูกกำหนดด้วยสังคม รวมถึงสังคมจะถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อทราบถึงสิ่งเหล่านี้ นักการตลาดจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ

ด้วยสาเหตุนี้ นักการตลาดจำเป็นต้องศึกษาถึงพฤติกรรมการซื้อ และพฤติกรรมการใช้ นั่นก็คือ พฤติกรรมผู้บริโภคนั่นเอง เนื่องจากว่าผู้บริโภคทุกคนเป็นสิ่งมีชีวิต (Organic) ร่างกายของมนุษย์ มีลักษณะเป็นฟิสิกส์ ชีววิทยา และเคมี การที่มีร่างกายสูง เตี้ย ผอม อ้วน เป็นลักษณะทางฟิสิกส์ การที่ร่างกายมีเลือด มีเนื้อ ก็เป็นลักษณะทางชีววิทยา ขณะเดียวกันเรามีต่อมน้ำลาย มีต่อมเหงื่อ ต่อมน้ำตา เหล่านี้คือเคมี ซึ่งรวมแล้วเรียกว่า มนุษย์เป็นอินทรีย์ มีการเกิดแก่ เจ็บ ตาย ดังนั้นจึงมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนี้

1. ลักษณะทางสรีระ (Physiological condition) สรีระเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อและพฤติกรรมการใช้ของผู้บริโภค เช่น การที่ผู้บริโภคสวมแว่นตา ก็เกิดจากสรีระคือสายตาสั้น หรือสายตายาว การที่ต้องไปสูขา ก็เกิดจากสรีระ หรือการที่กระหายน้ำ ต้องหาน้ำดื่มเนื่องจากคอแห้ง ก็เป็นสาเหตุจากสรีระ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคให้เข้าใจก่อน ตัวอย่างเช่น แชมพูสระผมยี่ห้อหนึ่งซึ่งนำเข้าจากต่างประเทศแล้วไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก สาเหตุเพราะสูตรของแชมพูเหมาะสำหรับผมของชาวต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกับเส้นผมของคนไทย ซึ่งเป็นเรื่องของสรีระ หรืออย่างเช่นบริษัทที่

ผลิตสื่อจำหน่ายก็ต้องมีการเปลี่ยนแบบสื่อ เพราะเด็กไทยในปัจจุบันมีสรีระที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่เป็นเด็กตัวเล็ก แต่ปัจจุบันเด็กมีสรีระที่ตัวสูงขึ้น ตัวใหญ่ขึ้น แบบสื่อก็ต้องเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับผู้บริโภค เป็นต้น เพราะฉะนั้นสิ่งแรกที่ต้องวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคคือ การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระเป็นสิ่งแรก เนื่องจากมีบทบาทมากที่สุดในการตัดสินใจของมนุษย์ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความต้องการของร่างกายส่วนใหญ่เป็นปัจจัยสี่ซึ่งประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคที่บังคับให้เราต้องประพฤติปฏิบัติ เช่น เราจำเป็นต้องรับประทานอาหารเพราะหิว เราต้องรับประทานยาเพราะไม่สบาย เป็นต้น ดังนั้นสิ่งแรกที่บังคับมนุษย์ให้เกิดพฤติกรรมผู้บริโภคคือ เหตุผลทางสรีระ เป็นสิ่งที่พื้นฐานมากที่สุด

2. สภาพจิตวิทยา (Psychological condition) เป็นลักษณะของความต้องการที่เกิดจากสภาพจิตใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ รายละเอียดได้กล่าวไว้ในเรื่องของปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของมนุษย์ ลักษณะความต้องการตอบสนองในเรื่องเดียวกัน แต่สภาพทางจิตใจไม่เหมือนกัน เช่น คนบางคนรับประทานอาหารตามร้านริมบาทวิถีได้ แต่บางคนต้องรับประทานอาหารในร้านดีแคร์ หรือร้านในโรงแรม หรืออย่างเช่น การสวมแว่นสายตา บางคนสวมเพื่อให้อ่านหนังสือได้เท่านั้น แต่บางคนต้องการความเท่ด้วย ดังนั้นกรอบแว่นก็จะมีราคาแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นสภาพทางจิตวิทยาของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน เช่น บางคนเป็นคนประหยัด มัธยัสถ์ บางคนเป็นคนฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย บางคนแค้นสายตาคนอื่น บางคนไม่ใส่ใจคนอื่นเลย ซึ่งจากสภาพทางจิตวิทยาของผู้บริโภค ทำให้นักการตลาดสามารถดำเนินกิจกรรมทางการตลาดอยู่ได้ สภาพทางจิตวิทยาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกว่าสรีระ เพราะสรีระเป็นพื้นฐาน เช่น ความหิวเป็นพื้นฐาน แต่จะรับประทานอะไรที่ไหนจะเริ่มไม่เป็นพื้นฐานแล้ว ถือว่าเป็นสภาพทางจิตวิทยา หรือจะต้องแต่งตัวไปงานเลี้ยง จะต้องมีเสื้อผ้าปกปิดร่างกายซึ่งเป็นพื้นฐาน แต่การที่จะแต่งตัวแบบไหน แบบเรียบ แบบหรูหรา ก็จะมีเรื่องของสภาพจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง

3. ครอบครัว (Family) เป็นกลุ่มสังคมเบื้องต้นที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ ครอบครัวเป็นแหล่งอบรมและสร้างประสบการณ์ของบุคคล ถ่ายทอดนิสัย และค่านิยมลักษณะของครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค และพฤติกรรมอื่น ๆ ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socialization) และครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยที่มีบทบาทในแง่ของการเตรียมตัวผู้บริโภคให้เข้าสู่สังคม (Socializing agent)

สังคม (Socialization) คือ กระบวนการสำหรับเตรียมคนให้เข้าสู่สังคม ซึ่งจะมีหน่วยที่จะเข้ากระบวนการนี้ (Socializing agent) หลายหน่วย เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด สถานประกอบการ เมือง สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น ขณะที่ผู้บริโภคแต่ละคนเจริญเติบโตมานั้น ก็ได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากครอบครัว เช่น บางคนถูกสอนให้ไหว้พระก่อนนอน บางคนถูกสอนให้ดื่มนมก่อน

นอน บางคนได้รับการสอนให้ประหยัคดอคอม บางคนได้รับการสอนให้ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เพราะพ่อแม่ทำให้ดู หรือบางคนเสริมสวยในร้านที่แม่เคยทำมา หรือซ่อมรถในร้านที่พ่อเคยทำมา ฯลฯ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้มาจากครอบครัว สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ได้จากครอบครัวคือ นิยและค่านิยม

ลักษณะต่าง ๆ ด้านครอบครัวที่จะต้องพิจารณา เช่น บทบาทในกระบวนการตัดสินใจซื้อของครอบครัว วัฏจักรชีวิตครอบครัว (Family life cycle)

4. สังคม (Social group) เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งจะมีผลที่เราต้องทำตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน (Norm) ของสังคม การที่ผู้บริโภคเป็นคนชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง หรือชนชั้นต่ำ ซึ่งแต่ละชนชั้นก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น บางคนเที่ยวในประเทศไทย บางคนชอบเที่ยวต่างจังหวัด แต่บางคนต้องไปพักผ่อนยังต่างประเทศ วัฒนธรรมของชนชั้นจะบ่งบอกถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคว่าจะใช้เสื้อผ้าแบบไหน รับประทานอาหารแบบไหน จะท่องเที่ยวที่ไหน สิ่งเหล่านี้จะสอนผู้บริโภคทั้งหมด เพราะมนุษย์หลีกเลี่ยงหนีการเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นไม่ได้ อย่างไรก็ตามต้องมีชนชั้นเป็นของตนเอง เช่น เป็นชาวไร่ ชาวนา เป็นกรรมกร เป็นข้าราชการ เป็นเจ้าของธุรกิจ เป็นเศรษฐี เป็นนายธนาคาร สิ่งเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดให้มนุษย์เสมออีกประการหนึ่งสงครามชนชั้นเป็นสงครามถาวรไม่มีวันหยุด ตลอดชีวิตของมนุษย์จะต้องพบกับสงครามชนชั้นตลอด เพราะชนชั้นล่างจะได้ตามชนชั้นบน ส่วนชนชั้นบนก็จะหนีชนชั้นล่างออกไป ตัวอย่างเช่น การใช้น้ำหอม พอชนชั้นสูงเริ่มใช้น้ำหอมอะไร ชนชั้นล่างก็ใช้ตาม พอชนชั้นล่างใช้ตามชนชั้นสูงก็ต้องเปลี่ยนยี่ห้อให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ อัญมณี กีฬา เสื้อผ้า ก็เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้ชีวิตแพงขึ้นเรื่อย ๆ

5. วัฒนธรรม (Culture) ไม่ว่าเราจะอยู่ชนชั้นใดในสังคมก็ตาม ก็จะต้องมีวัฒนธรรมเป็นตัวครอบงำ วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่คนในสังคมยอมรับ ประพฤติปฏิบัติตามกันเพื่อความงอกงามของสังคม คำว่า วัฒนธรรม แปลว่า งอกงาม ธรรม แปลว่า สิ่งที่ดีงาม ดังนั้น วัฒนธรรมก็แปลว่า สิ่งดีสิ่งงามที่คนในสังคมยอมรับที่จะประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้สังคมนั้นดำเนินไปได้ด้วยดี วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man made product) ไม่ใช่เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้าง (God made product) สิ่งที่พระเจ้าสร้างกับสิ่งที่มนุษย์สร้างนั้นแตกต่างกันตรงที่สิ่งที่พระเจ้าสร้างเป็นกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก ตกทางทิศตะวันตก ของย่อมตกลงสู่พื้น ส่วนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น คนไทยเมื่อพบกันก็ทักทายกันด้วยการไหว้ ส่วนชาวต่างประเทศทักทายกันด้วยการจับมือ ซึ่งถ้าวันใดวันหนึ่งคนไทยเกิดทักทายกันโดยการจับมือก็ได้เช่นกัน เพราะนี่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือในอดีตคนไทยรับประทานอาหารด้วยมือ เมื่อรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาก็รับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม ในขณะที่ประเทศจีน ญี่ปุ่น ใช้ตะเกียบ อย่างนี้เป็นต้น เสื้อผ้าที่ใส่ก็เป็นวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมเรื่องเสื้อผ้าของไทยได้หายไปเกือบหมดแล้ว ผู้ชายก็ไม่ได้ใส่กางเกงขาก๊วย ผู้หญิงไม่ได้

ใส่เสื้อคอกระเช้ากันอีกแล้ว เสื้อผ้าที่ใส่กันในปัจจุบันก็ได้รับวัฒนธรรมจากต่างชาติทั้งสิ้น วัฒนธรรมเรื่องเสื้อผาก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man made product) จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ถาวร วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่อาจจะใช้เวลานาน เนื่องจากการยอมรับของสังคมที่กว้างขวาง และเป็นสิ่งที่ยอมรับกันมานานมาก ประพฤติปฏิบัติตามกันมาเรื่อย ๆ ดังนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอะไรในแต่ละครั้ง จึงเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงได้ยากมาก นักการตลาดจะต้องพยายามเข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการดำรงชีวิตและค่านิยม (Value and lifestyle (VAL) ถ้ามีความเข้าใจวัฒนธรรมมากเท่าใด ยิ่งความเข้าใจค่านิยมและรูปแบบการดำรงชีวิตของคนมากขึ้นเท่านั้น

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคเป็นใครนอกเหนือจากเป็นผู้ที่มีความต้องการ เป็นผู้ที่มีอำนาจซื้อจนเกิดพฤติกรรมการซื้อและพฤติกรรมการใช้แล้ว ผู้บริโภคยังเป็นอินทรีย์ที่มีพฤติกรรมขึ้นอยู่กับสภาพสรีระที่ถูกอิทธิพลของสภาพจิตใจเข้าครอบงำภายใต้การสร้างนิสัยของครอบครัว ที่สามารถระบุว่าเป็นชนชั้นใดและก็จะมียุทธศาสตร์ของชนชั้นนั้นเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและชนชั้นเหล่านี้ก็จะดำเนินชีวิตภายใต้วิถีแห่งวัฒนธรรม ทำให้เกิดค่านิยมและรูปแบบการดำรงชีวิตต่าง ๆ มากมาย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคมี 2 ประการคือ ปัจจัยภายใน (Internal factors) และปัจจัยภายนอก (External factors) โดยปัจจัยภายในจะเรียกว่า ตัวกำหนดพื้นฐาน (Basic determinants) โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการตัดสินใจของผู้บริโภค ดังนี้ (1) สิ่งจูงใจ (Motive) (2) บุคลิกภาพ (Personality) (3) การเรียนรู้ (Learning) (4) การรับรู้ (Perception) (5) ทศนคติ (Attitude) (6) ความต้องการ (Needs)

1. ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) และความปรารถนา (Desire) ของมนุษย์ ซึ่งทั้งสามประการนี้สามารถใช้แทนกันได้ ความจำเป็น (Needs) ใช้สำหรับสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ ความต้องการ (Wants) ใช้สำหรับความต้องการทางจิตวิทยาที่สูงขึ้นกว่าความจำเป็น (Needs) ส่วนความปรารถนา (Desire) ถือว่าเป็นความต้องการทางด้านจิตวิทยาที่สูงที่สุด เป็นความปรารถนาอันสูงส่งของมนุษย์ สิ่งที่เป็นปัญหาของผู้บริโภคที่ต้องการแก้ไข เช่น ความหิวต้องแก้ไขโดยการรับประทานอาหาร ความหนาวแก้ไขโดยการใส่เสื้อผ้า เป็นต้น ดังนั้นความจำเป็น (Needs) และความต้องการ (Wants) จึงทำให้นักการตลาดสามารถขายสินค้าได้ โดยที่สินค้า (Product) และบริการ (Service) เป็นสิ่งที่สามารถแก้ปัญหาได้เพราะความจำเป็น (Needs) และความต้องการ (Wants) คือปัญหา เช่น ทำไมจึงมีอาชีพซ่อมรถ คำตอบก็คือเพราะมีปัญหาารถเสีย หรือทำไมจึงมีคนขายเครื่องปรับอากาศ คำตอบก็คือเพราะเมืองไทยเป็นเมืองร้อน เป็นต้น

นักการตลาดต้องศึกษาถึงลักษณะความต้องการทางกายภาพ ตัวอย่าง สมัยก่อนนั้นเมื่อจะสั่งทำเสื้อผ้าสำเร็จรูปออกขาย จะสั่งทำขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ อย่างละเท่า ๆ กัน แต่ปัจจุบันจะสั่งทำขนาดเล็กน้อยที่สุด ขนาดกลางสั่งจำนวนปานกลาง แต่ขนาดใหญ่จะสั่งมากที่สุดเพราะลักษณะทางกายภาพของคนไทยเปลี่ยนไปแล้ว ปัจจุบันบุตรอายุ 14 ปี จะสูงกว่าพ่อและแม่ถ้าบริษัทได้ยังติดอยู่ที่ภาพเดิม การตลาดก็จะผิดไป ปัจจุบันธุรกิจลดความอ้วนเกิดขึ้นมาก ซึ่งเป็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สำหรับความจำเป็น (Needs) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

(1) ความต้องการขั้นปฐมภูมิ หรือความต้องการทางชีวภาพ (Primary needs or physiological needs) เช่น ความหิว ความกระหาย ความง่วง การพักผ่อน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ต้องติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิ่งที่สังคมไม่จำเป็นต้องสอนแต่เป็นลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ที่เกิดมาแล้วต้องหิว ต้องกระหาย ต้องพักผ่อน ต้องขับถ่าย

(2) ความต้องการขั้นทุติยภูมิ หรือความต้องการทางสังคม (Secondary needs or social needs) ความต้องการนี้ หมายถึง ความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการความภูมิใจ ความต้องการเพื่อน ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการมีสุขภาพดี เป็นต้น ความต้องการทุติยภูมิเป็นความต้องการที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยสภาพร่างกายแต่เกิด แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้จากคนอื่นที่อยู่ในสังคม และความต้องการทุติยภูมิที่จะเป็นความต้องการครอบคลุมความต้องการขั้นปฐมภูมิ ความต้องการขั้นปฐมภูมิเป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่บังคับให้เกิดขึ้นกับตัวเรา แต่ความต้องการขั้นทุติยภูมิจะเป็นตัวกำหนดทางเลือกของการบริโภคว่าถ้าหิวแล้วจะรับประทานอะไร ที่ไหน ถ้ากระหายจะดื่มอะไร ถ้าง่วงแล้วจะนอนที่ไหน บางคนนอนที่เก้าอี้สาธารณะได้ บางคนนอนไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เกิดจากความต้องการขั้นทุติยภูมิเกิดขึ้นจากความต้องการทางสังคมที่สอนให้เรารู้ว่า ควรจะทำตัวอย่างใดในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว

จากความต้องการทั้ง 2 ประเภท อับราฮัม มาสโลว์ ได้นำมาจัดลำดับความต้องการของมนุษย์ที่เรียกว่า ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of needs)

มาสโลว์ กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์แบ่งออกเป็นหลายประเภท และแต่ละประเภทมีพื้นฐานไม่เท่ากัน ความต้องการบางอย่างเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานมากกว่าความต้องการบางอย่างที่เป็นความต้องการที่พัฒนาแล้ว

(1) ความต้องการทางสรีระ (Physiological needs) เป็นความต้องการที่ต่ำที่สุด เป็นพื้นฐานที่สุด ที่มนุษย์เราทุกคนจะมีความต้องการทางสรีระ ได้แก่ ความต้องการน้ำ ต้องการอาหาร ต้องการอากาศหายใจ ต้องการการพักผ่อน ต้องการที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

(2) ความต้องการความปลอดภัย (Security needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการในขั้นปฐมภูมิได้แล้ว ลำดับขั้นตอนต่อไปของมนุษย์ คือ ต้องการความปลอดภัย ปลอดภัยจากอันตราย ต้องการมีชีวิตที่มั่นคง มีอนาคตที่แน่นอน ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ

(3) ความต้องการทางด้านความรัก (Love needs) คือ การที่คนเราต้องการรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Sense of belonging) เป็นความต้องการการยอมรับจากคนอื่น เป็นความต้องการที่อยากให้อื่นมาชื่นชม ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์

(4) ความต้องการด้านความภาคภูมิใจ (Self-esteem needs) หมายความว่า การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างน้อยมนุษย์ก็ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตัวเองมีดี ตัวอย่างเช่น การเลือกชุดชั้นใน ซึ่งใส่แล้วไม่มีใครเห็น แต่เราก็เลือกที่รูปแบบหลายยี่ห้อดังราคาแพง อย่างน้อยที่สุดก็ภูมิใจในตนเอง ถ้าเราสังเกตจะเห็นว่าคนไทยมีลักษณะที่ใช้สินค้าสองตราห้อย (Two branded people) กล่าวคือ ถ้าอยู่บ้านใช้แปรงสีฟันยี่ห้อหนึ่งซึ่งราคาถูก แต่ถ้าจะไปข้างนอกบ้านก็จะใช้แปรงสีฟันยี่ห้อหนึ่งที่มีราคาแพง ในกรณีที่เรานำสินค้าตราห้อยเดียว โดยไม่ได้นำไปอวดใคร แสดงว่าใช้สินค้านั้นเพื่อตอบสนองความภาคภูมิใจในตนเอง แต่ถ้าหากใช้สองยี่ห้อแสดงว่าเราตอบสนองความต้องการด้านความรัก คือ ใช้เพื่อให้อื่นชื่นชม แต่การที่เรามีความต้องการที่จะให้รางวัลแก่ชีวิต เช่น ต้องไปพักผ่อนที่สวายเป็นสักครั้งหนึ่ง หรือต้องใส่เสื้อผ้ายี่ห้อนี้ ถือว่าเป็นการตอบสนองความต้องการด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ถ้ามนุษย์ขาดความต้องการข้อนี้ ชีวิตของมนุษย์คงอยู่อย่างเศร้าสร้อยหงอยเหงา

(5) ความต้องการความสำเร็จส่วนตัว (Self actualization needs) เป็นความต้องการความสำเร็จคือ มนุษย์ทุกคนมีความทะเยอทะยานอยู่ในตัวทุกคน และปรารถนาว่าตนเองจะได้เป็นอย่างที่ตนปรารถนาเอาไว้ เป็นความพอใจ สมใจในตนเอง อย่างเช่น บางคนบอกว่าสักวันหนึ่งฉันจะต้องไปอเมริกาให้ได้ คน ๆ นั้นก็จะพยายามทุกวิถีทางที่จะเก็บเงินให้ได้ไปอเมริกา บางคนก็บอกว่าสักวันหนึ่งฉันจะต้องได้เป็นเจ้าของรถเบนซ์ คน ๆ นั้นก็จะพยายามทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้รถเบนซ์ การที่มนุษย์ดำรงชีพอยู่ได้นั้น เพราะเขามีเป้าหมายข้างหน้า มีความทะเยอทะยานและในการบริโภคของมนุษย์ก็เป็นการบริโภคเพื่อนำชีวิตไปสู่ความสนใจต่าง ๆ คนที่มีความต้องการในขั้นนี้จะมีประโยชน์ที่บอกว่า “สักวันหนึ่งฉันจะ....” ซึ่งมนุษย์ก็จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความสนใจของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีความต้องการอีก 2 ประการ ที่ไม่สามารถนำไปจัดเข้ากับลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of need) ได้ ซึ่งได้แก่

(1) ความต้องการด้านความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity needs หรือ needs to know) มนุษย์เราเมื่อเกิดมาแล้วมีความต้องการอยากรู้อยากเห็น ดังนั้นเมื่อเห็นอะไรที่ปกปิดเราก็คืออยากจะเปิด เช่น หนังสือที่วางขาย ถ้ามีพลาสติกห่อไว้ทำให้เราอยากรู่ว่าข้างในมีอะไร การที่เราดูโทรทัศน์

คู่มือ อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านตำรา ซึ่งอาหารที่เราไม่รู้จักมาลองชิมดู การชมภาพยนตร์ที่มีคนชม
ภาพยนตร์ที่มีคนชมมาก ๆ ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นความต้องการอยากรู้ อยากเห็นทั้งสิ้น

(2) ความต้องการด้านสุนทรีย์ (Aesthetic need) มนุษย์เรานั้นตั้งแต่เกิดมา มาส
โลว์มองว่า ความรัก ความสวยงาม เป็นสิ่งที่พื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์ชอบดูในสิ่งที่
สวยงาม เช่น ตอนเป็นทารก ก็มีปลาตะเพียนแขวนให้ดู เป็นสาวก็แต่งหน้าให้สวย เพราะอยากให้
คนอื่นว่าตนสวย และตนเองชอบที่เห็นว่าตนเองสวยด้วย ดังนั้นความต้องการด้านความสวยงาม
เป็นส่วนหนึ่งของความต้องการของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ไม่มีความต้องการซื้อเสื้อผ้าก็คงไม่มีการ
แต่งหน้าแต่งตัว สินค้าคงไม่ออกแบบให้มีรูปทรงสวยงาม แต่ที่เป็นเช่นนั้น เพราะมนุษย์มีความ
ต้องการด้านสุนทรีย์เป็นองค์ประกอบ

2. แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง ปัญหาที่ถึงจุดวิกฤติที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่
สบายใจ แรงจูงใจจึงเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นรุนแรงบังคับให้บุคคลค้นหาวิธีมาตอบสนองความ
พึงพอใจ อาจจะเป็นความไม่สบายทางร่างกายหรือจิตใจก็ได้จนก่อให้เกิดความพยายามในการจะ
แก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น โดยแรงจูงใจ (Motive) นั้นมีพื้นฐานมาจากความจำเป็น (Based on needs)
กล่าวคือ ถ้าไม่มีความจำเป็น (Needs) ก็จะไม่เกิดแรงจูงใจ (Motive) และความจำเป็นเมื่อเกิดเป็น
ความรุนแรงขึ้นในใจ ก็จะกลายเป็นค้นหาแห่งความต้องการ แต่ถ้าความต้องการ (Wants) นั้นไม่
รุนแรงพอ ก็จะไม่เกิดแรงจูงใจ (Motive) เช่น นาย ก. มีความจำเป็น (Needs) ต้องใช้รถเขามองว่าเขา
มีเงินพอที่จะซื้อรถเบนซ์ เขาเกิดความต้องการ (Wants) รถเบนซ์ แต่หากความต้องการดังกล่าวเป็น
ความต้องการที่ไม่รุนแรงเพียงพอ แรงจูงใจ (Motive) ในการซื้อจึงไม่เกิด ดังนั้นนักการตลาดจึงมี
หน้าที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อจนกระทั่งผู้บริโภคเกิดความต้องการจนเข้าสู่จุด
วิกฤติ ที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่สบายใจอย่างรุนแรง (Tension) ทำให้ผู้บริโภคค้นหาวิธีมา
ตอบสนองความต้องการนั้น

นักการตลาดต้องเป็นนักจิตวิทยาโดยต้องเข้าใจถึงความต้องการ ทักษะคติ ความเชื่อ
 ฯลฯ ของผู้บริโภคเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคได้

3. บุคลิกภาพ (Personality) คือ ลักษณะนิสัยโดยรวมของบุคคลที่พัฒนาขึ้นมาใน
ระยะยาว ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดรูปแบบในการโต้ตอบ หรือตอบสนอง (Reaction) ที่ไม่
เหมือนกัน เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้บุคคลแต่ละคนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้นบุคลิกภาพจึงเป็นตัวกำหนดการตอบสนอง (Reaction)
ของมนุษย์

4. ทักษะคติ (Attitude) คือ การประเมินความพอใจหรือไม่พอใจความรู้สึก และ
ท่าทีความรู้สึกที่คนเรามีต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทักษะคติเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งการปฏิบัติของ
ผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคมีทักษะคติว่าการออกไปนอกบ้านนั้นน่าเบื่อ ดังนั้นถ้ามีใครมาชวนไปดู

ภาพยนตร์จึงมีโอกาที่จะตอบปฏิเสธสูงมาก ในทำนองกลับกัน ถ้าผู้บริโภคคิดว่าการอยู่บ้านน่าเบื่อ ถ้ามีเพื่อนมาชวนไปดูภาพยนตร์ก็จะไปกับเขาทันที เพราะมีความพร้อมที่จะกระทำ (Readiness to act) สิ่งที่จะเข้ามากำหนดทัศนคติ (Attitude) มี 3 ประการคือ (1) ความรู้ (2) ความรู้สึก (3) แนวโน้มของนิสัย หรือความพร้อมที่จะกระทำ (Readiness to act) ทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งที่นักการตลาดพยายามจะเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริโภคคนใดที่มีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าเราก็พยายามรักษาเอาไว้ แต่ถ้าผู้บริโภคคนใดมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสินค้า เราก็พยายามจะเปลี่ยนทัศนคติของเขาให้ชอบสินค้าของเราในที่สุด การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของมนุษย์เป็นงานที่ยากมากของนักการตลาด จากกรณีนี้ มักจะมีคนชอบพูดว่าการที่นักการตลาดไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เป็นงานที่ยากกว่าการตลาดที่ตามพฤติกรรมบุคคล ตัวแทนบุคคลที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถือว่าเป็นตัวแทนกระบวนการทางสังคม (Socializing agent) โดยเราอาจแบ่งการตลาดได้เป็น 2 แบบคือ

4.1 การตลาดแบบปรับตัวตามความต้องการของตลาด (Adaptive marketing) เป็นการตลาดแบบปรับตัวตามพฤติกรรมผู้บริโภค โดยศึกษาจากพฤติกรรมผู้บริโภคแล้วปรับตัวตามการตลาดแบบนี้ง่ายกว่า ใช้งบประมาณน้อยกว่า เพราะมีพฤติกรรมของผู้บริโภครองรับการกระทำขององค์กรอยู่แล้ว เช่น ทำไมเบียร์สิงห์จึงต้องผลิตสิงห์โกลด์ออกจำหน่าย ทั้งนี้ก็เพราะทัศนคติของผู้บริโภคเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะการที่ผู้บริโภคไม่เคยคำนึงถึงจำนวนแคลอรีในเบียร์ว่ามีจำนวนมากน้อยเท่าไร แต่ผู้บริโภคในปัจจุบันมีทัศนคติต่อการดื่มเบียร์เปลี่ยนไปโดยคำนึงถึงสุขภาพมากขึ้น จึงมีพฤติกรรมต้องการดื่มเบียร์ที่มีแคลอรีต่ำ จำนวนคิกริต่ำ เบียร์สิงห์จึงมี Light Beer ออกมาป้องกันไม่ให้คู่แข่งที่มีคิกริต่ำกว่ามาแย่งส่วนการตลาดไป เหล่านี้เป็นการตลาดแบบปรับตัวตามพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งนักการตลาดส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะปฏิบัติตาม

4.2 การตลาดแบบจงใจเปลี่ยนแปลงผู้บริโภค (Manipulative marketing) เป็นการตลาดที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริโภค สินค้าที่จะใช้การตลาดแบบจงใจเปลี่ยนแปลงผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่นำสังคม โดยก่อนที่จะมีสินค้านี้กล่าวสังคมไม่มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับสินค้านั้น แต่เมื่อมีสินค้าเข้ามาสนองความต้องการก็จะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เกิดความต้องการและพฤติกรรมการใช้สินค้า เช่น การรณรงค์การใช้น้ำมันไร้สารตะกั่วในประเทศไทยประสบความสำเร็จเนื่องจากการรณรงค์ทุกสื่อ และรัฐบาลให้ความร่วมมือด้วยการลดภาษีให้ ตลอดจนการใช้มาตรการด้านกฎหมายให้จำหน่ายเฉพาะน้ำมันไร้สารตะกั่ว เหตุนี้จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริโภคต้องได้รับความร่วมมือกันจากหลายฝ่าย

5. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลเลือกจัดองค์และตีความข้อมูลเพื่อกำหนดภาพที่มีความหมาย การรับรู้เป็นสิ่งที่สำคัญมากในแง่การตลาด จนมีคำกล่าวที่ว่า “สงครามการตลาดความจริงไม่ใช่สงครามสินค้า แต่เป็นสงครามการสร้างการรับรู้ (A marketing

war is not a battle of product but a battle of perception)” ซึ่งหมายถึง การแข่งขันทางการตลาด ไม่ได้แข่งขันกันเพียงทำให้สินค้าดีเท่านั้น แต่จะแข่งขันกันในการสร้างภาพพจน์ให้ดีกว่าในสินค้า เช่น สินค้า ก. เป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีแต่นักการตลาดไม่ใส่ใจในการสร้างภาพพจน์ ปล่อยให้ผู้บริโภครับรู้ภาพพจน์ของสินค้าในแง่ร้าย หรือรับรู้ภาพพจน์ที่เป็นธรรมดาสามัญจนผู้บริโภคไม่เกิดความชื่นชม ถึงแม้ว่าสินค้าของบริษัทจะดีแต่ก็ไม่อาจสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดแก่ผู้บริโภคได้ ในขณะที่สินค้า ข. เป็นสินค้าที่มีคุณภาพปานกลาง แต่นักการตลาดใส่ใจในการสร้างภาพพจน์ที่จะให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ (Perception) ที่ดี สินค้าก็สามารถขายได้ แต่สินค้าที่สร้างภาพพจน์แง่ลบ (ผู้บริโภคเกิดการรับรู้) แล้วไม่ประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุเพราะสินค้าไม่มีคุณภาพจนผู้บริโภคไม่ยอมรับ (The product is not passable) ดังนั้นการสร้างภาพพจน์ตราสินค้า (Brand image) ให้คนมองสินค้าของบริษัท การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product positioning) ก็ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการรับรู้ (Perception) ทั้งสิ้น

6. การเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นประสบการณ์ที่บุคคลสะสมไว้ เช่น บางคนจะใช้ผงซักฟอกที่ผสมมะนาว น้ำยาล้างจานผสมมะนาว เพราะเกิดการเรียนรู้ว่าการใส่มะนาวช่วยให้สะอาดได้ บางคนไม่รับประทานเนื้อเพราะทราบมาเนื้อวัวที่มีเชื้อโรคแอนแทรกซ์ ซึ่งอาจทำให้คนถึงตายได้ เหล่านี้เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้นนักการตลาดจึงมีหน้าที่ไปประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับตราสินค้าที่ถูกต้องให้กับผู้บริโภค

ปัจจัยภายนอก (External factors) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค มีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพเศรษฐกิจ (Economy) เป็นสิ่งที่กำหนดอำนาจซื้อ (Purchasing power) ของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น บางคนเชื่อว่าโสมเกาหลีรับประทานแล้วบำรุงกำลังก็เกิดความต้องการ แต่เมื่อไปเห็นราคาแล้วแพงเกินไป ไม่สามารถซื้อได้ บางคนชอบสินค้ามียี่ห้อดัง ๆ แต่ไม่สามารถซื้อได้เพราะราคาแพง สิ่งนี้คือปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคประการหนึ่ง

2. ครอบครัว (Family) ครอบครัวทำให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการผลิตภัณฑ์การตอบสนองความต้องการของร่างกายจะได้รับอิทธิพลจากสมาชิกของครอบครัว ตัวอย่าง เด็กบางคนแปรงฟันตอนเช้าและก่อนนอน แต่บางคนแปรงฟันตอนเช้าอย่างเดียว เด็กบางคนดื่มนมทุกวัน แต่บางคนดื่มไม่เป็น เด็กบางคนถูกสินค้าที่ทำในประเทศไทย แต่เด็กบางคนนิยมใช้สินค้าที่ทำในประเทศไทย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการหล่อหลอมมาจากสถาบันครอบครัวทั้งสิ้น เช่น พ่อ แม่สอนให้ลูกประหยัดหรือฟุ่มเฟือย พ่อแม่อบรมสั่งสอนให้ลูกใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทย ให้ลูกฟังเป็นประจำ ลูกก็จะใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทย เป็นต้น

นักการตลาดต้องเป็นนักพฤติกรรมศาสตร์ในเรื่องของครอบครัว โดยต้องเข้าใจว่าครอบครัวนั้นเป็นส่วนหนึ่งของตัวแทนกระบวนการทางสังคม (Socializing agent) เป็นกระบวนการที่เตรียมคนเข้าสู่สังคม ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน ครอบครัว ศาสนา สื่อมวลชน สถาบันการเมือง การเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมนั้น ครอบครัวจะเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล ขณะเดียวกันโรงเรียนก็ชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลได้หลายประการ ศาสนาที่เรานับถือก็สอนบุคคลได้หลายอย่าง เป็นต้น

3. สังคม (Social group) ลักษณะด้านสังคมประกอบด้วยรูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyles) ค่านิยมสังคม (Social values) และความเชื่อถือ (Belief) เช่น ถ้าเป็นลูกทหารอยู่ในสังคมครอบครัวทหาร ก็จะมีสังคมอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นลูกนายธนาคาร ก็จะมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นลูกของครู อาจารย์ ก็จะมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นลูกพ่อค้าก็จะมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง สังคมในที่นี้ อาจจะเป็นได้ทั้งสังคมอาชีพและสังคมท้องถิ่น ตัวอย่าง สังคมท้องถิ่น ถ้าเราเป็นคนในภาคใด การซื้อของใช้ก็ไม่เหมือนคนในภาคอื่น ๆ หรืออาจเป็นคนในภาคเดียวกัน แต่ต่างจังหวัดกันก็จะซื้อสินค้าไม่เหมือนกัน

นักการตลาดต้องเป็นนักสังคมวิทยาเพื่อที่จะได้มองว่าอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้นมีอะไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องบรรทัดฐาน (Norm) กล่าวคือ ต้องทราบว่าสิ่งใดที่สังคมยอมรับได้ สิ่งใดที่สังคมยอมรับไม่ได้ เช่น สินค้าต่างประเทศบางอย่างขายในประเทศไทยได้ แต่บางอย่างขายไม่ได้ การโฆษณาจากต่างประเทศบางครั้งจะนำมาโฆษณาในเมืองไทยไม่ได้เพราะบรรทัดฐาน (Norm) ต่างกัน ความคิดในแต่ละสังคมมีบรรทัดฐานที่ไม่เหมือนกัน

4. วัฒนธรรม (Culture) เป็นกลุ่มของค่านิยมพื้นฐาน (Basic values) การรับรู้ (Perception) ความต้องการ (Wants) และพฤติกรรม (Behaviors) ซึ่งเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคมในครอบครัว วัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต (Lifestyles) ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ ประกอบด้วยค่านิยมการแสดงออก ค่านิยมในการใช้วัตถุหรือสิ่งของ เช่น คนจีนรับประทานอาหารด้วยตะเกียบ คนยุโรปใช้มีดและส้อมในการรับประทานอาหาร คนพม่านั่งโสร่ง คนยุโรปสวมกางเกง เป็นต้น วิธีการคิดเป็นวัฒนธรรม สังคมไทยเป็นระบบของสังคมแก้ไข ไม่ใช่สังคมแบบป้องกัน ดังนั้นคนไทยจึงมีการตรวจร่างกายประจำปีด้วยสถิติที่ต่ำมาก เพราะเกรงว่าจะตรวจแล้วเจอโรคร้าย ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด คนไทยบางคนไม่ยอมทำประกันชีวิต เพราะกลัวว่า จะเป็นการแข่งตัวเอง คนไทยไม่รับประทานวิตามินเพราะคิดว่าไม่ได้เจ็บไข้ รับประทานไปก็ไม่มีประโยชน์ คนไทยอยู่ในเขตร้อนน่าจะใช่ยาปรับกลิ่นตัวมาก แต่ไม่ใช่เพราะถ้าใช้จะดูมองว่ามีปัญหาเรื่องกลิ่นตัว สังคมไทยเพิ่งจะเริ่มเป็นสังคมแบบป้องกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากมีสิ่งบอกเหตุจากการที่มีสถานบริหารร่างกายเพิ่มมากขึ้น อาหารเสริมเพื่อสุขภาพเริ่มมีมากขึ้น เป็นต้น

นักการตลาดต้องเป็นนักมานุษยวิทยาเพื่อจะได้ทราบว่าวัฒนธรรมของแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน การทำการตลาดในประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงสังคมและวัฒนธรรมของไทยด้วย

ธุรกิจใดที่ให้การสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม เชื่อว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสามารถส่งเสริมการรู้จักกับบริษัทและสร้างความรู้สึกรัก หรือทัศนคติที่ดีที่เกิดขึ้นกับบริษัทได้

5. การติดต่อธุรกิจ (Business contacts) หมายถึง โอกาสที่ผู้บริโภคจะได้พบเห็นสินค้านั้น ๆ สินค้าตัวใดที่ผู้บริโภคได้รู้จัก พบเห็นบ่อย ๆ มีความคุ้นเคย ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกไว้วางใจและมีความยินดีที่จะใช้สินค้านั้น แต่สินค้าที่ผู้บริโภคไม่รู้จัก ไม่ค่อยได้พบเห็นทำให้ไม่มีความคุ้นเคยเมื่อไม่คุ้นเคยก็ไม่มี ความไว้วางใจ ผู้บริโภคก็ไม่อยากใช้สินค้านั้น ดังนั้นในการทำธุรกิจจึงต้องเน้นในเรื่องของการทำให้เกิดการพบเห็นในตราสินค้า (Brand contact) นำสินค้าเข้าไปให้ผู้บริโภคได้พบเห็น ได้รู้จัก ได้สัมผัส ได้ยิน ได้ฟังด้วยความถี่สูง ซึ่งหลักการนี้จะเห็นจากค่ายเพลงต่าง ๆ ที่ซื้อเวลาในรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เจตนาคือ ต้องการให้ผู้บริโภคได้ยิน ได้ฟังเพลงของเขามาก ๆ เป็นการสร้างการพบเห็นในตราสินค้า (Brand contact) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จะเห็นได้ว่าการสร้างให้บุคคลเกิดการเปิดรับ (Exposure) มากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ได้ประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น

การที่ผู้บริโภคมีโอกาสได้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า เช่น ผู้บริโภคเห็นโฆษณาชนิดนี้บ่อยหรือไม่ เราได้อ่านข่าวเรื่องสินค้านั้นบ่อยหรือไม่ เพราะหลักจิตวิทยามีอยู่อย่างหนึ่งว่า ความคุ้นเคยก่อให้เกิดความรัก ดังนั้นถ้าสินค้าใดที่ผู้บริโภคไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือได้รับข่าวสารน้อยจนไม่เกิดความคุ้นเคยก็จะไม่เกิดความรัก ตัวอย่างของเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดว่าค่ายเพลงต่าง ๆ จะทำอยู่โดยพยายามเปิดเพลงที่ต้องการขายให้ผู้บริโภคได้ฟังบ่อย ๆ จนกระทั่งเกิดความคุ้นเคยและความคุ้นเคยจะกลายเป็นความชอบในที่สุด

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน

2.3.1 ความยากจนในความหมายใหม่

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร (2547) ในระดับสากล แนวคิดในการวิเคราะห์ความยากจนในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก โดยมีลักษณะที่มองความยากจนหลากหลายมิติมากขึ้น จากการศึกษาแนวคิดขององค์กรระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความยากจน เช่น โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ธนาคารโลก คณะกรรมการเพื่อความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจนในยุโรป กล่าวถึงความยากจนว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีรายได้ไม่เพียงพอ หรือไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นขั้นต้นสำหรับอาหารที่มีคุณค่า ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภค บริโภค ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าในเกณฑ์มาตรฐานได้ เช่น เกษตรกรรายย่อยที่ผลิตสินค้าและหาอาหารเองไม่ค่อยได้ ไร้ฝีมือที่ไม่มีการจ้างประจำ ผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย คนตกงาน คนด้อยโอกาส ฯลฯ การมองในมิตินี้จึงเป็นการมองที่รายได้เป็นสำคัญ จึงมีการกำหนดเส้นความยากจน (Poverty Line) ขึ้น หากผู้ใดมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนก็จะนับว่าเป็นคนจน

ในกรณีประเทศไทย เส้นความยากจนที่นักเศรษฐศาสตร์กำหนด 911 บาท ต่อคนต่อเดือน ในปี 2545 น่าจะต่ำกว่าความจริง เพราะรายได้ขั้นต่ำตามที่คณะกรรมการไตรภาคีแรงงานที่คำนวณว่าพอให้คนมีรายได้ยังชีพอยู่ที่ 133 – 165 บาทต่อวัน (แล้วแต่จังหวัด) หรือราว 4,000 – 5,000 บาทต่อเดือน

2. มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการในชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของคนในสังคมเดียวกัน หากมองในแง่นี้ ในกรณีของประเทศไทยจะกินความหมายกว้างถึงคนที่มียาได้ต่ำสุด 80 % ซึ่งมีสัดส่วนในรายได้เพียง 41.5 % ของรายได้ของคนทั้งประเทศ และคน 80 % นี้ก็เป็นคนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ 3,508 บาท ต่อคนต่อเดือนในปี 2542

3. มีอำนาจต่อรองทางการเมืองและสังคม ต่ำกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ รวมทั้งคนที่สังคมอคติหรือความเชื่อที่กีดกันพวกเขาให้ ไม่ได้รับสิทธิเสมอภาค เช่น เป็นชนชาติส่วนน้อย คนในชุมชนแออัด คนอยู่ในชนบทห่างไกล คนอพยพ คนที่ไม่มีทะเบียนบ้าน ผู้หญิง (โดยเฉพาะผู้หญิงที่ยากจนหรือการศึกษาต่ำ) คนที่มีอาชีพที่สังคมถือว่าต่ำต้อย ฯลฯ

4. ไม่มีสิทธิหรือขาดโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ โอกาสที่จะได้รับบริการทางสาธารณสุข และบริการต่าง ๆ ทัดเทียมกับคนอื่น ๆ เช่น เป็นคนพิการ คนบ้า คนป่วยเรื้อรัง คนชรา เด็กกำพร้า ที่ไม่มีญาติพี่น้องดูแล หรือมีญาติพี่น้องบ้างก็ยากจน เด็กเร่ร่อน ฯลฯ

ความยากจน คือ สภาวะที่อึดอัดอย่างไม่อาจยอมรับได้ (Unacceptable deprivation) ของมนุษย์ปุถุชน ซึ่งสามารถพิจารณาความอึดอัดทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคม ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับความไม่สมบูรณ์ของสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางวัตถุ หรือทางชีววิทยา โดยทั่วไปมักหมายถึง โภชนาการ สาธารณสุข การศึกษา และที่พักอาศัย (World Bank, 2000)

นอกเหนือจากนั้น ยังหมายรวมไปถึง การขาดแคลนโอกาสและสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น โอกาสการศึกษาชั้นประถมศึกษา โอกาสการมีสุขภาพดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่โอกาสในการทำงาน และการสร้างรายได้ในอนาคต (World Bank, 2001)

นิรันดร์ วิศวธร และคณะ (อ้างถึงใน วิเชียร, 2525 : 49 – 50) มีความพยายามที่จะจำแนกว่า ความยากจน คืออะไร ซึ่งโดยรวมแล้วมี 2 แนวทาง

1) แนวทางแรก ความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Poverty)

“คนจน หมายถึง คนที่มีน้อยกว่าที่จำเป็นจะต้องมี ไม่ว่าเราจะจัดในรูปของรายได้ รายจ่าย สินทรัพย์ ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพ ตลอดจนวิถีชีวิต” วิธีการนี้มักพิจารณาว่า บัณฑิต หรือครัวเรือนที่ยากจนนั้นไม่สามารถจะมีความมั่นคงในการเสาะหาสินค้าหรือบริการที่พอเพียงแก่ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ ซึ่งแนวคิดนี้มักจัดอยู่ในประเภท “ความอึดอัดทางกายภาพ” ซึ่งรวมถึงตัวเงินหรือระดับในการบริโภค ความอึดอัดนี้ควรรวมไปถึง “ความอึดอัดทางสังคม” อันได้แก่ ความเสี่ยง (Risk), ความอ่อนไหว (Vulnerability), การขาดความสามารถในการปกป้องตนเอง (Lack of Autonomy), ความไร้อำนาจในการต่อรอง (Powerless), และการขาดความนับถือตนเอง (Lack of Self-respect)

2) แนวทางที่สอง ความยากจนเชิงสัมพัทธ์ (Relative Poverty)

“คนจน หมายถึง คนที่มีน้อยกว่าคนอื่นโดยเปรียบเทียบ” ประเด็นที่ต้องพิจารณาในเรื่องนี้ คือ กรอบแนวคิด วิเคราะห์ ความยากจนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของนิยามที่แตกต่างกัน จะนำไปสู่การกำหนดแนวยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความยากจนในความหมายเช่นใดก็ตาม ในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว ถือว่าปัญหาความยากจนเป็นตัวสะท้อนสังคมว่า ยังไม่เกิดสวัสดิการสูงสุด เพราะสังคมที่มีคนจนจำนวนมากเป็นการชี้ว่า มีคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่อาจมีชีวิตที่มีเกียรติหรือศักดิ์ศรีได้ แสดงว่าสวัสดิการของสังคมโดยรวมยังสามารถเพิ่มขึ้นได้ ถ้ามีการจัดสรรทรัพยากรใหม่

2.3.2 สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจน

ธนาคารโลก (2001 : อ้างถึงใน วิเชียร, 2525 : 50 – 51) ได้สรุปสาเหตุของความยากจนในประเทศไทยว่าประกอบด้วยเหตุปัจจัย 4 ประการ คือ เหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทาง

โครงสร้างประชาชน ทางสังคม และทางวัฒนธรรม โดยมีงานศึกษาหลายชิ้นที่ได้พยายามครอบคลุมถึงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประชากรที่ต้องประสบกับภาวะยากจนโดยส่วนใหญ่ คือ กลุ่มประชากรที่ขาดแคลนทรัพย์สินที่จะก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน หรือทุนต่าง ๆ ที่หมายรวมไปถึงทุนทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งงานศึกษาส่วนใหญ่พบว่า นอกจากจะขาดแคลนซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้แล้ว ยังขาดโอกาสที่จะลงทุนในการหาซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้ด้วย ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นหลาย ๆ ชั่วคน ครอบครัวนั้นก็จะต้องเผชิญกับความยากจนถาวร ประเด็น

- ขนาดของที่ดินทำกิน จากการศึกษาของธนาคารโลก (2001) พบว่าถ้าให้ประชากรในชนบทมีที่ดินทำกินเพิ่ม 1 % แล้วจะสามารถลดโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะยากจนได้ประมาณ 0.1 % นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีความสำคัญไม่น้อยด้วย โดยถ้าเป็นผู้เช่า (แทนที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน) จะเพิ่มโอกาสของการตกอยู่ในภาวะความยากจนถึง 30 %

- โอกาสได้รับการศึกษา การศึกษาของธนาคารโลก (2001) พบว่า ครึ่งเรือนที่มีผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย ความเสี่ยงของการตกอยู่ในภาวะความยากจนจะลดลงถึง 66 - 74 % เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลย และถ้าได้รับการศึกษาไปถึงระดับมหาวิทยาลัย โอกาสที่จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มคนยากจนจะลดลงไปอีกถึง 90 % อย่างไรก็ตามก็ตีผลที่ได้นี้ค่อนข้างชัดเจนกับเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท

- ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจัดเป็น shock อย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดภาวะชะงักงันของการหารายได้ Warr (2000) พบว่า ภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 แล้ว ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่จัดว่ายากจนเพิ่มจากร้อยละ 6.15 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 8.58 ในปี 2542

2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างประชากร จัดเป็นปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดความยากจนได้ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท โดยการศึกษาของธนาคารโลก (2001) พบว่า ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่จะมีโอกาสตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้ ถ้ากำหนดให้ครอบครัวมีขนาดเท่ากันแล้ว ครอบครัวที่มีสัดส่วนของผู้ใหญ่มากกว่าจะเสี่ยงต่อภาวะความยากจนน้อยกว่า ซึ่งแน่นอนว่าการมีเด็กอยู่ในครอบครัวเป็นจำนวนมาก จัดเป็นภาพทางเศรษฐกิจให้กับผู้ใหญ่ที่เป็นกำลังแรงงานอย่างสูง

3. ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ พบว่า การมีที่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะมีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มขึ้นถึง 56 % ในขณะที่ถ้าที่พักอาศัยตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โอกาสที่จะตกเป็นคนยากจนจะลดลงอย่างมากถึง 80 %

4. ปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยทางสถาบันที่สำคัญยิ่ง ไม่หย่อนไปกว่าปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์

ประเวศ วะสี (2542) กล่าวว่า ปัญหาของคนจนเป็นปัญหาทางโครงสร้างที่ลึกมาก ไม่มีรัฐบาลใด ๆ สามารถแก้ได้ ถ้าแก้ปัญหारेองคนจนไม่ได้ บ้านเมืองจะเจริญรุดหน้าไม่ได้ เพราะ ปัญหาเรองคนจนเป็นปัญหาทางศีลธรรมพื้นฐาน สังคมที่ขาดศีลธรรมพื้นฐานเป็นสังคมที่เจริญไม่ได้

ประเวศ วะสี วิเคราะห์ว่าปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้คนจน มี 10 ประการ คือ

1. ทรศนะหรือทฤษของสังคมเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ลึกที่สุด สังคมไทยถูกล่อหลอมกันมาให้เป็นสังคมที่เกลียดคนจน ลองดูสำนวนและอำนวยพรดังต่อไปนี้ “รักดีห้ามจ้าว รักชั่วห้ามเสา” “ขอให้ได้เป็นเจ้าคนนายคน” “ขอให้ได้นั่งกิน นอนกิน” ในความเป็นจริงการห้ามเสาหรือการทำงานหนักไม่ใช่ความชั่ว แต่เป็นคนดี การนั่งกินนอนกินไม่ดี เป็นการเอาเปรียบคนอื่น คนเราต้องทำงาน เพื่อให้พึ่งตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นจึงจะดี สังคมไทยเป็นสังคมที่คนข้างบนเอาเปรียบคนอื่น คนเราต้องทำงานเพื่อให้พึ่งตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นจึงจะดี

2. โครงสร้างทางกฎหมาย กฎหมายทำให้คนจนเสียเปรียบ ให้อำนาจต่อคนรวย และรัฐที่จะทำกับคนจนมากกว่า กฎหมายเป็นโครงสร้างที่มีอำนาจและรุนแรงมาก จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายเพื่อคนจน

3. โครงสร้างการใช้ทรัพยากร ชาวบ้านต้องมีที่ดินทำกิน มีป่าไม้ มีแหล่งน้ำ รัฐไปรวบเอาสิทธิในทรัพยากรของชุมชนซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติ ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์มาเป็นของรัฐ และจัดสรรการให้ ที่เอื้อประโยชน์ต่อคนรวยมากกว่าคนจน การปฏิรูปการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมจึงเป็นเรื่องใหญ่ในการแก้ปัญหาของคนจน

4. ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาเป็นการที่เอาเงินของคนทั้งประเทศไปสร้างระบบการศึกษาที่ต้องคนทั้งหมดเข้าไปรับใช้รัฐ รับใช้ธุรกิจ และรับใช้ต่างประเทศที่เอาเปรียบไทย ไม่ทำให้คนยากจนแข็งแรง พึ่งตนเองได้ ระบบการศึกษาเช่นนี้มีส่วนซ้ำเติมคนยากจน และแก้ปัญหาไม่ได้ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน

5. ระบบการธนาคาร ระบบการธนาคารไปเอาเงินของคนทั่วประเทศมาให้คนส่วนน้อย ซึ่งอาจเป็นญาติ เป็นพรรคพวก เป็นผู้มีอิทธิพล ใช้เพื่อทำการแบบที่เอาเปรียบคนส่วนใหญ่ ไม่ได้สร้างเศรษฐกิจจริง ทำให้การเงินและเศรษฐกิจพัง แล้วก็ต้องเอาเงินของประชาชนไปค้ำจุนอีก นี่เป็นโครงสร้างใหญ่อีกโครงสร้างหนึ่งที่ทำให้คนจนไม่หายจน ควรจะมีระบบการเงินที่เอื้อต่อคนจนและชุมชน

6. ระบบสื่อสาร การสื่อสารใช้เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ ล้างสมองให้คนเกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมมากกว่าที่จะทำให้เกิดปัญญาพึ่งตนเองได้ โดยมีผู้ได้กำไรอย่างมหาศาลจากระบบสื่อสารแบบนี้ เป็นโครงสร้างที่เอาเปรียบและทำลายสังคมอย่างรุนแรง ควรมีการปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม

7. ระบบราชการ เป็นระบบรวมศูนย์อำนาจ มีความต้งใจน้อย มีความรู้่น้อย มีการใช้อำนาจมาก มีคอร์รัปชันมาก แก้ปัญหาของคนยากจนไม่ได้ แต่ซ้ำเติมให้คนจนต้องย่ำแย่ลงอีก ความจริงราชการมีกำลังเหลือเฟือ เกินพอที่จะแก้ปัญหาของคนจนทั้งประเทศ แต่ต้องการปฏิรูประบบโดยเฉพาะระบบงบประมาณ

8. การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ เป็นโครงสร้างที่กระทบหมดทุกคน ที่แล้วมานโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศกำหนดโดยคนมีอำนาจ คนมีเงิน และคนขาดความเข้าใจในแผ่นดินไทย ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ไปเอาคนส่วนใหญ่และทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นเงินหรือความร่ำรวยของคนส่วนน้อย เป็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่ำรวย ไม่ใช่ยุทธศาสตร์การแก้ความยากจนดังกล่าวแล้ว ทำให้ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยห่างกันมากขึ้น จำเป็นต้องตั้งทิศทางการพัฒนาประเทศใหม่เพื่อแก้ความยากจน

9. ระบบการเมือง เมื่อโครงสร้างของสังคมทั้งหมดเป็นไปตามข้อ 1 ถึง 8 ข้างต้น โครงสร้างนั้นก็ให้กำเนิดระบบการเมืองที่เป็นตัวแทนของผู้เอาเปรียบสังคม มีการใช้เงินซื้ออำนาจ แล้วเอาอำนาจนั้นไปหาเงินอย่างมโหฬาร ระบบการเมืองอย่างนี้ แก้ความยากจนไม่ได้ จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการเมือง

10. สังคมอ่อนแอ โครงสร้างทั้ง 9 ประการข้างต้น เป็นโครงสร้างที่แข็งแกร่งสุด ประมาณที่จะทำไห้คนจนไม่หายจน

มีสิ่งเดียวที่จะปรับโครงสร้างนั้นได้ คือ สังคมเข้มแข็ง อันได้แก่ การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำให้มีพลังในการเข้าใจปัญหา สื่อสารปัญหา รู้วิธีแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่แล้วมารัฐพยายามทำให้สังคมอ่อนแอ ไม่ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ดูถูกการรวมกลุ่ม มีการเรียกว่า ม็อบบ้าง ไม่ยอมรับรองสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดความยากลำบากในการสร้างองค์กรและการเงินของชุมชน

สังคมไทยจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องหรือมีสัมมาทิฐิว่า ความยากจนนั้นเกิดเพราะโครงสร้างทางสังคมกระทำ เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม ต้องการแก้ไขเชิงโครงสร้างหรือปฏิรูปโครงสร้างทางสังคม จึงจะแก้ปัญหของคนจนได้

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2545) วิเคราะห์ว่าความยากจนเกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ทำที่ต่อชีวิตหรือค่านิยมและพฤติกรรมส่วนบุคคล
2. การเข้าถึงปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ
3. ความสัมพันธ์ไม่เสมอภาคทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง
4. การเข้าไม่ถึงระบบสวัสดิการสังคม

การแก้ไขปัญหาคือความยากจนจะเกิดผลอย่างชัดเจนก็ต่อเมื่อได้แก้ไขปัจจัยทั้ง 4 ประการอย่างเป็นองค์รวม

2.3.3 สถานการณ์ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

สมชัย จิตสุชน (อ้างถึงในวิเชียร, 2525 : 57) กล่าวว่า การวัดความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) มีแนวโน้มและสถานการณ์ที่พบคือ

ด้วยวิธีการใช้เส้นความยากจนเป็นเครื่องมือวัด งานวิจัยในช่วงปีต่าง ๆ พบแนวโน้มสถานการณ์ความยากจนเชิงสัมบูรณ์ที่สำคัญในภาพรวมว่า

- จำนวนและสัดส่วนประชากรที่อยู่ในภาวะความยากจนมีแนวโน้มลดลง
- คนจนส่วนมาก จะอยู่ในชนบทหรือภาคเกษตร
- คนจนส่วนมาก จะอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาวการณ์กระจายได้ มีแนวโน้มแย่ลง

2.3.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความยากจน

จตุรงค์ บุญยรัตนสุทธ (อ้างถึงใน วิเชียร, 2525) ภายใต้การวิเคราะห์ปัญหาความยากจนแบบใหม่พบว่า ปัญหาความยากจนเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองแบบทุนนิยมผูกขาดที่ค่อยพัฒนา ไม่ใช่แค่เรื่องการศึกษาที่ยังมีการศึกษาดำหรือรายได้ต่ำ ฯลฯ เท่านั้น การจะแก้ปัญหาคือความยากจนให้ได้ผล ต้องแก้ไขเงื่อนไขของความยากจนให้ได้อย่างเชื่อมโยงกันทั้งระบบโครงสร้าง ไม่ใช่แค่ทำโครงการเป็นส่วน ๆ เช่น พักหนี้เกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารคนจน ฯลฯ ซึ่งจะแก้ปัญหาได้เพียงเฉพาะหน้าสั้น ๆ อาจจะได้เฉพาะบางคน แต่ไม่อาจแก้ปัญหาคนจนได้ทั้งหมด แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความยากจนที่ต้องทำให้เป็นรูปธรรม คือ

1) เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองให้เป็นธรรม โดยต้องปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น ปฏิรูปที่ดิน ปฏิรูปการเกษตร ปฏิรูประบบการเงิน การคลัง การภาษีอากร เพื่อเก็บภาษีคนรวยไปช่วยพัฒนาปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูประบบสาธารณสุข ปฏิรูปสื่อมวลชน ปฏิรูปการเมือง และปฏิรูปทางสังคมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดโครงสร้างการเป็นเจ้าของ และการควบคุมปัจจัยการผลิตใหม่ที่มีความเป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย และมีประสิทธิภาพเน้นการพัฒนาองค์กรชุมชน บริษัทมหาชน การแข่งขันเสรีแทนระบบทุนนิยมผูกขาด

2) เปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศ จากที่เน้นการพึ่งพาการลงทุนและการค้ากับต่างประเทศเป็นสัดส่วนสูงเกินไป มานับการพัฒนาคน การจ้างงาน การพัฒนาทรัพยากร และตลาดภายในประเทศ และเลือกลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ เฉพาะที่จำเป็น และคนส่วนใหญ่

ได้ประโยชน์ เปลี่ยนนโยบายจากที่เคยเน้นความเติบโตของสินค้าบริการของประเทศโดยรวม มาเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนส่วนใหญ่

3) พัฒนาระบบประกันสังคม สวัสดิการสังคมในระดับประเทศ และสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่น ให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงคนทุกส่วนในสังคม

ประเวศ วะสี (2542) เสนอวิธีการทำงานเพื่อแก้ปัญหาความยากจนว่า ในเมื่อปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ใหญ่และลึกมาก จึงเป็นเรื่องยากที่สุดในการแก้ไขแก้ไขไม่ได้ด้วยวาทะและเกมทางการเมืองทุกฝ่ายควรจะเข้ามาทำความเข้าใจและหาทางแก้ปัญหาที่ยากนี้ขอเสนอทางแก้ต่อไปนี้

1) ผนึกสร้างความสำเร็จในสังคมให้มากที่สุดว่า ความยากจนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม 10 ประการ ดังกล่าวข้างต้น และจำเป็นต้องแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง

2) ประชาชนรวมหัวรวมใจร่วมทำให้มากที่สุดในทุกระดับและทุกเรื่อง เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและผลักดันนโยบายเพื่อคนจน การรวมหัวรวมใจร่วมทำให้ในระดับชุมชนสร้างเศรษฐกิจชุมชนจะทำให้หายจน คนอีสานทั้งประเทศควรรวมตัวกันแก้ปัญหของอีสาน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกัน ถ้าอีสานหายจน ประเทศจะหายจน รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ก็ดี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแผนที่ 8 และ 9 ก็ดี แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงก็ดี แนวทางของคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานก็ดี ล้วนส่งเสริมการรวมหัวรวมใจร่วมหัวรวมใจของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนควรรวมตัวกันมากขึ้น และรัฐควรส่งเสริมการรวมหัวรวมใจของประชาชนให้มากขึ้น การรวมหัวนี้ควรผลักดันนโยบายเพื่อคนจนด้วย

3) ส่งเสริมการวิจัยเรื่องโครงสร้างของความยากจนและสร้างความรู้ในการแก้ไขโครงสร้างให้ชัดเจนโดยรวดเร็ว รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก้อนใหญ่ เพื่อเปิดแผนวิจัยเรื่องความยากจน

ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างถึงในวิเชียร, 2525) ได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนและสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ด้วย “ทฤษฎี 5 ชั้น” โดยการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพและปัจจัยพื้นฐานในชีวิต ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม ความมั่นคงทางการเมือง และความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมใน 5 ระดับ คือ

1. ระดับครอบครัว	⇒	ญาติและเพื่อน
2. ระดับชุมชน	⇒	องค์กรชุมชนและเครือข่าย
3. ระดับองค์การบริหารพื้นที่	⇒	หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด
4. ระดับสังคมไทย	⇒	รัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม
5. ระดับสังคมโลก	⇒	รัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม

ธนินทร์ เจียรนวนันท์ (อ้างถึงในวิเชียร, 2547 :66) ได้เสนอแนวคิดในการแก้ความยากจนของเกษตรกร มีแนวความคิดที่น่าสนใจ เช่น

เกษตรกรขาด 3 อย่างที่ต้องช่วยเหลือ

1. การตลาด
2. เทคโนโลยี
3. เงินทุน

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 23,000 บาทต่อปี

ภาค	จำนวน ครัวเรือนที่ สำรวจทั้งหมด	รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 23,000 บาทต่อปีต่อคน				เทียบกับ เป้าหมาย
		ผ่านเกณฑ์		ไม่ผ่านเกณฑ์		
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละ
กลาง	1,740,577	1,702,210	97.8	38,367	2.2	+27
ใต้	1,148,212	1,108,986	96.6	39,226	3.4	+26
อีสาน	3,062,201	2,911,783	95.1	150,418	4.9	+25
เหนือ	1,792,344	1,664,463	92.9	127,881	7.1	+22
ทั่วประเทศ	7,743,334	7,387,442	95.4	355,892	4.6	+25

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550 ซึ่งทำการจัดเก็บข้อมูลทั่วประเทศ ในส่วนของตัวชี้วัดที่ 27 ครัวเรือนที่มีการประกอบอาชีพและมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 23,000 บาทต่อปี (เป้าหมายร้อยละ 70) ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมทั้งประเทศ ปรากฏว่า ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 23,000 บาทต่อปี ผ่านเกณฑ์จำนวน 7,387,442 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.4 (ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 25)

ภาคที่ผ่านเกณฑ์มากที่สุด คือ ภาคกลาง ผ่านเกณฑ์จำนวน 1,702,210 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 97.8 (สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 27) รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.1 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้เน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็น เสมือนรากฐานของชีวิตรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับ บ้านเรือนตัวอาคารให้มั่นคง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็น เสาเข็มและลืมหาเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ”

“เศรษฐกิจพอเพียงแปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Economy นี้ไม่มีในตำรา เศรษฐกิจจะมีได้อย่างไรเพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency Economy นั้นมีในตำราเพราะ หมายความว่าเรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะ ไปปรับปรุงหรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น”

ณรงค์ โชควัฒนา (2542 : 16) พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2512 ความว่า “การพัฒนา ประเทศ จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชน ส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐาน เศรษฐกิจ ความมั่นคง พร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะ ทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงขึ้นสูงตามลำดับต่อไป นั่นคือ ไม่ใช่ว่าอย่างก้าวกระโดดโดยไม่มีพื้นฐาน ต้องวางพื้นฐานก่อน และทรงเน้นเรื่องความพอมี พอกิน พอใช้ ทรงแนะนำให้ใช้วิธีการและ อุปกรณ์ที่ประหยัด ตามหลักวิชาการ และเมื่อสร้างพื้นฐานความมั่นคงและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อย สร้างความเจริญให้สูงขึ้นตามลำดับ”

และในปีเดียวกันพระองค์ทรงพระราชทานพระบรมโอวาทแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยความว่า “การสร้างเสริมความก้าวหน้านี้ ควรอย่างยิ่งที่จะค่อยสร้างค่อยเสริมทีละเล็ก ทีละน้อยให้เป็นการทำไปพิจารณาไป และปรับปรุงไปไม่ทำด้วยอาการเร่งรีบ ตามความกระหายที่จะ สร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่ เพราะความจริงสิ่งที่ใหม่แท้ ๆ นั้น ไม่มีสิ่งใหม่ ทั้งปวงย่อมสืบ เนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะเป็นสิ่งเก่า” พระองค์ไม่ประสงค์ให้สิ่งเก่า ๆ ดังกล่าวสร้าง ความเจริญก้าวหน้า ควรอย่างยิ่งให้ค่อยสร้างเสริมไปทีละเล็กทีละน้อย ทำไปพิจารณาไปปรับปรุงไป

และพระองค์ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเพิ่มเติมว่า “การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีพอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐานและสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับสูงขึ้นไปอย่างแน่นอน หมายความว่า ถ้าตราบใดเราพึ่งตนเองไม่ได้อย่าพึ่งคิดการใหญ่”

ประมวล ระเบียบ (2542 : 4 – 6) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ใช้เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็ง พอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รวยเดียว เดียวจนเดียวรวบแบบกะทันหัน ปรับตัวไม่ทัน แต่เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุล คือ ความปกติและยั่งยืน คำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายดี หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่น ๆ จนเสียสมดุลและวิกฤติ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 :15) ให้ความหมายคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่าพึ่งตนเอง (Self sufficiency) นั้นหมายความว่าผลิตอะไรพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการ มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าคนในประเทศได้มีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

ณรงค์ โชควัฒนา (2542 : 16 – 17) เศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามพระราชดำริ หมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว ต้องมองสังคม ด้วย และมองสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา เราไม่เชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น และสิ่ง เหล่านี้เป็นทรัพยากรไทย เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุด เพราะฉะนั้นการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่า บูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญา และการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือ คน และเป้าหมาย ก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุข แต่คนของเรามีปัญหาต้องเน้นที่คนเป็นการใช้ศักยภาพของคน ถ้าคนไทยเก่งขึ้น มีความสามารถมากขึ้น เราก็จะสามารถพัฒนาประเทศได้ดีขึ้น กล่าวโดยสรุป เป้าหมายสุดท้ายสังคมไทยต้องกินดี อยู่ดี มีสุข ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

บุญเสริม บุญเจริญ (2543 : 3 – 4) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง คือ เป็น วิธิดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้พอเพียงสำหรับคนใน ครอบครัวและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขายผลผลิตได้ ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิต เพื่อขายอย่างเดียว โดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลัก ของความพอดี รู้จักพอ ในการผลิตและการบริโภค

สุเมธ ดันติเวชกุล (2542 :15) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของ ชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคม นั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการ บริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เพื่อป้องกันผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำ วิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และในขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจาก โลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548)

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามวัตถุกระแสนิยม มีอิสรภาพเสรี ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

กล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 :15) กล่าวว่า แนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเกษตรกร ตามแนวพระราชดำริ ตั้งบนพื้นฐานของหลักการทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดการใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการรวมทั้งสวัสดิการ

ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข่าวสารข้อมูล

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 :15) ได้สรุปนัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้พอเพียงกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า ในสภาพเช่นนี้ เกษตรกรจะกลายสถานะเป็นผู้กำหนดหรือผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ตลาดจะเป็นผู้กระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ หลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภค บริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว ปลา ไข่ ไม้ผล พืช ผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดของชุมชน จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสภาพการณ์ด้านกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามารถของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ในมิติด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของประเทศไทยให้อยู่ตลอดไป

กล่าวโดยสรุป คือ แนวความคิดของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่มีสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นนั้น น่าจะมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาในประเทศระยะต่อไป แม้ว่าเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นขณะนี้ อาจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ผลกระทบต่าง ๆ จะไม่รุนแรงมากนัก ถ้าคำว่า พอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอใช้สำหรับใช้ของตัวเอง มีความหมายว่าพอมีพอกินนี้ แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ ก็สมควรที่จะปฏิบัติ

นอกจากนี้ สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) ยังให้ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเอง (Self-sufficiency) นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ มันมีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) ได้เรียบเรียงแนวทางการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังต่อไปนี้

1. ยึดความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่าความเป็นอยู่ที่ดีไม่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ในพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดจากความประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น

หมายถึง ความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้อง ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วทั้งหมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า พยายามไม่ก่อความชั่ว ให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดละความชั่วที่ตนเองมีอยู่ พยายามทำความดีให้แก่ตนเองเสมอ พยายามและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ในห้วงกามสมบูรณ์

ณรงค์ โชควัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตนเอง หมายถึง การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่ได้มองเพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ต้องมอง ด้านสังคมด้วย ตลอดจนมองด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาต้อง มองรอบด้าน เรียกว่า บูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญา และการตลาด โดยอาศัยปัจจัย ในการพัฒนาคือคน มีเป้าหมายอยู่ที่การกินดี อยู่ดี มีสุข เน้นการพัฒนาศักยภาพของคนไทย โดย หากคนไทยมีความสามารถมากขึ้นก็สามารถช่วยกันพัฒนาชาติได้มากขึ้น กล่าวโดยสรุปเป้าหมาย ของการพัฒนา คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นคนไทยต้อง กินดี อยู่ดี มีความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา

ประเวศ วะสี (2542) ได้ให้ความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียง ต้องมี องค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถยังชีพ และทำมาหากินได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร เงิน และสิ่งแวดล้อม
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง มีการรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสีสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการปรับตัวและปฏิบัติร่วมกันได้ อย่างต่อเนื่อง

6. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นการเติบโตทางเศรษฐกิจจึงควรเติบโตจากรากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะเป็นการเติบโตที่มั่นคง

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่วุ่นวายเดือดร้อน เดี่ยวรายแบบกะทันหัน ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน แต่เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี

ดังนั้นเมื่อทุกอย่างพอเพียงก็จะเกิดความสมดุล ความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน คำว่าเศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดี หมายถึง ความเจริญที่มีความเชื่อมโยง ร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมามีการใช้คำเศรษฐกิจแบบแยกส่วน โดยมุ่งแสวงหาเงินเท่านั้น ขาดการพิจารณาผลที่เกิดขึ้น เมื่อส่วนย่อย ๆ ถูกทำลายก็ส่งผลกระทบต่อส่วนรวม

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ โดยสามารถสรุปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการของตนเองเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงผลิตเพื่อการค้า ในสภาพเช่นนี้ เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ตลาดจะเป็นผู้กระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ หลักสำคัญ คือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภค บริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก เป็นต้น

ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งการทำเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย การท่องเที่ยว เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายกว้างขวางขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนจะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนรากฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามารถของสมาชิกในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึง รายได้เพียงมิติเดียว หากแต่รวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมที่งดงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

ไสว บุญมา (2543) ได้ให้ความหมาย เศรษฐกิจพอเพียง ว่าหมายถึง เป็นความหมายทางปรัชญาการดำรงชีวิต ซึ่งมีความกว้างและลึกแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยในความหมายของคำว่า “พอเพียง” ในด้านปรัชญาการดำรงชีวิตมีความสำคัญยิ่งกว่าความหมายทางด้านเศรษฐกิจทั้งนี้เพราะ มนุษย์จะไม่มีความรู้สึกละพ้อเพียงในด้านจิตใจ ซึ่งมีฐานอยู่บนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมจรรยา อีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่สำเร็จยั่งยืน หากฐานทางสังคมและการเมืองไม่มั่นคงเพียงพอ ทั้งนี้ฐานทางสังคมและการเมืองจะมั่นคงได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตนตามเกณฑ์ของสังคมส่วนรวม ซึ่งวางอยู่บนกรอบของศีลธรรม อีกนัยหนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียง หมายความว่า เราใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดในการผลิตเพื่อการบริโภคเองบ้าง และเพื่อการแลกเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสม โดยจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการปฏิบัติตัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงคือ ทำให้คนไทยทุกคนสามารถมีสิ่งต่าง ๆ เพียงพอสนองความต้องการเบื้องต้นหรือมีปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต หากทรัพยากรมีเหลือมากเพียงพอจะผลิตและบริโภคเกินนั้นบ้างก็ได้ ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า “แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือยแต่ก็มีความสุข ถ้าทำได้ก็ควรทำก็สมควรที่จะปฏิบัติ” โดยหมายถึงคนไทยทุกคนควรมีทุกอย่างครบตามที่ร่างกายต้องการก่อนที่จะบางคนหรือบางกลุ่มจะมีบางสิ่งเกินความจำเป็น จนถึงระดับฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อ

อภิชาติ พันธเสน (2544) ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอมีพอกิน ซึ่งความพอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอธิบายความหมายไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 “คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างขวางกว่าความสามารถในการพึ่งตนเอง หรือความสามารถในการยืนอยู่บนขาของตนเอง เพราะความพอเพียง หมายถึง การที่มีความพอ คือมีความโลภน้อย ก็จะเบียดเบียนคนอื่นน้อย หากประเทศใดมีความคิดนี้ มีความคิดว่าจะอะไรต้องเพียงพอ หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็จะเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น”

อรสุดา เจริญรัช (2544) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงรัฐทั้งใน การพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อก้าวทันต่อโลกโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความพอเพียงจึงเป็นปรากฏการณ์ ที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ โดยจะมีผลเชื่อมโยงต่อการ เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และแนวการพัฒนาทั้งหมด อันจะเป็นความหวังใหม่ในการคืนอำนาจ ให้กับสังคมไทยที่จะเลือกทิศทางและวิธีการพัฒนาของตนเองได้อย่างมีอิสระและศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม ในโลกโลกาภิวัตน์ ระบบการค้าเสรีที่แวดล้อมสังคมและชนบทไทยนั้นเป็นเงื่อนไขที่ไม่อาจ ละเลยได้ ด้วยเหตุนี้เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน จึงคงมิใช่การหันกลับไปสู่การใช้วิถีชีวิตแบบ ดั้งเดิม ในลักษณะเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ (subsistence economy) หากต้องเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถยืดหยุ่นและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้อง โดยมีอำนาจการต่อรองอย่างเสมอภาค กับโลกโลกาภิวัตน์ที่อยู่แวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

2.4.2 หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำรัสพระราชทานเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2540 เพิ่มเติมว่า “ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนให้กลับเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้จะไม่ถึง ครึ่งอาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคน ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็จะสามารถที่จะแก้ไขได้” และพระองค์ทรง พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พอเพียงเลี้ยงตัวเองในระดับครอบครัว คือ ให้พอเลี้ยงตัวเองได้ มีชีวิต ประหยัด มีความสามัคคีในท้องถิ่น ในขั้นนี้การที่ต้องผลิตของกินเองใช้เองให้ได้ก่อน โดยไม่ต้อง พึ่งตลาดภายนอก ตัวเราเองเป็นตลาดอยู่แล้ว ขายไม่ได้เราก็กินเอง ขายไม่ได้เราก็กินเอง เหลือกก็ เป็น รายได้ส่วนเสริม ถ้าขายไม่ออกเราก็กินแลกเปลี่ยนกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเป็นระดับพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 พอเพียงในระดับชุมชน เมื่อแต่ละคนที่พึ่งตนเองได้มารวมตัวกันก็จะเกิด พลังขึ้นในระดับชุมชนร่วมกันทำงานอยู่ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรึกษาหารือร่วมกัน แก้ปัญหา ทำให้คนในสังคมรู้จักการให้และการรับจนสามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์ที่จะมีส่วนสนับสนุนคนใน ชุมชนได้โดยไม่ต้องกู้ภายนอกชุมชน ทั้งเงินความคิดต้องช่วยกันคิดอยู่ในชุมชน

ขั้นที่ 3 พอเพียงในระดับประเทศความพร้อมที่เราจะแข่งขันทำสินค้าไปขายใน เมือง ต่างประเทศได้แล้ว ซึ่งแปลว่าถ้าเราพึ่งตัวเองไม่ได้ก็อย่าไปกู้เงินจากภายนอก เพราะเงินกู้ ภายนอกชุมชน หมายถึง มีเงื่อนไขถึงเวลาที่ต้องใช้คืน เราขาดอิสระทันทีที่จะใช้สิทธิขอยกของเรา

แต่ถ้าชุมชนใดเข้มแข็งพอที่จะรับผิดชอบได้ จึงร่วมมือกับพันธมิตรกับแหล่งเงินทุนภาคเอกชน เพื่อผลิตสินค้าขายทั้งในและต่างประเทศ

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนและการตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบความคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542 : 15)

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเป็นอยู่ต้องพึงพื่อต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดกิจการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่าความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากความประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักที่สำคัญ

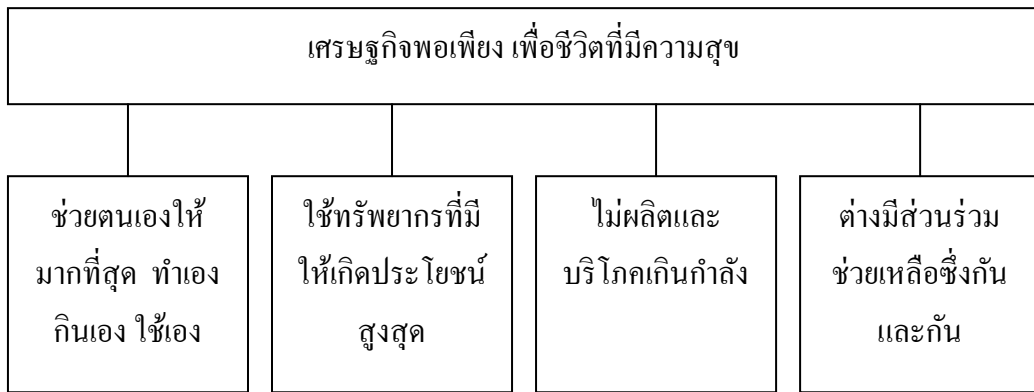
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบการต่อสู้กันอย่างรุนแรง ดังอดีตซึ่งมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่าความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสดงออกมาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้อง ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วทั้งหมดสืบไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากเล่ห์เหลี่ยมคunning พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามก่อความดีให้แก่ตนเองเสมอ พยายามและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้บังเกิดงามสมบูรณ์

บุญเสริม บุญเจริญ (2543 : 3 - 4) ได้ให้ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ต้องพึงตนเองให้มากที่สุด
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

ภาพที่ 2.1 เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุข

หลัก 4 ประการจะช่วยให้มีความสุขเหมือนเสา 4 ต้น ช่วยยกชีวิตที่มีความสุข ไม่ทรนทรายเกินพอดี รายละเอียดของหลักการ 4 ประการของเศรษฐกิจพอเพียงมีดังนี้

1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด หมายความว่า ต้องพยายามอาศัยตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุด ในระดับครอบครัวพึ่งเสาหลักภายในครอบครัว ระดับชุมชนพึ่งพาผลผลิตในชุมชน ระดับพึ่งพาการผลิตภายในชาติ เช่น ในระดับครอบครัวเราต้องรับประทานอาหารที่ปลูกพืชไว้รับประทานเอง เราต้องสวมเสื้อผ้าที่พยายามทอผ้า ตัดเสื้อผ้าใช้เอง ปลูกต้นไม้ไว้สำหรับทำเชื้อเพลิงทำเครื่องเรือนของใช้ที่ต้องใช้ก็พยายามทำเอง พยายามซื้อให้น้อยที่สุด ยังเป็นการซื้อจากต่างประเทศซึ่งต้องจำกัดที่สุด เมื่อมีปัญหาที่พยายามแก้ไขด้วยตนเอง ตัวอย่างในระดับชุมชนมีโรงสีข้าวชุมชนมีโรงเรียนของชุมชน มีสหกรณ์ของชุมชน ตัวอย่างในระดับชาติผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นที่ประชาชนใช้กันตามบ้านเรือนไม่พึ่งเพื่อลืมหิ้วนำเข้ามากนัก เมื่อมีปัญหาระดับชาติต้องพึ่งคนในชาติช่วยกันแก้ปัญหา

2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุดตามลักษณะข้อ 1 ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ก็จำเป็นต้องพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลดีมากที่สุด มิฉะนั้น ก็พึ่งตนเองไม่ได้มากนัก เช่น ในครัวเรือนมีที่ดินเหลืออยู่ก็ปลูกผักผลไม้เอาไว้รับประทาน เวลาที่มีเหลืออยู่ก็ผลิตสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไว้ เช่น เอากระดาษเหลือใช้พับถุงหรืออ่านหนังสือหาความรู้ซ่อมแซมเครื่องใช้บ้านเรือนที่ชำรุด

3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ การบริโภคที่เกินกำลัง คือ บริโภคเกินรายได้ ส่วนมากเป็นการบริโภคเอาหน้า (Conspicuous consumption) ทั้งที่จริง ๆ แล้ว ตนไม่มีความสามารถซื้อสินค้านั้นได้ แต่ก็กู้จากสถาบันการเงิน จากนายทุนเงินกู้ หรือจากการผ่อนส่ง เน้นการกู้กลายเป็นนิสัยก็กู้ไปเรื่อย ๆ จนหมดความสามารถใช้หนี้ได้ สินค้าที่ซื้อถูกยึดคืน อับอาย เสียหน้าตา ต้องหลบหน้าขายที่อยู่ ที่จริงการกู้เงินไม่ว่าเพื่อการ

ผลิตหรือการบริโภคก็ไม่ได้เป็นสิ่งชั่วร้ายน่าอับอาย เพียงแต่ต้องแน่ใจจริง ๆ ว่าคนมีความสามารถใช้นี้สินได้ และถ้าหากเกิดปัญหาขึ้นต้องไม่ก่อความเดือดร้อนในภายหลัง ถ้าเราใช้การสังเกตพฤติกรรมทางเศรษฐกิจสังคมจะได้ข้อสรุปว่าผู้ที่ผลิตสินค้าถึงขั้นนี้เสียสละเป็นหลักจะต้องจบลงด้วยความล้มเหลวเร็วหรือช้าเท่านั้น

4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงต้องพยายามผลิตสินค้าและบริการใช้เองให้มากที่สุด พยายามหลีกเลี่ยงการซื้อจากตลาด เพราะไม่ใช่เศรษฐกิจการตลาด (Marketing economy) แต่มนุษย์ทุกคนไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน ตัวอย่างเช่นการตั้งกลุ่มออมข้าว ฐานะอาหารเพื่อให้สมาชิกได้ยืมบริโภคในยามขาดแคลน สหกรณ์ที่ผลิตสินค้าร่วมกับสหกรณ์ออมทรัพย์ เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการร่วมมือช่วยเหลือกันเอง วิธีการที่ตรงข้ามกับเศรษฐกิจการตลาดที่ผลิตสินค้าอย่างเดียวขายเอาเงินไว้ซื้อสินค้าที่ตนต้องการย่อมเป็นวิธีตัวใครตัวมัน ไม่จำเป็นต้องมีการช่วยเหลือกันและกันในการผลิตและการบริโภค

สุเมธ ดันติเวชกุล (2542 :15) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งพาตนเอง อาจจะแยกแยกโดยยึดหลัก 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการได้อย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่า โดยให้ยึดหลักอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยีจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศ และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราด้วย
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้ จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ หลักจากนั้น จึงจะต้องคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลี่ยงจากการก่อหนี้โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำขึ้นมาสังเคราะห์ไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน คือ ความพอประมาณ (moderation) ความมีเหตุผล (reasonableness) และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (self-immunity) ถ้าขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไป ก็จะไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นความพอเพียงได้แก่

1. ความพอประมาณ (moderation) หมายถึง ความพอดี (dynamic optimum) ที่ไม่มาหรือน้อยจนเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ซึ่ง สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546 :32 – 33) ได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องความพอดี ความพอประมาณ ไว้ว่าควรมีทั้งหมด 5 ประการ คือ

1.1 ด้านจิตใจ คือเริ่มต้นจากตนเองที่ต้องตั้งสติ มีปัญญา มีจิตสำนึกที่มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

1.2 ด้านสังคม คือการสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนรู้จักฝึกนึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

1.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องอยู่อย่างพอดี พอมี พอกิน ไม่หิวหยา ฝูมเฟื่อย

1.4 ด้านเทคโนโลยี ความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานะและความต้องการของประเทศ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา

1.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

2. ความมีเหตุผล (reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณในมิติต่าง ๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ชัดตรงและไม่โลภอย่างมาก

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (self-immunity) เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต การกระทำที่สามารถเรียกได้ว่าพอเพียงจึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง

ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2541) ได้นำเสนอความพอเพียงไว้ 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นความพอเพียงในระดับครอบครัว คือ พอที่จะเลี้ยงตนเองได้ มีชีวิตที่ประหยัด มีความสามัคคีในท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง ครอบครัวผลิตไว้กินเอง เหลือกินจะนำไปขาย จึงไม่พึ่งตลาด

ระดับที่ 2 ความพอเพียงในระดับชุมชน โดยเกิดการรวมตัวกันให้เกิดความเป็นชุมชน ทั้งภาคเกษตร ธุรกิจหรือภาคอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการ ผลิตการตลาด คุณภาพชีวิตสวัสดิการ การศึกษา การจัดการสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ระดับที่ 3 ขึ้นพอเพียงเป็นระดับประเทศ ด้วยความร่วมมือกันเป็นพันธกิจและพันธมิตรกับแหล่งทุน และแหล่งเครือข่าย ประสพการณ์ ข้อมูลข่าวสาร องค์การพัฒนา เอกชน หน่วยงานภาครัฐทั้งวิชาการและวิจัย ในการทำธุรกิจที่แข่งขันได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานที่ทุกฝ่ายต่างเท่าเทียมกัน

อำพล เสนาณรงค์ (2542) เสนอธุรกิจพอเพียง คือ การยึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ ดังนี้

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนเองนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจที่ฮึกเหิม ต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม มิควรท้อแท้ ใฝ่พยายามต่อไปโดยยึดพระราชดำรัส “การพัฒนาคน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่น มั่นคงในสุจริตธรรม และมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ”

2. พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้ชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้มาเผยแพร่ซึ่งกันและกัน

3. พึ่งตนเองทางธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของคนในท้องถิ่น ให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างยิ่ง

4. พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ สำคัญที่สุดคือสามารถนำเทคโนโลยีที่ได้นั้น ไปใช้ได้เหมาะสม

5. พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ก่อนกล่าว คือ แม้ไม่มีเงิน ก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ในท้องถื่นของตนเองเพื่อการยังชีพ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคต่อไปได้

อภิชัย พันธเสน (2542) ได้สรุปแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้แยกแนวคิดออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน ทางเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความไม่พอดี ดังนั้นการอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของความพอประมาณจึงไม่สามารถใช้อธิบายความหมายของดุลยภาพในทางเศรษฐศาสตร์ได้

2. กลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกลาง อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเองจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ โดยความพอดีนี้มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายเรื่องดุลยภาพ (equilibrium) ในทางเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นดุลยภาพที่เป็นพลวัต (dynamic) คือ มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ความเสี่ยง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้ปลอดภัยจากความแปรผันมากที่สุด และมีลักษณะยั่งยืน (sustainability) และการพึ่งพาตนเอง คือ การพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่าง ๆ ในแต่ละส่วนที่เกิดขึ้นกับตนเองให้มากที่สุด

3. กลุ่มที่เห็นว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจกระแสหลัก กลุ่มนี้มองความพอเพียงเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างพอเพียง ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ (budget constraint) ประกอบกับการใช้แนวทางในการบริหารความเสี่ยง (risk management) ที่มีการกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงการแลกเปลี่ยนกับประสิทธิภาพกล่าวคือ หากไม่พึ่งพาทายนอกมาก ก็สามารถลดความเสี่ยงได้มาก แต่จะเสียประโยชน์ในแง่ประสิทธิภาพที่จะได้รับเพิ่มขึ้นในด้านความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งกลุ่มนี้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นการสร้างให้เกิดความจำเป็นพื้นฐาน (basic necessity) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มข้อจำกัด (constraint) อีกข้อหนึ่งในกระบวนการ optimization ทางเศรษฐศาสตร์

ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์ (2542) เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยได้อธิบายองค์ประกอบของความพอเพียงอันได้แก่

1. ความพอใจประมาณ เป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถอธิบายได้จาก utility function ที่ความได้ว่ามีลักษณะของความพอใจประมาณ โดยความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยสุดท้าย ซึ่งจะลดลงเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้นที่เรียกว่า diminishing marginal utility โดยอธิบายความไม่พอใจประมาณด้วย utility function ที่มีลักษณะของ increasing marginal utility ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก utility function ที่อยู่ในรูปของ increasing function กล่าวคือ เมื่อความพึงพอใจในการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการบริโภคของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับระดับการเปรียบเทียบการบริโภคกับผู้อื่นอีกด้วย

2. ความมีเหตุผล เป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงที่อธิบายด้วยแนวคิด rational behaviour ในทางเศรษฐศาสตร์หากทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ ประกอบการตัดสินใจแล้ว พฤติกรรมการตัดสินใจแต่ละคนจะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สมชัย จิตสุชน (2542) ได้อธิบายถึงลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความไม่พอใจประมาณ โดยกล่าวถึงแนวคิด on-satiation และ diminishing marginal utility ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่าเป็นการแสดงถึงความไม่พอใจประมาณ ทำให้ต้องบริโภคสิ่งใดสิ่งหนึ่งในปริมาณมากขึ้น จนทำให้เกิดพฤติกรรม envious อันนำไปสู่การเลียนแบบการบริโภค และพฤติกรรมจมนุ่ม (habit formation) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะนำมาซึ่งความไม่พอใจประมาณ

2. ความไร้เหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์ ได้กล่าวถึงการลงทุนและการบริโภคอย่างมีเหตุผล ซึ่งรวมไปถึงการบริหารความเสี่ยง การประเมิน (aggregate and specific risks) และการวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมภายใต้ (risk structure) โดยอาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ถูกต้องอย่างรอบคอบ

3. ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ผู้เขียนได้อธิบายถึงวิกฤตที่เกิดขึ้นว่า เป็นความเสียหายจากความไม่ซื่อสัตย์สุจริต โดยเริ่มแรกเกิดในภาคเอกชนซึ่งมีผลต่อผู้ถือหุ้น แต่เมื่อรัฐบาลได้เข้ามาประทับประคองสถานการณ์ภาคเอกชน ทำให้ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์กลายเป็นปัญหาของส่วนรวม

4. การขาดความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง โดยได้หยิบยกการเปิดเสรีทางการเงิน นโยบายอุ้มชูสถาบันการเงิน และนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่มาเป็นตัวอย่าง อีกทั้งภาครัฐภาครัฐไม่กระตือรือร้นเพียงพอในการพัฒนาเครื่องมือทางการเงิน ที่ช่วยในการบริหารความเสี่ยง ว่าเป็นตัวอย่างของการขาดความรู้

นอกจากนี้ สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) ยังได้ชี้แนะการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด โดยตัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง
2. ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดจากความประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบ เป็นหลักสำคัญ
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และการค้าขายแก่งแย่งต่อสู้กันอย่างรุนแรง เหมือนในอดีต โดยมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า สุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง สุข ความเจริญ ที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้นเป้าหมายสำคัญ
5. ปฏิบัติตนในทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วร้ายทั้งหมด ทั้งนี้จากสังคมไทยที่ล่มสลายลงครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละเอียดต่อแผ่นดิน

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2540 เห็นชอบแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานที่เสนอโดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และได้กำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรับผิดชอบในแผนปฏิบัติการ ระยะยาวเกี่ยวกับโครงการพัฒนาการเกษตร เพื่อรองรับแรงงานที่กลับสู่ชนบท ภายใต้หลักการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ และให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ประธานคณะอนุกรรมการ ทั้งนี้ ให้คณะอนุกรรมการ ทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรการและแผนงานในการช่วยเหลือแรงงานที่ว่างงานหรือถูกเลิกจ้าง ที่เดินทางกลับภูมิลำเนาและประสงค์จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร ให้ได้ทำงานมีอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน โดยให้กำหนดกิจกรรมและแผนปฏิบัติในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวมทั้งคำแนะนำและกำกับดูแลหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้ดำเนินการเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้

ในการพัฒนาการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามแนวการปรับแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการเกษตร ตามสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจนั้น กระทรวงเกษตรได้วางยุทธศาสตร์หลัก ซึ่งถือเป็นแนวทางให้ส่วนราชการในสังกัดพิจารณาปรับแผนการดำเนินการ ดังนี้

1. เร่งรัดในการเพิ่มขีดความสามารถ และประสิทธิภาพในการผลิตในภาคการเกษตรในพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการส่งออกและนำเข้าจากต่างประเทศ โดยเร่งรัดการส่งออกสินค้าการเกษตร เช่น ข้าว อาหารทะเล น้ำตาล ยางพารา ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศและทดแทนการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบการเกษตรที่สำคัญ เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพด และผลิตภัณฑ์นม

2. เตรียมการในการป้องกันสภาวะทางภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง ที่อาจจะมีผลกระทบต่อสภาพการผลิตในประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าการเกษตรที่สำคัญให้เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ เพื่อลดแรงกดดันทางด้านราคาของสินค้าหมวดอาหารเพื่อรักษาเสถียรภาพของระดับอัตราเงินเฟ้อให้ได้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

3. ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรและแรงงาน ที่กลับคืนถิ่นภูมิลำเนาที่มีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีและความรู้ทางการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่เหมาะสม รวมทั้งจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ เงินทุน ตามศักยภาพของงบประมาณที่มีจำกัดให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

ในการประกอบอาชีพการเกษตรนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. แรงงานที่มีครอบครัวประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่เดิม และมีที่ทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งแรงงานเหล่านี้ก็จะกลับไปสนับสนุนหรือขยายการผลิตในส่วนนี้ รัฐคงให้การสนับสนุนในด้านวิชาการแปรรูป และการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับการตลาด ซึ่งในปัจจุบันก็มีโครงการที่ดำเนินการทางด้านนี้อยู่แล้ว เช่น โครงการปรับระบบโครงสร้างการผลิต โครงการส่งเสริมการเกษตรในงานปกครองของส่วนราชการ

2. แรงงานที่จะสามารถเข้าไปทดแทนในกิจกรรมที่ในปัจจุบันต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว เช่น แรงงานในไร่ฮ้อย สาขาประมง และสวนยาง ซึ่งประมาณการว่าในปัจจุบัน ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

3. แรงงานที่มีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพการเกษตร แต่ขาดที่ดินทำกิน และปัจจัยพื้นฐานด้านเงินทุน แหล่งน้ำ ซึ่งในส่วนนี้จะต้องดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแนวทางการพัฒนาการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” เมื่อปี พ.ศ. 2532 ตามความเห็นที่ทรงคิดและคำนวณตามหลักวิชาการว่าเป็นสิ่งที่เกษตรกรหรือชาวนาควรปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นประจำ ได้แก่ ฝนแล้ง ความยากจน และเป็นหนี้สิน โดยวางบนสมมติฐาน ซึ่งยอมรับหรือตกลงในเบื้องต้นกันบางประการ เช่น

- มีพื้นที่น้อย ประมาณ 15 ไร่ (น้อยกว่าอัตราถือครองเฉลี่ย 25 ไร่)
- อยู่ในเขตเกษตรใช้น้ำฝน ฝนตกไม่ชุกนัก (ภาคกลาง อีสาน และภาคเหนือ)
- สภาพของดิน สามารถขุดบ่อเก็บกักน้ำเพื่อใช้อุปโภค บริโภค ได้
- เกษตรกรมีฐานะค่อนข้างยากจน มีสมาชิกครอบครัวปานกลาง (5 – 6 คน)
- ไม่มีอาชีพหรือแหล่งรายได้อื่นที่ดีกว่าในบริเวณใกล้เคียง

ซึ่งมิได้รับสั่งให้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำรัสทุกอย่าง แต่ให้นำไปทดลองทำ และได้ทรงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทดลองทดสอบ เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการเพื่อเขียนคำแนะนำสำหรับเกษตรกรต่อไป ทั้งนี้ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องทำและพิสูจน์ว่าหากเกษตรกรปฏิบัติตามดังกล่าวจะสามารถพอเลี้ยงตนเองได้ จึงควรทำเพิ่มอีกหลายแห่ง และติดตามข้อมูลต่อกันหลายปี เพื่อพิสูจน์ยืนยันทฤษฎีนี้ หากได้รับความสำเร็จก็ให้ขยายผลต่อไป หากไม่ได้รับความสำเร็จก็ต้องปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่เปลี่ยนแปลงไป และปัจจัยสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้ผลผลิตและรายได้ที่ได้รับแตกต่างกันไปด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งในพระราชวโรกาสต่าง ๆ กัน สรุปได้ว่าทฤษฎีใหม่ มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การผลิต เป็นการผลิตให้พึ่งตนเองได้ ด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นไปตามกำลัง ให้พอมิกินไม่อดอยาก (15 มีนาคม 2539)

ขั้นที่ 2 เกษตรกรรมรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงใน

1. การผลิต	2. การตลาด
3. การเป็นอยู่	4. สวัสดิการ
5. การศึกษา	6. สังคมและศาสนา

เพื่อให้พอมิกินมีใช้ ให้ชุมชนและสังคมดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่รวยคนเดียว (12 กุมภาพันธ์ 2538)

ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน ตั้งและบริการโรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งไม่ใช่ทำอาชีพเกษตรอย่างเดียว (13 กุมภาพันธ์)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

2.5.4 ความหมายของทัศนะ

ได้มีผู้ศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายของคำว่าทัศนะหรือความคิดเห็นไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 234) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทัศนะว่า หมายถึง ความเห็น การเห็น เครื่องรู้เห็น การแสดง

หลวงวิเชียร แพทยาคม (2509:102-103 อ้างถึงในทศพร เคนวรีย์ 2544 : 5) กล่าวว่าความคิดเห็น (Opinion) กับทัศนคติ (Attitude) มักจะถูกใช้สลับกันได้เสมอ ทัศนคตินั้นจะหมายถึงความพยายามที่จะทำ (Intention To Act) ซึ่งจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับอุปนิสัยและพฤติกรรม ส่วนความคิดเห็นเป็นเพียงคำพูดและเครื่องหมาย แต่ทุกคราวที่พูดถึงการทดสอบทัศนคติ มักจะเผยถึงความคิดเห็นด้วย

Nunnally (1959 : 285) กล่าวว่าความคิดเห็นนั้น จะใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการลงความเห็น (Judgements) และความรู้ (Knowledge) ขณะที่ทัศนคตินั้นจะใช้นั้นมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบ (Preference) และเรามักจะใช้คำว่า “ทัศนคติ”

โยธิน ศันสนบุุทธและจุมพล พูลภัทรชีวิน (2529 :36) ได้กล่าวถึงความคิดเห็น (Opinions) ว่า นักจิตวิทยาสังคมวิทยานิยามความคิดเห็น ว่าเป็นการแสดงออกทางถ้อยคำเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ความเห็นไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกับทัศนคติ เพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์หรือทางพฤติกรรม

นิศา สุวรรณประเทศ (2535 : 15) สรุปว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการพูด การเขียน โดยมีพื้นฐานความรู้เดิม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ (2520 : 103 อ้างถึงในเชียรธิดา เหมพิพัฒน์ 2546 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นออกจากทัศนคติได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อาจแสดงออกมาได้ ทั้งการพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่แสดงออกมาได้อย่างเปิดเผย หรือตอนสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกทางด้านความเชื่อ และความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่ง

นั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการ แสดงออกซึ่งอาจจะถูกหรือไม่ก็ได้

2.5.5 ความหมายของทัศนคติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่า ทัศนคติว่า แนวความคิด เห็นซึ่งเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า ทัศนะ แปลว่า ความเห็น กับคำว่า คติ ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือ ลักษณะ เมื่อรวมกันเข้าจึงแปลว่า ลักษณะของความเห็น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

Allport (1935 อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติเป็นสภาวะความพร้อมของจิต ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง หรือเป็นตัวกระตุ้นปฏิกิริยาตอบสนอง ของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

New Comb (1954 : 128) กล่าวว่า ทัศนคติซึ่งมีอยู่เฉพาะในบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม อาจแสดงออกในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้สองลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความพอใจ รักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีกลักษณะหนึ่ง แสดงออกในรูปของความไม่พอใจเกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

Thurston (1960 : 39 อ้างถึงใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 1) ให้ความหมายว่า ทัศนคติเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวก และลบ ที่มีต่อสิ่งหนึ่ง (Psychological object) ซึ่งอาจเป็นอะไรหลายอย่าง เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทบาท องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างได้ว่า เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

แก้ทช (1960 อ้างใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายของทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติเป็นสิ่งที่จูงใจให้บุคคลประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งในรูปแบบของความชอบหรือไม่ชอบ ทัศนคติจะรวมความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งนั้น คุณลักษณะของมันและส่วนที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่น

Thurstone (1976 อ้างในพิสมัย วิบุลย์สวัสดิ์และคณะ 2528 :82) ได้ให้ความหมายในแง่การวัดทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวบุคคล พร้อมทั้งอคติหรือความลำเอียง ความคิด ความกลัว ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แต่ความคิดเห็นเป็นการแสดงทัศนคติออกมาปรากฏให้ผู้อื่นทราบ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ

ดวงเดือน พันธุมาวิน (2524 :4) ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมในการกระทำของบุคคลต่อสิ่งใด ๆ บุคคลใด ความพร้อมดังกล่าวของบุคคลเห็นได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงต่อสิ่งนั้นว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 4) ให้ความหมายว่าทัศนคติหมายถึง ความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์ประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน (2529 : 36) ได้กล่าวว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เมื่อพูดว่าบุคคลมีทัศนคติทางบวกหรือทางลบ จะต้องพูดว่ามีทัศนคติทางบวกหรือทางลบต่ออะไร จะพูดลอย ๆ ไม่ได้

เรืองศักดิ์ พร้อมเพรียงชัย (2540 :42) ทัศนคติ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาและกระทำต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน การที่เราจะทราบทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ก็ต้องใช้วิธีแปลความหมายของการแสดงออก

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และมีแนวโน้มที่จะกระทำตอบสนองของบุคคลต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

2.5.6 ลักษณะของทัศนคติ

จิตยา สุวรรณชญ (2527 : 79) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของทัศนคติไว้ 4 ประการ คือ

1. เป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบจะเกิดขึ้นต่อเหตุการณ์ หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรียกว่าเป็นสภาวะที่พร้อมจะมีพฤติกรรมจริง
2. มีความต้องการอยู่ในช่วงระยะเวลา คือ มีความมั่นคงถาวรพอสมควร เปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. เป็นตัวแปรที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรู้สึกนึกคิดไม่แสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่ต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เป็นคุณสมบัติของแรงจูงใจอันที่จะทำให้บุคคลประเมิน และเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

2.5.7 องค์ประกอบของทัศนคติ

พินัย วิบูลย์สวัสดิ์และคณะ (2528 : 83) ได้แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติ 3 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component or beliefs)
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective component or emotion)
3. องค์ประกอบทางด้านความพร้อมที่จะแสดงออก (Behavioral component or actions)

2.5.8 หน้าที่ของทัศนคติ

Katz (1967 อ้างถึงในพินัย วิบูลย์สวัสดิ์และคณะ, 2528 : 86-87) ได้วิเคราะห์หน้าที่ของทัศนคติไว้มี 4 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการปรับตัวและคำนึงถึงผลประโยชน์
2. หน้าที่ในการป้องกันตัวเองจากความรู้เกี่ยวกับตัวเองของเขา ซึ่งทำให้เขาเกิดความไม่สบายใจ หรือป้องกันเขาจากความเป็นจริงในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นความจริงที่ทำให้เขาไม่สบายใจ
3. หน้าที่ในการแสดงค่านิยมของตน ซึ่งทัศนคตินั้นจะเหมาะสมสอดคล้องกับค่านิยมส่วนตัวของเขาและเหมาะสมกับสังคมเกี่ยวกับตัวเขาด้วย
4. หน้าที่ให้ความรู้ เพราะทัศนคติทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเขา

2.5.9 การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล ด้วยเหตุนี้ทัศนคติจึงอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงนี้จะขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ที่บุคคลได้รับเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาจจะเร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของทัศนคติและประสบการณ์ที่ได้รับ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 91-93) ได้กล่าวถึงแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อข่าวสารความหมายกับบุคคลหนึ่ง แบบอย่าง (Model) และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม (Institutional factors)

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific experiences) เป็นการเรียนรู้ทัศนคติจากประสบการณ์เฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้น ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี เช่น ถ้ามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อบุคคลหนึ่งกล่าวคือ ถ้าบุคคลหนึ่งมีทัศนคติทางด้านความรู้และความรู้สึกอย่างไร ก็แสดงออกพฤติกรรมอย่างนั้นด้วย ก็จะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น เป็นต้น

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication form others) ทักษะคิดหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับจากครอบครัว โรงเรียน ฯลฯ

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) ทักษะคิดบางอย่างถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบคนอื่น ขบวนการเกิดทักษะคิดโดยวิธีนี้เกิดได้โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะมองเห็นว่าบุคคลอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแปลความหมายของการปฏิบัตินั้นในรูปของความเชื่อทักษะคิด ซึ่งมาจากการปฏิบัติของเขา ถ้าบุคคลนั้นให้ความเคารพนับถือยกย่องบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นอยู่แล้ว บุคคลนั้นจะยอมรับความรู้สึก ความเชื่อที่เขาคิดว่าบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้น ๆ มี

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional factors) ทักษะคิดของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มาและสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดทักษะคิดอย่าง

Allport (1939 อ้างถึงในสุชา จันทรเฒ, 2547 : 104) กล่าวถึงทักษะคิด ดังนี้

1. ทักษะคิดเกิดจากการเรียนรู้ เด็กที่เกิดมาใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีจากบิดามารดา ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้วรับมาปฏิบัติตามต่อไป

2. เกิดความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง (Differentiation) คือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็กจะมีการกระทำที่แตกต่างกัน

3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนมีทักษะคิดไม่ดีต่อครู เพราะเคยตำหนิตน แต่บางคนมีทักษะคิดที่ดีต่อครูคนเดียวก็เพราะเคยชมเชยเสมอ

4. เกิดจากการเลียนแบบหรือเอาทักษะคิดของคนอื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจจะรับทักษะคิดของบิดามารดาหรือครูที่ตนนิยมชมชอบหรือรับมาเป็นตัวกำหนดทักษะคิดของตนได้

ประดินันท์ อุปรมัย (อ้างถึงใน เชียรธิดา เหมพิพัฒน์ 2546 :10) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดทักษะคิดของบุคคลได้แก่

1. เกิดจากการรวบรวมแนวคิดจากประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง ทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม

2. เกิดจากการได้รับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างเข้มข้นหรือรุนแรง แม้เพียงครั้งเดียวก็ทำให้เกิดทักษะคิดได้ ซึ่งเป็นทั้งทางบวกและทางลบ

3. เกิดจากการได้รับเอาทักษะคิดของผู้อื่นมาเป็นของตน

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติ คือ

1. บิดามารดาและการอบรมเลี้ยงดู การประพฤติปฏิบัติตนและลักษณะของความเชื่อความคิดต่าง ๆ ของพ่อแม่ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญเป็นอันดับแรก ต่อการสร้างทัศนคติให้เกิดขึ้นแก่เด็ก
2. ครูและการอบรมสั่งสอน ครูไม่เพียงแต่จะมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กนั้น ยังมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติหรือความคิดต่าง ๆ ให้กับเด็กอีกด้วย
3. การศึกษา ระดับการศึกษาของเด็กมีผลต่อทัศนคติ เนื่องจากปัจจุบันวิทยาการก้าวหน้าไปมากและการศึกษาหาความรู้ของเด็กเป็นไปอย่างกว้างขวาง
4. วัฒนธรรมในสังคม สังคมที่ต่างกันย่อมมีศาสนา ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติที่แตกต่างกันด้วย
5. ความก้าวหน้าทางวิชาการและเครื่องมือสื่อสารใหม่ ๆ ความรู้ทางวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุก ๆ แขนงวิชา และความก้าวหน้าของเครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทำให้ทัศนคติของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

2.5.10 หลักการวัดทัศนคติ

ไพศาล หวังพานิช (อ้างถึงในเชียรธิดา เหมพิพัฒน์ 2546 :9-10) การวัดทัศนคติมีความยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก หรือความเป็นลักษณะดังกล่าวมีการแปรเปลี่ยนได้ง่าย ไม่แน่นอน แต่ถึงอย่างไรก็ตามทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้ ซึ่งต้องอาศัยหลักการสำคัญต่อไปนี้

1. ขอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) เกี่ยวกับการวัดทัศนคติ คือ ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลนั้น จะมีลักษณะคงที่หรือคงเส้นคงวาอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง นั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของเราไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ ซึ่งทำให้เราสามารถวัดได้

ทัศนคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง การวัดจะเป็นแบบวัดทางอ้อมโดยวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

ทัศนคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึก เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิดความรู้สึกนั้นด้วย ดังนั้นในการวัดทัศนคตินอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อย หรือความเข้มข้นของทัศนคติได้ด้วย

2. การวัดทัศนคติด้วยวิธีใดก็ตาม จะต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้าเช่นการกระทำ เรื่องราวที่บุคคลจะแสดงทัศนคติตอบสนองและสุดท้ายต้องมีการตอบสนองซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำมากน้อย ดังนั้นในการวัดทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งใดของบุคคลก็สามารถวัดได้ โดยนำสิ่งเร้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อความเกี่ยวกับรายละเอียดในสิ่งนั้น ไปเร้าให้บุคคลแสดงท่าทีความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อสิ่งนั้นให้ออกมาเป็นระดับหรือความเข้มของความรู้สึกคล้อยตามหรือคัดค้าน

3. สิ่งเร้าที่จำนำไปให้เร้าหรือทำให้บุคคลได้แสดงทัศนคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาที่นิยมใช้คือ ข้อความวัดทัศนคติ (Attitude Statement) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายถึงคุณค่าคุณลักษณะของสิ่งนั้น เพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก (Scale) เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดทัศนคติเพื่อทราบทิศทางและระดับความรู้สึกของบุคคลนั้น เป็นการสรุปผลจากการตอบสนองของบุคคลจากรายละเอียดหรือแง่มุมต่าง ๆ ดังนั้น การวัดทัศนคติของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใด สิ่งใด จะต้องพยายามถามคุณค่าและลักษณะในแต่ละด้านของเรื่องนั้นออกมาแล้วนำผลซึ่งเป็นส่วนประกอบหรือรายละเอียดปลีกย่อยมาผสมผสาน สรุปรวมเป็นทัศนคติของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่การวัดนั้น ๆ จะต้องครอบคลุมคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนทุกลักษณะเพื่อให้การสรุปผลตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. การวัดทัศนคติ ต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity) ของผลการวัดเป็นพิเศษ กล่าวคือ ต้องพยายามให้ผลการวัดที่ได้ตรงกับสภาพเป็นจริงของบุคคล ทั้งในแง่ทิศทางและระดับหรือช่วงของทัศนคติ

2.5.11 การสร้างมาตรวัดทัศนคติ

1. มาตรวัดทัศนคติของเทอร์สโตน

เทอร์สโตน และเซฟ (L.L.Thustone 1929) 1931 and Chave 2929 อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2547 : 33 – 45) ได้ร่วมมือกันสร้างสเกลวัดทัศนคติ โดยยึดหลักที่ว่า คุณลักษณะใด ๆ ในความรู้สึกของคนเรานั้น จะมีตั้งแต่เห็นด้วยน้อยที่สุด ไปจนถึงเห็นด้วยมากที่สุด ช่วงความรู้สึกตั้งแต่เห็นด้วยน้อยที่สุด ไปถึงเห็นด้วยมากที่สุดนี้ จะถูกแบ่งออกมาเป็น 11 ช่วงเท่า ๆ กัน

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ภาพที่ 2.2 มาตรวัดทัศนคติของเทอร์สโตน

2. มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท

ลิเคอร์ท (Rensis Likert ,1932 อ้างในจิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2547 :45-64) ได้สร้างวิธีวัด Summated Rating ขึ้นเพื่อใช้วัดทัศนคติ ซึ่งนิยมใช้กันมาก เพราะสะดวก สร้างง่าย รวดเร็ว และมีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง โดยแบ่งระดับของทัศนคติออกเป็น 5 ช่วงเท่า ๆ กัน

ถ้าเป็นคำถามประเภทนิมาน(ประเภทบวก) จะให้น้ำหนักดังนี้คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็น 5 เห็นด้วยเป็น 4 ไม่แน่ใจเป็น 3 ไม่เห็นด้วยเป็น 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเป็น 1

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1

ภาพที่ 2.3 มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท(ประเภทบวก)

ถ้าเป็นคำถามประเภทนิเสธ(ประเภทลบ) จะให้น้ำหนักดังนี้คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็น 1 เห็นด้วยเป็น 2 ไม่แน่ใจเป็น 3 ไม่เห็นด้วยเป็น 4 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเป็น 5

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	2	3	4	5

ภาพที่ 2.4 มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท(ประเภทลบ)

3. มาตรวัดทัศนคติของออสกู๊ด

ชาร์ล ออสกู๊ด และคณะ (Osgood, Suci and Tannenbaum, 1957 : อ้างถึงใน เรือรธิดา เหมพิพัฒน์ 2546 : 13) เป็นวิธีการวัดความคิดรวบยอดของแต่ละบุคคล ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยจัดให้บุคคลตอบสนองต่อคำเร้า (Stimulus words) และความคิดรวบยอด (Stimulus concepts) ที่นำมาเปรียบเทียบกัน โดยเชื่อว่าภาษาเป็นสื่อความหมาย และผลิตผลความรู้ของมนุษย์ได้ โดยใช้ คำศัพท์ที่มีความตรงกันข้ามเป็นคู่ ๆ เช่น ดี - เลว เมตตา - โหดร้าย สะอาด - สกปรก แข็ง - อ่อน หนัก - เบา เร็ว - ช้า ร่าเริง - เหงาหงอย ร้อน - เย็น

2.6 ประวัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 เหตุผล โดยที่มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สถานศึกษาของรัฐดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตน มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา ดังนั้นสมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจำนวน 9 แห่ง ขึ้นแทนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีที่มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทะนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม โดยให้ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2.6.4 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ได้มีการพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 92 ตอนที่ 48 หน้า 1 มีผลบังคับใช้ในวันต่อมา

29 – 30 กรกฎาคม 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล) เป็นครั้งแรก และกำหนดจะเสด็จฯ พระราชทานปริญญาบัตร 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง โดยเสด็จฯ ครั้งที่สองในวันที่ 31 กรกฎาคม 2527 ถึง 4 สิงหาคม 2527 ครั้งที่สามในวันที่ 7 ถึง 9 กรกฎาคม 2530 ครั้งที่สี่ในวันที่ 19 ถึง 21 กรกฎาคม 2533 หลังจากนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ แทนพระองค์ทุกปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2534 ถึงปัจจุบัน

16 กรกฎาคม 2527 วิทยาลัยฯ ได้รับการอนุเคราะห์จากกรมธนารักษ์จัดสรรที่ดินบริเวณคลองหก ฟังตะวันตก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โฉนดเลขที่ 706 เนื้อที่ 610-3-41 ไร่ และแปลงเลขที่ ปท. 268 คลองรังสิต ฟังเหนือ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โฉนดเลขที่ 39 เนื้อที่ 109-3-04 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 720-2-45 ไร่ เพื่อก่อสร้างศูนย์กลางการศึกษาระดับปริญญา

ในปี พ.ศ. 2528 เริ่มขยายการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาเขตต่าง ๆ ตามความพร้อมของแต่ละวิทยาเขตและเปิดสอนทุกวิทยาเขตในที่สุด

7 มิถุนายน 2531 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ แทนพระองค์วางศิลาฤกษ์ ศูนย์กลางการศึกษาระดับปริญญา

15 กันยายน 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญพระราชลัญจกรประจำพระองค์ และพระมหาพิชัยมงกุฎ เป็นเครื่องหมายราชการของสถาบันฯ ด้วย

8 มกราคม 2548 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 6ก วันที่ 18 มกราคม 2548 พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลให้เกิดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง คือ

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY KRUNGTHAP
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY TAWAN-OK
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY PHRA NARHON
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY RATTANAKOSIN
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY LANNA
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SRIVIJAYA
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUBARNABHUMI
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY ISAN

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ชื่อภาษาอังกฤษว่า RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
THANYABURI

สำหรับคำย่อที่เรียกกันง่าย ๆ คือ มทร. ธัญบุรี หรือ RMUTT ซึ่งอธิการบดีได้ให้ความหมายของอักษรย่อภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยไว้ดังนี้

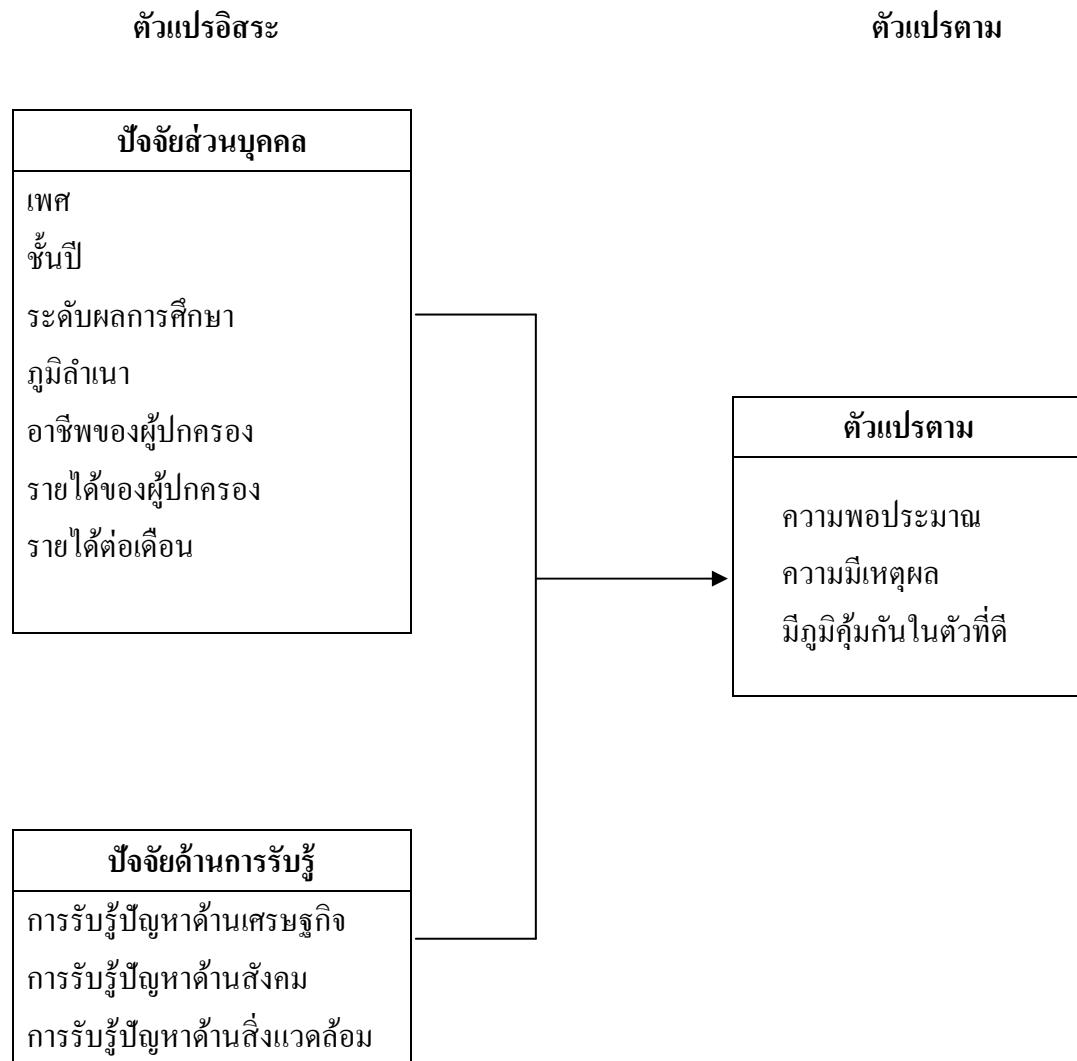
R = Reputation	เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในทุกด้าน
M = Modern	เป็นมหาวิทยาลัยที่ทันสมัย
U = Unqueness	เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทาง
T = Technology	เป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีชั้นนำ
T = Trustworthy	เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความน่าเชื่อถือ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประกอบด้วย 10 คณะ ดังนี้

1. คณะศิลปศาสตร์
2. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
3. คณะเทคโนโลยีการเกษตร
4. คณะวิศวกรรมศาสตร์
5. คณะบริหารธุรกิจ
6. คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
7. คณะศิลปกรรมศาสตร์
8. คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
9. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
10. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก มีการเปิดรับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นและมีการขยายตัวหลายด้าน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิด

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เชิธรธิดา เหมพิพัฒน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของนักศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 349 คน ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปประยุกต์ โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะที่ศึกษา และสาขาที่จบปริญญาตรี

ทสมนพร พุทธจันทร์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาข้าราชการในจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 185 คน พบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าหญิง มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียงด้านการรับรู้เนื้อหาสาระ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก โดยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด

นพพร เมธอนันต์กุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต : กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่อยู่ในเขตอำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร จำนวน 379 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายและหนี้สิน มีการนำแนวปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดมน้อย ซึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ พื้นที่พักอาศัย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ การอบรม และได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ธ.ก.ส.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำโครงการและฝึกอบรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและควรจัดทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปได้เข้ามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อตนเอง

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกเสถียรธรรมสถาน จำนวน 143 คน พบว่า สมาชิกเสถียรธรรมสถาน ส่วนใหญ่เห็นด้วยในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

โกวิทย์ พวงงาม และคณะ (2544) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมี 7 ปัจจัย คือ ลักษณะของผู้นำกลุ่ม ความร่วมมือของภาคีชุมชน ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ การได้รับคำแนะนำจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจชุมชนของผู้บริหารกลุ่ม และปริมาณการรับข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม

กังสดาล อยู่เย็น (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านเป็ดใน คือ รูปแบบการผลิตที่มีการนำแนวทางเกษตรทางเลือกเข้ามาปฏิบัติ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและระมัดระวัง การบริโภคที่มีความเรียบง่าย ประหยัด ใส่ใจกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในส่วนของ การจัดสรรผลผลิต มีการแบ่งปันส่วนในเรื่องของปัจจัยการผลิต แล้วยังมีการแบ่งผลผลิตให้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และชุมชน ทั้งรูปแบบของวัตถุดิบ แรงงานและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการดำรงไว้ซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และอาศัยที่เห็นได้อย่างเด่นชัดในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประการที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ อาชีพทำสวนผลไม้ การทำนาถ่วงแบบธรรมชาติและประมงพื้นบ้าน

มนูญ สอนเกิด และสุทธิรักษ์ หงสะมัตติ (2543) ทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับครัวเรือนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง คือ ด้านการสนับสนุน ด้านความพร้อม และด้านการบริหารจัดการ

ทรงชัย ดิยานนท์ (2541 : 72-85) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ร้อยละ 92.0 ของเกษตรกรที่กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน 40,000 บาท ของธนาคารกสิกรไทย สาขาหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นว่าชุมชนที่ทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตได้ ร้อยละ 98.6 เห็นว่าความรู้ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และในด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ร้อยละ 90.4 เห็นการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีต่าง ๆ มีผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี

ศรีปริณญา รูปกระจ่าง (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการพึ่งตนเองเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนชนบทไทย พบว่า ปัจจัยทางกายภาพและสังคม ไม่มีความสัมพันธ์

กับการพึ่งตนเองเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญ

ลัดดา ประเสริฐวิริยะกุล (2540 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การรับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตการณ์ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของชาวกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับตัวแปรต่าง ๆ พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับ 1) การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ 2) การรับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตการณ์ 3) การบริโภคสินค้าในประเทศ อายุมีความสัมพันธ์กับ 1) การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ 2) การบริโภคสินค้าในประเทศ สินค้าต่างประเทศและบริการ การศึกษามีความสัมพันธ์กับ 1) การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ 2) การรับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตการณ์ 3) การบริโภคสินค้าต่างประเทศและบริการ อาชีพมีความสัมพันธ์กับ 1) การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ 2) การใช้บริการ รายได้มีความสัมพันธ์กับ 1) การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ 2) การใช้บริการ ทั้งนี้ลักษณะทางประชากรไม่มีความสัมพันธ์กับการลดปริมาณการบริโภคสินค้าและบริการ 2. การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตการณ์ 3. การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลดปริมาณการบริโภคสินค้าต่างประเทศและการใช้บริการ 4. การรับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตการณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลดปริมาณการบริโภคสินค้าในประเทศและการใช้บริการ

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มุ่งศึกษาทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยเลือกจากนักศึกษา 10 คณะ กำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรโดยวิธีการของยามานะ (Taro Yamane, 1970:886) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.10 และขนาดความคลาดเคลื่อน +/- 10% และสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.10 จากประชากรทั้งสิ้น 23,475 คน จะได้ตัวอย่าง 100 คน โดยมีรายละเอียดการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการของยามานะ (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 90% ความผิดพลาดไม่เกิน 10% มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	=	จำนวนตัวอย่างที่จะต้องทำการสุ่ม
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$\begin{aligned} n &= \frac{23475}{1 + 23475(0.1)^2} \\ &= 99.58 \\ &\approx 100 \end{aligned}$$

ดังนั้น จะต้องทำการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

ในการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำนวนหน่วยตัวอย่างเป็นส่วนสัดส่วนกับจำนวนประชากร ใช้คณะที่นักศึกษาสังกัดเป็นชั้นภูมิ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแต่ละระดับ(ชั้นภูมิ) โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ตัวอย่างตามคณะต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่

ตารางที่ 3.1 ประชากรในการศึกษาจำแนกตามคณะที่นักศึกษาสังกัด

คณะ	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	จำนวนตัวอย่าง
ศิลปศาสตร์	651	3
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	2,501	11
เทคโนโลยีการเกษตร	1,157	5
วิศวกรรมศาสตร์	5,269	23
บริหารธุรกิจ	7,061	30
เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	1,249	5
ศิลปกรรมศาสตร์	1,271	5
เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	1,720	7
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1,685	7
สถาปัตยกรรมศาสตร์	911	4
รวม	23,475	100

ที่มา : <http://www.rmutt.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2552

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อวัดระดับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะ เศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาคความฟุ่มเฟือย การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของนักศึกษา การรับรู้ปัญหาด้านสังคม

ของนักศึกษา การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา แล้วนำผลการศึกษาดังกล่าวมา
กำหนดเป็นเนื้อหาในแบบสอบถาม

2. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทัศนคติ
เศรษฐกิจพอเพียง

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุม โดยแบบสอบถามมีส่วนประกอบที่
สามารถแบ่งได้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ
ปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ชั้นปี ระดับผลการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพของ
ผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง รายได้ต่อเดือน การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้
ปัญหาด้านสังคม การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ
ปลายปิดที่มีตัวเลือกให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 การรับรู้ปัญหา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการรับรู้
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้
แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ในการวิเคราะห์ข้อมูล
จะทำการให้คะแนนตามระดับ โดยกำหนดให้

ก. ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงปฏิฐาน (Positive) กำหนดเกณฑ์การให้
คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข. ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงนิเสธ (Negative) กำหนดเกณฑ์การให้
คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน 2 คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมคะแนนทั้งหมดเพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการอิงเกณฑ์ซึ่งแบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้นดังนี้

$$\text{ความกว้างของชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

เกณฑ์การวัดระดับการรับรู้ปัญหาด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคือความพึงพอใจ พิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากคะแนนรวมของทุกทักษะ โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.67 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.68 – 5.00 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ในระดับสูง

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามวัดระดับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคือความพึงพอใจ ในลักษณะคำถามเชิงปฏิฐาน(Positive) และเชิงนิเสธ (Negative) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการให้คะแนนตามระดับ โดยกำหนดให้

ก. ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงปฏิฐาน (Positive) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข. ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงนิเสธ (Negative) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน 2 คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมคะแนนทั้งหมดเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการอิงเกณฑ์ซึ่งแบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้นดังนี้

$$\text{ความกว้างของชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

เกณฑ์การวัดระดับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือย พิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย จากคะแนนรวมของทุกทักษะ โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.67 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.68 – 5.00 หมายถึง มีระดับของการรับรู้ในระดับสูง

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้ นักศึกษาไม่สามารถทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะในการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended) ให้ตอบได้อย่างอิสระ

3.3 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1) การตรวจสอบความแม่นยำตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) รวมทั้งความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) นำมาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงและมีความสมบูรณ์ของคำถามในแต่ละข้อ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ก่อนที่จะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้จริง ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาก่อน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความสมบูรณ์ในคำถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนน และวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ โดยนำผลการสอบถามไปคำนวณค่า Reliability Coefficient Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ของข้อความแต่ละตอน ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ	α	คือ	ค่าความเที่ยง
	n	คือ	จำนวนข้อ
	S_i^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_x^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการลงรหัส และคำนวณหาค่า Alpha ด้วยคำสั่งในคอมพิวเตอร์ หากมีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้ และหากพบข้อบกพร่องในขั้นตอนใดผู้วิจัยจะนำไปปรับปรุงแก้ไขจนผ่านทุกขั้นตอน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ โดยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วน ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

(1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ของตัวอย่าง และทักษะของนักศึกษาเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาค่าฝุ่นเพื่อ

(2) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบสมมติฐานทางสถิติ เพื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance : ANOVA) และการเปรียบเทียบเชิงซ้อนด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression)

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลมาจำแนก จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ วิเคราะห์ส่วนประกอบ และสรุปผลโดยอาศัยความสอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผล

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ทำการเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปีการศึกษา 2551 ที่เข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา ซึ่งได้แก่นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ตอน โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา
- ตอนที่ 2 ผลการศึกษาถึงทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย
- ตอนที่ 3 ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย
- ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

คณะผู้วิจัยทำการนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา โดยจำแนกตามเพศ คณะ ชั้นปี ระดับผลการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้ของผู้ปกครอง รายได้ต่อเดือน ดังนี้

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	62	62.0
หญิง	38	38.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.1 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เป็นตอบแบบสอบถามเป็นชาย คิดเป็น ร้อยละ 62 ส่วนนักศึกษาหญิงที่ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 38

ตาราง 4.2 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
ศิลปศาสตร์	3	3.0
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	11	11.0
เทคโนโลยีการเกษตร	5	5.0
วิศวกรรมศาสตร์	23	23.0
บริหารธุรกิจ	30	30.0
เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	5	5.0
ศิลปกรรมศาสตร์	5	5.0
เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	7	7.0
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	7	7.0
สถาปัตยกรรมศาสตร์	4	4.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.2 พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 30 เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23 เป็นนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ร้อยละ 11 เป็นนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน กับเป็นนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 7 เป็นนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ร้อยละ 5 เท่ากัน เป็นนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ร้อยละ 4 และเป็นนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ร้อยละ 3

ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี

ชั้นปี	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	25	25.0
ชั้นปีที่ 2	26	26.0
ชั้นปีที่ 3	31	31.0
ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า	18	18.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.3 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 26 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25 และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า ร้อยละ 18

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามระดับผลการศึกษา

ระดับผลการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2.00	7	7.0
2.00 – 2.50	25	25.0
2.51- 2.75	24	24.0
สูงกว่า 2.75	44	44.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.4 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับผลการศึกษามากกว่า 2.75 คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาได้ผลการศึกษาอยู่ในช่วง 2.00 – 2.50 คิดเป็นร้อยละ 25 เป็นนักศึกษาที่มีผลการศึกษาอยู่ในช่วง 2.51 – 2.75 คิดเป็นร้อยละ 24 และเป็นนักศึกษาที่มีระดับผลการศึกษาน้อยกว่า 2.00 คิดเป็นร้อยละ 7

ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ	9	9.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	15	15.0
ภาคกลางและภาคตะวันออก	29	29.0
ภาคใต้	8	8.0
กรุงเทพและปริมณฑล	39	39.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.5 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 39 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 29 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก

ร้อยละ 15 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 9 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ และ ร้อยละ 8 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานบริษัทเอกชน	10	10.0
ค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว	29	29.0
รับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	21	21.0
เกษตรกร	24	24.0
รับจ้าง	13	13.0
อื่น ๆ	3	3.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.6 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 29 มีผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 24 ผู้ปกครองประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 21 ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 13 ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 10 ผู้ปกครองประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และ ร้อยละ 3 ผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง

รายได้ของผู้ปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	15	15.0
10,000 – 15,000 บาท	18	18.0
15,001 – 20,000 บาท	14	14.0
20,001 – 25,000 บาท	11	11.0
25,001 – 30,000 บาท	7	7.0
30,001 – 35,000 บาท	8	8.0
35,001 – 40,000 บาท	4	4.0
มากกว่า 40,000 บาท	23	23.0
รวม	100	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ปกครองของนักศึกษาส่วนมากมีรายได้มากกว่า 40,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็นร้อยละ 23 รองลงมา ผู้ปกครองมีรายได้ 10,000 – 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 18 ผู้ปกครองร้อยละ 15 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ผู้ปกครองร้อยละ 14 มีรายได้ในช่วง 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองร้อยละ 11 มีรายได้ในช่วง 20,001 – 25,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองร้อยละ 8 มีรายได้ในช่วง 30,001 – 35,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองร้อยละ 7 มีรายได้ในช่วง 25,001 – 30,000 บาทต่อเดือน และผู้ปกครองร้อยละ 4 มีรายได้ในช่วง 35,001 – 40,000 บาทต่อเดือน

ตาราง 4.8 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	29	29.0
5,000 – 8,000 บาท	34	34.0
8,001 – 10,000 บาท	11	11.0
10,001 – 12,000 บาท	11	11.0
12,001 – 15,000 บาท	3	3.0
มากกว่า 15,000 บาท	12	12.0
รวม	100	100

จากตาราง 4.8 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 34 มีรายได้เดือนละ 5,000 – 8,000 บาท รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 29 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท นักศึกษาร้อยละ 12 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท นักศึกษาร้อยละ 11 มีรายได้ต่อเดือน 8,001 – 10,000 บาท และ 10,001 – 15,000 บาท และนักศึกษาร้อยละ 3 มีรายได้ต่อเดือนในช่วง 12,001 – 15,000 บาท

4.2 ผลศึกษาถึงทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การ

แก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

คณะผู้วิจัยทำการนำเสนอผลของการศึกษาทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย โดยจำแนกตามการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ด้านสังคม และการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาทัศนะของนักศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ด้าน ดังนี้

ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ

การรับรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
1. ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	4.06	0.81	สูง
2. ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ	3.50	0.80	ปานกลาง
3. ท่านซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา	3.79	0.64	สูง
4. ท่านซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ท่านต้องจ่าย	3.92	0.79	สูง
5. ท่านสามารถควบคุมการใช้จ่ายของท่านให้เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง โดยไม่ต้องขอเงินเพิ่ม	3.57	0.86	ปานกลาง
6. ท่านมีการพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าประเภทอื่นเป็นทางเลือกก่อนการตัดสินใจซื้อ	3.87	0.87	สูง
7. ท่านมีความเชื่อมั่นในสินค้าที่เคยเห็นผ่านโฆษณา มากกว่าสินค้าที่ไม่เคยเห็นผ่านโฆษณา	2.51	0.86	ปานกลาง
8. ท่านจะพิจารณาซื้อสินค้านี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับราคามากขึ้น หากสินค้านั้นมีของแถม	2.73	0.94	ปานกลาง
9. ท่านนิยมซื้อสินค้าด้วยระบบผ่อนส่ง เพื่อให้ได้สินค้านั้นมา โดยทยอยจ่ายเงินทีละน้อย	3.59	1.14	ปานกลาง
10. ท่านมีการออมเงิน และระมัดระวังการใช้จ่าย ไม่ให้เกิดหนี้	3.15	1.06	ปานกลาง
11. ท่านมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของตนเองลง หรือลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย	3.19	0.85	ปานกลาง
12. ท่านมีการทำงานพิเศษ หรือหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว	2.44	1.30	ปานกลาง
13. ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย	2.44	1.30	ปานกลาง
14. ท่านจะซื้อสินค้าใหม่ทดแทนของเก่าที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้วเท่านั้น	2.81	1.20	ปานกลาง

ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)

การรับรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การรับรู้
15. ท่านติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง	3.46	0.89	ปานกลาง
ภาพรวมการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ	3.33	0.36	ปานกลาง

จากตาราง 4.9 พบว่า ในภาพรวมนักศึกษา มีการรับรู้ทางด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยนักศึกษาทราบภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว มีการซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา การซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ต้องจ่าย และการพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าประเภทอื่นเป็นทางเลือกก่อนการตัดสินใจซื้อ ในระดับสูง นอกจากนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาทราบภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.06) รองลงมานักศึกษา มีการซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ต้องจ่าย (ค่าเฉลี่ย 3.92) ส่วนเรื่องที่นักศึกษามีน้อยที่สุด ได้แก่ การมีการทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว และการมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย 2.44 เท่ากัน)

ตาราง 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสังคม

การรับรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การรับรู้
16. ท่านทราบว่าภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทย	3.60	0.82	ปานกลาง
17. สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ดิ้นรนเพื่อตัวเอง แข่งแย่งแสวงหา และมีการแข่งขันมาก	2.90	0.91	ปานกลาง
18. สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงิน อำนาจ และวัตถุ	2.54	0.91	ปานกลาง
19. ท่านมีการวางแผนชีวิต เพื่อความอยู่รอดในสังคม	3.48	0.84	ปานกลาง
20. การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นในสังคมปัจจุบัน ต้องใช้วิจรรณญาณค่อนข้างมาก	3.24	0.82	ปานกลาง

ตาราง 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสังคม (ต่อ)

การรับรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
21. สินค้าหรือบริการที่ท่านซื้อ ส่วนหนึ่งเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการเข้าสังคมของตัวท่าน	2.66	0.82	ปานกลาง
22. ท่านมีการติดตามเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และได้นำแนวคิดนั้นมาใช้ในชีวิต	3.06	0.98	ปานกลาง
23. ท่านไม่ซื้อสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ แต่ซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศ หรือสินค้าจากกลุ่มชุมชนในประเทศ เช่น สินค้า OTOP แทน	2.83	0.96	ปานกลาง
24. ท่านซื้อสินค้าหรือบริการ โดยพิจารณาจากสิ่งที่เพื่อนหรือบุคคลรอบตัวท่านมี	3.12	0.99	ปานกลาง
25. ท่านซื้อสินค้าใหม่ที่ออกสู่ท้องตลาด หรือสินค้าที่หรูหรา รวมทั้งแต่งตัวตามสมัยนิยม เพื่อแสดงถึงความทันสมัยและความสำคัญของตนเอง	3.35	1.03	ปานกลาง
26. สินค้าที่ท่านซื้อ ต้องเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงหรือยี่ห้อโด่งดัง มีการออกแบบทันสมัย มีราคาสูง	3.08	1.23	ปานกลาง
27. ท่านมีการลดการจัดเลี้ยงฉลองต่าง ๆ ในสถานที่ซึ่งหรูหรา มีราคาแพง และชักจูงเพื่อน ๆ ให้มีแนวคิดเดียวกัน	3.31	0.93	ปานกลาง
28. ท่านให้ของขวัญที่เหมาะสม มีความจำเป็น และราคาไม่แพงแก่เพื่อนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ	3.01	0.98	ปานกลาง
29. ท่านไปดูคอนเสิร์ต ชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ และมีการสะสมสินค้าของศิลปินหรือดาราที่ท่านชื่นชอบเป็นงานอดิเรก	3.18	1.28	ปานกลาง
30. ท่านติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง	3.19	0.34	ปานกลาง
ภาพรวมการรับรู้ด้านสังคม	3.10	0.21	ปานกลาง

จากตาราง 4.10 พบว่า ในภาพรวมนักศึกษา มีการรับรู้ทางด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) โดยทุกประเด็นย่อยนักศึกษาล้วนมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษามีการรับทราบว่าภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.60) รองลงมานักศึกษามีการวางแผนชีวิต เพื่อความอยู่รอดในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.58) นักศึกษามีการรับรู้เกี่ยวกับการที่สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงิน อำนาจ และวัตถุต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.54)

ตาราง 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
31. ท่านทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก	3.71	0.91	สูง
32. ท่านมีจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเสมอทำตามกฎ ระเบียบในการรักษาสังแวดล้อม ไม่มั่งง่าย	3.69	0.86	สูง
33. ท่านใช้พลังงาน และทรัพยากรทุกชนิดเท่าที่จำเป็นใช้อย่างคุ้มค่า ประหยัด และไม่ให้เกิดมลภาวะ	3.55	0.91	ปานกลาง
34. ท่านเข้าใจถึงอนามัยหรือสาธารณสุข ของสิ่งแวดล้อมอย่างดี และรักษาสุขภาพ ด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ใจได้ไม่เจ็บป่วย	3.39	1.05	ปานกลาง
35. ท่านไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	3.71	1.34	สูง
36. ท่านซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ	3.70	0.98	สูง
39. ท่านพยายามพึ่งตนเอง โดยการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้รับประทานเอง หรือทำอาหารมารับประทานเอง	3.60	0.88	ปานกลาง
40. ท่านมีการเปรียบเทียบสิ่งของต่าง ๆ ที่ท่านมี กับสิ่งของต่าง ๆ ที่คนอื่นมี	3.54	1.05	ปานกลาง

ตาราง 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
41. ท่านช่วยสอดส่องลดปัญหาอาชญากรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุข	2.71	1.24	ปานกลาง
42. ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตัวท่านเอง โดยไม่คำนึงถึงอิทธิพลจากการโฆษณา	3.19	1.03	ปานกลาง
43. ท่านดำรงชีวิตด้วยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต และใช้หลักศีลธรรมในการบริโภคสินค้าและบริการ	3.33	0.95	ปานกลาง
44. ท่านติดตามหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปฏิบัติ และชักชวนเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวให้ร่วมกันสร้างประชาคมพอเพียง	3.53	0.83	ปานกลาง
45. ท่านติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม สนับสนุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืน	3.65	0.82	ปานกลาง
ภาพรวมการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	3.48	0.52	ปานกลาง

จากตาราง 4.11 พบว่า ในภาพรวมนักศึกษา มีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48) โดยนักศึกษาทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก มีจิตสำนึก และทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเสมอ ทำตามกฎ ระเบียบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่มั่งง่าย ไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ ในระดับสูง

นักศึกษาทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก และไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้งสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.71) รองลงมานักศึกษาซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้า เครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ และนักศึกษามีการช่วยสอดส่องลดปัญหาอาชญากรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุขต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.71)

ตาราง 4.12 สรุปการรับรู้ของนักศึกษา

การรับรู้ของนักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับทักษะ
การรับรู้ด้านเศรษฐกิจ	3.33	0.36	ปานกลาง
การรับรู้ด้านสังคม	3.10	0.21	ปานกลาง
การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	3.48	0.52	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการรับรู้	3.30	2.89	ปานกลาง

จากตาราง 4.12 พบว่า ในภาพรวมด้านการรับรู้ นักศึกษามีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) โดยมีระดับของการรับรู้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33 3.10 และ 3.48 ตามลำดับ)

ตาราง 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะของนักศึกษาด้านความพอประมาณ

ทักษะด้านความพอประมาณ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับทักษะ
46. เมื่อท่านได้รับเงินมา ท่านจะนำมาจัดสรรให้เพียงพอ ไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่ม	3.47	0.83	ปานกลาง
47. ท่านไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็น ต้องใช้ท่านจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพง	3.53	0.78	ปานกลาง
48. ท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า คุ้มราคา	3.51	0.83	ปานกลาง
49. ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่ท่านเป็น ท่านมี โดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใดมาเติมเต็ม	3.52	0.90	ปานกลาง
ภาพรวมทักษะด้านความพอประมาณ	3.51	0.64	ปานกลาง

จากตาราง 4.13 พบว่า ในภาพรวมทัศนะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.51) โดยประเด็นย่อยต่าง ๆ ในด้านความพอประมาณนักศึกษามี ทัศนะในระดับปานกลางทั้งสิ้น นักศึกษาไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็น ต้องใช้ นักศึกษาจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพงสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.53) รองลงมานักศึกษามี ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองเป็น ตนเองมี โดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใดมาเติมเต็ม (ค่าเฉลี่ย 3.52) และนักศึกษามีการจัดสรรเงินที่ได้รับให้เพียงพอ โดยไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่มต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.47)

ตาราง 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนะของนักศึกษาด้านความมีเหตุผล

ทัศนะด้านความมีเหตุผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับทัศนะ
50. สินค้าที่ท่านซื้อ เป็นสินค้าที่มีความ จำเป็นในการดำเนินชีวิต	3.69	0.75	สูง
51. สินค้าที่ท่านซื้อเป็นสินค้าที่ใช้ใน การศึกษา	3.59	0.78	ปานกลาง
52. ท่านใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผล ไม่ ฟุ่มเฟือย	3.59	0.71	ปานกลาง
53. ท่านมีวินัยทางการเงิน มีความ รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และ สังคม	3.60	0.74	ปานกลาง
54. เมื่อมีปัญหาในเรื่องการใช้จ่าย ท่าน แก้ไขอย่างมีเหตุผล โดยพยายามหาสาเหตุ และแก้ไขอย่างมีสติ	3.59	0.65	ปานกลาง
ภาพรวมทัศนะด้านความมีเหตุผล	3.61	0.53	ปานกลาง

จากตาราง 4.14 พบว่า ในภาพรวมทัศนะด้านความมีเหตุผลของนักศึกษาอยู่ใน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.61) โดยนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.69) และเป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น รองจากการ ซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดแล้ว นักศึกษามีวินัยทางการเงิน มีความ รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.60) และนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่ใช้ใน

การศึกษา การใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผลไม่ฟุ่มเฟือย และการพยายามหาสาเหตุและแก้ไขปัญห
ในเรื่องการใช้จ่ายอย่างมีสติต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.59 เท่ากัน)

ตาราง 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะของนักศึกษาด้านความมี
ภูมิคุ้มกันที่ดี

ทักษะด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับทักษะ
55. ท่านใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ ก่อหนี้	3.85	0.90	สูง
56. ท่านมีเงินการออมเงิน ทั้งการออมด้วย วิธีการฝากเงิน หรือวิธีอื่น ๆ เช่น ซื้อ ทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินยาม ฉุกเฉิน หรือเพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย	3.43	0.87	ปานกลาง
57. ท่านได้มีการหารายได้เพิ่ม เพื่อ ช่วยเหลือครอบครัว	2.83	1.26	ปานกลาง
58. ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง และยึด เส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต	3.44	0.89	ปานกลาง
59. ท่านมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน	3.79	0.92	สูง
ภาพรวมทักษะด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	3.47	0.61	ปานกลาง

จากตาราง 4.15 พบว่า ในภาพรวมทักษะด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีนักศึกษามีระดับ
ของทักษะอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.47) โดยนักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่
ก่อหนี้ และมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบันในระดับสูง นอกนั้น อยู่
ในระดับปานกลางทั้งสิ้น นักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้สูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย
3.85) รองลงมาได้แก่การที่นักศึกษามีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน
ส่วนการหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัวต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.83)

ตาราง 4.16 สรุปทักษะของนักศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทักษะของนักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับทักษะ
ด้านความพอประมาณ	3.51	0.64	ปานกลาง
ด้านความมีเหตุผล	3.61	0.53	ปานกลาง
ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	3.47	0.61	ปานกลาง
ภาพรวมทักษะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.53	0.52	ปานกลาง

จากตาราง 4.16 พบว่า ในภาพรวมทักษะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.53) โดยมีทักษะด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น (ค่าเฉลี่ย 3.51 3.61 และ 3.47 ตามลำดับ)

4.3 ผลศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

คณะผู้วิจัยทำการนำเสนอผลการศึกษาลงถึงปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

4.3.1 เพศของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศมีผลต่อทักษะของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H0) และสมมติฐานรอง (H1) ดังนี้

H0 : เพศไม่มีอิทธิพลต่อทักษะของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

H1 : เพศมีอิทธิพลต่อทักษะของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ใช้สถิติที (t -Test) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.17

ตาราง 4.17 ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านเพศต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติที	ค่า Sig.
ชาย	62	3.53	0.07	0.95
หญิง	38	3.52		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ค่าสถิติทีเท่ากับ 0.07 และค่า Sig. เท่ากับ 0.95 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าต้องยอมรับสมมติฐานหลัก (Ho) นั่นคือ เพศไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

4.3.2 คณะที่นักศึกษาสังกัดมีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าคณะที่นักศึกษาสังกัดมีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (HO) และสมมติฐานรอง (H1) ดังนี้

HO : คณะไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

H1 : คณะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.18

ตาราง 4.18 ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านคณะที่นักศึกษาสังกัดต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

คณะ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ศิลปศาสตร์	3	3.99	2.11*	0.04
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	11	3.31		
เทคโนโลยีการเกษตร	5	3.78		
วิศวกรรมศาสตร์	23	3.74		
บริหารธุรกิจ	30	3.39		
เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	5	3.81		
ศิลปกรรมศาสตร์	5	3.45		
เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	7	3.23		
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	7	3.67		
สถาปัตยกรรมศาสตร์	4	3.27		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.18 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 2.11 และค่า Sig. เท่ากับ 0.04 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่า ต้องปฏิเสธ H_0 นั่นคือ คณะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

การพิจารณาว่านักศึกษาคณะใด มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยแตกต่างกัน โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นด้านบุคลากรของประชาชนที่มีอายุต่างกัน

คณะ	ค่าเฉลี่ย	ศส.	คอ.	ทก.	วส.	บธ.	คศ.	สก.	ทสม.	วท.	สถ.
ศส.	3.99	-	0.68*	0.21	0.25	0.61*	0.19	0.54	0.77*	0.31	0.72
คอ.	3.31	-0.68*	-	-0.47	-0.43*	-0.07	-0.49	-0.14	0.09	-0.36	-0.04
ทก.	3.78	-0.21	0.47	-	0.04	0.39	-0.02	0.33	0.55	0.10	0.51
วส.	3.74	-0.25	0.42*	-0.04	-	0.35*	-0.06	0.29	0.51*	0.06	0.47
บธ.	3.39	-0.61*	-0.08	-0.39	-0.35*	-	-0.42	-0.06	0.16	-0.29	0.11
คศ.	3.81	-0.19	0.49	0.02	0.06	0.42	-	0.37	0.58*	0.13	0.54
สก.	3.45	-0.54	0.14	-0.33	-0.29	0.06	-0.36	-	0.22	-0.23	0.18
ทสม.	3.23	-0.77*	-0.09	-0.55	-0.51*	-0.16	-0.58*	-0.22	-	-0.45	-0.04
วท.	3.67	-0.32	0.36	-0.10	-0.06	0.29	-0.13	0.23	0.45	-	0.41
สถ.	3.27	-0.72	-0.04	-0.51	-0.47	-0.11	-0.54	-0.18	0.04	-0.41	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ศส.	หมายถึง	คณะศิลปศาสตร์
คอ.	หมายถึง	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
ทก.	หมายถึง	คณะเทคโนโลยีการเกษตร
วส.	หมายถึง	คณะวิศวกรรมศาสตร์
บธ.	หมายถึง	คณะบริหารธุรกิจ
คศ.	หมายถึง	คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
สก.	หมายถึง	คณะศิลปกรรมศาสตร์
ทสม.	หมายถึง	คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
วท.	หมายถึง	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถ.	หมายถึง	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จากตาราง 4.19 พบว่า นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคอขวดเพื่อแตกต่างจากนักศึกษาคณะคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม แตกต่างจากนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และแตกต่างจากนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคอขวดเพื่อสูงกว่าคณะที่กล่าวมา

นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยแตกต่างจากนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยต่ำกว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์

นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยแตกต่างจากนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยสูงกว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ และคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

นักศึกษาคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยแตกต่างจากนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักศึกษาคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์มีทัศนคติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยสูงกว่า

4.3.3 ชั้นปีที่นักศึกษาเรียนอยู่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าปัจจัยด้านชั้นปีที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่มีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H0) และสมมติฐานรอง (H1) ดังนี้

H0 : ชั้นปีที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

H1 : ชั้นปีที่ศึกษามีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.20

ตาราง 4.20 ผลการศึกษาอิทธิพลของชั้นปีที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ชั้นปี	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ชั้นปีที่ 1	25	3.54	0.60	0.62
ชั้นปีที่ 2	26	3.47		
ชั้นปีที่ 3	31	3.49		
ชั้นปีที่ 4 หรือ สูงกว่า	18	3.67		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.20 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.60 และค่า Sig. เท่ากับ 0.62 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ ชั้นปีที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

4.3.4 ระดับผลการศึกษาของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าระดับผลการศึกษาที่มีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_1) ดังนี้

H_0 : ระดับผลการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

H_1 : ระดับผลการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.21

ตาราง 4.21 ผลการศึกษาอิทธิพลของระดับผลการศึกษาที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ระดับผลการศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ต่ำกว่า 2.00	7	3.47	0.82	0.49
2.00 – 2.50	25	3.60		
2.51 – 2.75	24	3.39		
สูงกว่า 2.75	44	3.57		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.21 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.82 และค่า Sig. เท่ากับ 0.49 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ ระดับผลการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

4.3.5 ภูมิลำเนาของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าภูมิลำเนาที่มีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_1) ดังนี้

H_0 : ภูมิลำเนาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

H_1 : ภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.22

ตาราง 4.22 ผลการศึกษาอิทธิพลของภูมิภาคที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ภูมิภาค	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ภาคเหนือ	9	3.75	0.73	0.58
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	15	3.50		
ภาคกลางและภาคตะวันออก	29	3.44		
ภาคใต้	8	3.63		
กรุงเทพและปริมณฑล	39	3.53		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.22 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.73 และค่า Sig. เท่ากับ 0.58 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ ภูมิภาคของนักศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

4.3.6 อาชีพของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่าอาชีพของผู้ปกครองมีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_1) ดังนี้

H_0 : อาชีพของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

H_1 : อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.23

ตาราง 4.23 ผลการศึกษาอิทธิพลของอาชีพผู้ปกครองที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

อาชีพของผู้ปกครอง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
พนักงานบริษัทเอกชน	10	3.55	0.76	0.58
ค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว	29	3.68		
รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ	21	3.43		
เกษตรกร	24	3.50		
รับจ้าง	13	3.43		
อื่น ๆ	3	3.47		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.23 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.76 และค่า Sig. เท่ากับ 0.58 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ อาชีพของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

4.3.7 รายได้ของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาว่ารายได้ของผู้ปกครองมีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_1) ดังนี้

H_0 : รายได้ของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

H_1 : รายได้ของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.24

ตาราง 4.24 ผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้ผู้ปกครองที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

รายได้ของผู้ปกครอง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	15	3.69	0.54	0.81
10,000 – 15,000 บาท	18	3.56		
15,001 – 20,000 บาท	14	3.47		
20,001 – 25,000 บาท	11	3.58		
25,001 – 30,000 บาท	7	3.33		
30,001 – 35,000 บาท	8	3.64		
35,001 – 40,000 บาท	4	3.51		
สูงกว่า 40,000 บาท	23	3.44		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.24 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.54 และค่า Sig. เท่ากับ 0.581 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ รายได้ของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

4.3.8 รายได้ของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ทำการศึกษาครายได้ของนักศึกษามีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยหรือไม่ โดยกำหนดสมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_1) ดังนี้

H_0 : รายได้ของนักศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

H_1 : รายได้ของนักศึกษามีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ 0.05 ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.25

ตาราง 4.25 ผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้ของนักศึกษาที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

รายได้ของนักศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติเอฟ	ค่า Sig.
ต่ำกว่า 5,000 บาท	29	3.52	0.57	0.72
5,000 - 8,000 บาท	34	3.43		
8,001 - 10,000 บาท	11	3.68		
10,001 - 12,000 บาท	11	3.60		
12,001 - 15,000 บาท	3	3.56		
มากกว่า 15,000 บาท	12	3.63		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.25 พบว่า ค่าสถิติเอฟเท่ากับ 0.57 และค่า Sig. เท่ากับ 0.72 แสดงว่ายอมรับ H_0 นั่นคือ รายได้ต่อเดือนของนักศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

4.3.9 การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

คณะผู้วิจัยทำการทดสอบอิทธิพลของการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม และการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) ซึ่งผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4.26 ผลการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคาแฟฟุ่มเฟือย

ตัวแปรอิสระ	สมการถดถอย ที่ 1	สมการถดถอย ที่ 2	สมการถดถอย ที่ 3
ค่าคงที่	0.66	-0.35	0.58
การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	0.86 (Beta = 0.59)	0.86 (Beta = 0.59)	0.13 (Beta = 0.09)
การรับรู้ปัญหาด้านสังคม	-	0.33 (Beta = 0.13)	0.03 (Beta = 0.01)
การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม	-	-	0.70 (Beta = 0.71)
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R)	0.59	0.61	0.78
สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2)	0.35	0.37	0.60
สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่เพิ่มขึ้น (R^2 Change)	0.35	0.02	0.23
ค่าสถิติ F	53.56	28.52	48.04
ค่า Sig.(P)	0.00	0.00	0.00

จากตาราง 4.26 พบว่า ตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอย ได้แก่ การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยตัวแปรดังกล่าวมีความสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคาแฟฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้ร้อยละ 35 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($R^2 = 0.35$, Sig.(P) = .000)

ตัวแปรลำดับที่สองที่เข้าสู่สมการถดถอย ได้แก่ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม โดยเมื่อเพิ่มตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่สมการถดถอย มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคาแฟฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (R^2 Change = 0.02 , Sig.(P) = .000) เมื่อรวมตัวแปรทั้งสองเข้าด้วยกันสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคาแฟฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้ร้อยละ 37 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($R^2 = 0.37$, Sig.(P) = .000)

ตัวแปรลำดับที่สามที่เข้าสู่สมการถดถอย ได้แก่ การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อเพิ่มตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่สมการถดถอย มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการ

นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 23 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (R^2 Change = 0.23 , Sig.(P) = .000) เมื่อรวมตัวแปรทั้งสามตัวเข้าด้วยกัน สามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้ร้อยละ 60 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (R^2 = 0.60 , Sig.(P) = .000)

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักของตัวแปรอิสระในการอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษา ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวพบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นให้คงที่แล้ว ตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้มากที่สุด คือ การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.71 ตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษารองลงมา คือ การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.09 ส่วนการรับรู้ปัญหาด้านสังคมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.01

โดยพบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของนักศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ยิ่งนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ มีการรับรู้ปัญหาทางด้านสังคม และมีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากเท่าใด ก็จะทำให้ให้นักศึกษายิ่งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เพื่อแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยของตนเองมากขึ้นเท่านั้น

โดยหากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย นักศึกษาจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น 0.13 หน่วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ 100 คน จะมีนักศึกษาที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย 13 คน หากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสังคมเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย นักศึกษาจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น 0.03 หน่วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสังคม 100 คน จะมีนักศึกษาที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย 3 คน และหากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย นักศึกษาจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น 0.70 หน่วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หากนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม 100 คน จะมีนักศึกษาที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคความฟุ่มเฟือย 70 คน

4.4 ผลศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ และอุปสรรคของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ และอุปสรรคของนักศึกษาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย โดยการรวบรวมคำตอบที่นักศึกษาตอบไว้เป็นหมวดหมู่ และนับจำนวนนักศึกษาที่ตอบคล้ายกันไว้เป็นคำตอบเดียวกันนำเสนอโดยจำแนกเป็นปัญหา ข้อเสนอแนะในการกระตุ้นการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ดังนี้

4.4.1 ปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้

- 1) สินค้าที่ผลิตในประเทศบางชนิดขาดคุณภาพ ไม่เป็นที่รู้จักและนิยมในหมู่วัยรุ่น
จำนวน 11 คน
- 2) คุณภาพของสินค้ารวมทั้งบริการที่ผลิตในประเทศไม่ได้ตามมาตรฐานหรือตามความต้องการ ทำให้ต้องไปเลือกซื้อสินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพงกว่า
จำนวน 6 คน
- 3) ความเจริญของสังคมและเทคโนโลยี ทำให้การเลือกซื้อสินค้าไม่จำกัดอยู่เพียงการออกไปเลือกซื้อหา แต่สามารถสั่งซื้อได้ทั้งทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ รวมทั้งมีบริการส่งสินค้าถึงบ้าน ความสะดวกสบายในการซื้อทำให้ตัดสินใจซื้อได้ง่าย
จำนวน 2 คน
- 4) อิทธิพลจากการโฆษณา ทำให้สินค้ามีความน่าสนใจ ดึงดูด เกิดความอยากรู้ และอยากลองใช้สินค้า จำนวน 7 คน
- 5) ค่านิยม สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ความต้องการส่วนตัว ชอบความสะดวกสบายหรูหรา จำนวน 19 คน
- 6) ความหลากหลายของสินค้าและบริการที่มีเพิ่มมากขึ้น จำนวน 3 คน
- 7) สภาพแวดล้อมทางด้านที่อยู่อาศัย เช่น นักศึกษาพักอยู่ในหอพักที่ไม่สามารถทำอาหารรับประทานเอง หรือไม่สามารถปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานได้
จำนวน 2 คน
- 8) ความไม่เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 คน

4.4.2 ข้อเสนอในการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัย

- 1) ควรกระตุ้นการออมเงิน เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น จำนวน 6 คน
- 2) ใช้จ่ายอย่างประหยัด ซื้อเฉพาะของที่จำเป็นต้องใช้ ไม่ซื้อสินค้าตามกระแสหรือแฟชั่น ซื้อสินค้าใหม่ เมื่อของเก่าใช้ไม่ได้แล้ว ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จำนวน 15 คน
- 3) ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และรณรงค์การบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จำนวน 10 คน
- 4) กระตุ้นให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งทำให้เกิดเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น จำนวน 12 คน
- 5) ซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศ ทดแทนสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ใช้สินค้าที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ จำนวน 4 คน
- 6) ผลิตสินค้าที่ทันสมัยมีคุณภาพดี ปรับปรุงคุณภาพสินค้าที่ผลิตอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้น เพื่อดึงดูดให้เกิดการใช้สินค้าทดแทนสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ รวมทั้งผลิตสินค้าตรา ยี่ห้อของมหาวิทยาลัยจำหน่ายในราคาไม่แพงแก่นักศึกษา จำนวน 4 คน
- 7) กระตุ้นการปรับเปลี่ยนค่านิยม ในการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยแล้วได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีรสนิยมดี มีฐานะดี มายกย่องผู้ที่ประหยัดและใช้จ่ายอย่างเหมาะสมแทน จำนวน 2 คน

4.4.3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยควรจัดสถานที่รับประทานอาหารที่มีคุณภาพดีมากกว่านี้และเพียงพอต่อนักศึกษาและควรขายในราคาถูก

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปการศึกษา

5.1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
4. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.2 สมมติฐานการวิจัย

1. เพศของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
2. คณะที่นักศึกษาศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
3. ชั้นปีที่นักศึกษาเรียนอยู่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
4. ระดับผลการเรียนของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
5. ภูมิฐานะของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

6. อาชีพของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
7. รายได้ของผู้ปกครองของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
8. รายได้ของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
9. การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

5.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยเลือกจากนักศึกษา 10 คณะ กำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรโดยวิธีการของยามานะ (Taro Yamane, 1970:886) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.10 และขนาดความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ และสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.10 จากประชากรทั้งสิ้น 23,475 คน จะได้ตัวอย่าง 100 คน ในการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำนวนหน่วยตัวอย่างเป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากร ใช้คณะที่นักศึกษาสังกัดเป็นชั้นภูมิ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแต่ละระดับ(ชั้นภูมิ) โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อวัดระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น

2.1) หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม สำหรับหลักเกณฑ์ในการสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการศึกษาค้างนี้ประกอบด้วย

- 2.1.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ เศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาความฟุ่มเฟือย การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของนักศึกษา การรับรู้ปัญหาด้านสังคมของนักศึกษา การรับรู้

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา แล้วนำผลการศึกษาดังกล่าวมากำหนดเป็นเนื้อหาในแบบสอบถาม

2.1.2) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทักษะกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

2.1.3) อาศัยความรู้และประสบการณ์ของคณะผู้วิจัยเพิ่มเติม ในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์

2.2) ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามมีส่วนประกอบที่สามารถแบ่งได้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ชั้นปี ระดับผลการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง รายได้ต่อเดือน การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดที่มีตัวเลือกให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 การรับรู้ปัญหา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยแบบสอบถามทั้งหมดในส่วนนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตรงกับความคิดเห็นในระดับใดระดับหนึ่ง

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามวัดระดับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย ในลักษณะคำถามเชิงปฏิฐาน (Positive) และเชิงนิเสธ (Negative) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้นักศึกษาไม่สามารถทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะในการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended) ให้ตอบได้อย่างอิสระ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

- 3.1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรง และมีความสมบูรณ์ของคำถามแต่ละข้อ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3.2) การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ(pre-test) โดยทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษา จำนวน 30 หน่วยตัวอย่าง จากนั้นจึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้ง 30 ชุดนั้น มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.87

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 4.1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
- 4.2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1) วิธีประมวลข้อมูล ก่อนที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ประมวลข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 5.1.1) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากภาคสนาม
- 5.1.2) ตรวจสอบแบบสอบถามทุกชุดเพื่อดูความถูกต้อง และความสมบูรณ์
- 5.1.3) จัดคำตอบเป็นกลุ่ม และเป็นหมวด รวมทั้งให้รหัส (code) คำตอบ
- 5.1.4) จัดทำคู่มือลงรหัส
- 5.1.5) ลงรหัสข้อมูลจากแบบสอบถามลงเครื่องคอมพิวเตอร์ (computer)

5.1.6) จากนั้นทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม
SPSS (Statistical Package for the Social Science)

5.2) วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

(1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่ว ๆ ของตัวอย่าง และทักษะของนักศึกษาเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาการฟุ่มเฟือย

(2) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

ก. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

- การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค

ข. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

- การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของประชากร โดยการทดสอบที (t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance : ANOVA) และการเปรียบเทียบเชิงซ้อนด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

- การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือย โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)

5.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลซึ่งได้จากแบบสอบถามในส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดมาจำแนก จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ วิเคราะห์ส่วนประกอบ และสรุปผลโดยอาศัยความสอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผล

5.2 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปแยกเป็นผลการศึกษาค้นคว้าทั่วไป และผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) สรุปผลการศึกษาค้นคว้าทั่วไป

ผลการศึกษาค้นคว้าทั่วไปของนักศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย (คิดเป็นร้อยละ 62) โดยเมื่อจำแนกตามคณะที่นักศึกษาสังกัด นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ (คิดเป็นร้อยละ 30) เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 31) มีระดับผลการศึกษามากกว่า 2.75 เป็นส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 44) นักศึกษาส่วนมาก (คิดเป็นร้อยละ 39) มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 29) มีผู้ประกอบการประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 23) ส่วนตัวนักศึกษาเองได้รับรายได้ต่อเดือน 5,000 – 8,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 34)

2) สรุปผลศึกษาถึงทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ผลการศึกษาทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1) การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.06) รองลงมานักศึกษามีการซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ต้องจ่าย (ค่าเฉลี่ย 3.92) ส่วนเรื่องที่นักศึกษามีน้อยที่สุด ได้แก่ การมีการทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว และการมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย 2.44)

จากการรับรู้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจของนักศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษายังไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหารอบตัวมากเท่าที่ควร สิ่งที่ทำให้นักศึกษารับรู้จึงอาจจะเป็นการรับรู้ตามความจำเป็น เช่น การใช้จ่ายเงินที่เริ่มไม่เพียงพอทั้ง ๆ ที่ได้รับเงินจากผู้ปกครองเท่าเดิม หรือกรณีที่มีการขอเงินเพิ่มจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองอาจจะมีปัญหาในการจ่ายเงินให้รวมทั้งอาจจะเข้มงวดเรื่องการใช้เงินของนักศึกษามากขึ้น ทำให้นักศึกษารู้สึกถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทางอ้อม นักศึกษาจึงรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวสูงที่สุด

นอกจากนั้น นักศึกษาอาจจะรับรู้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ จากการที่สินค้าที่เคยจับจ่ายใช้สอยได้เพิ่มราคาสูงขึ้นทำให้นักศึกษาต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนซื้อสินค้า สินค้าที่มีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายไป และพยายามซื้อแต่สินค้าที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการดำรงชีวิตหรือจำเป็นต้องใช้ในการศึกษา รวมทั้งพยายามเปรียบเทียบหาสินค้าที่มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่สามารถทดแทนกันได้มาใช้ เพื่อลดภาระการใช้จ่ายลง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ

แต่นักศึกษามีการวางแผนการใช้จ่าย รวมทั้งการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายน้อย ซึ่งเป็นปกติของบุคคลทั่วไปที่ค่อนข้างควบคุมการใช้จ่ายได้ยาก กับการที่นักศึกษายังเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ทำให้ความคิดความอ่านยังไม่เป็นผู้ใหญ่อย่างเพียงพอ รวมทั้งยังไม่มองอนาคตที่อยู่ไกลตัวมากนัก ประกอบกับสังคมและสภาพแวดล้อมของนักศึกษาเอง ที่นิยมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย สินค้าแบรนด์เนมที่มีราคาแพง ทั้งการนิยมเลียนแบบนักแสดง นักร้อง หรือผู้มีชื่อเสียง จึงทำให้นักศึกษามีการบริโภคสินค้าโดยการพิจารณาจากการโฆษณา สินค้าที่ไม่ได้ผ่านการโฆษณานักศึกษาจะไม่ค่อยเชื่อมั่นในตัวสินค้าเท่าที่ควร

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการทำงานพิเศษหรือหารายได้พิเศษเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งอาจจะเป็นเพราะสภาพแวดล้อมในด้านการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ค่านิยมลักษณะของครอบครัว รวมทั้งค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทยที่เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองจะเป็นผู้ส่งเสียให้ลูกหลานเล่าเรียนจนจบการศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องทำงานในระหว่างเรียนไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของนักศึกษายังมีความผันแปรในบางเรื่องค่อนข้างสูง อาทิเช่น การทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว การทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.30) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่านักศึกษาส่วนหนึ่งจะไม่ได้มีการทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว รวมทั้งไม่ได้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่ทำ ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้อาจจะเป็นนักศึกษาที่ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจน ทำให้ต้องขวนขวายหาเงินเพื่อส่งเสียตนเองเรียน หรืออาจได้รับการปลูกฝังมาจากครอบครัวให้รู้จักคุณค่าของเงิน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งนักศึกษากลุ่มนี้อาจจะมีการติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่เสมอจึงทำให้สามารถรับรู้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศและเห็นความสำคัญของการหารายได้เพิ่มเพื่อเป็นเงินออมสำรองในอนาคต

การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของนักศึกษาที่มีความผันแปรสูงรองลงมา คือ การซื้อสินค้าใหม่ทดแทนของเก่าที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้วเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาบางส่วนยังนิยมซื้อสินค้าโดยไม่ได้อิงพิจารณาถึงคุณค่าของตัวสินค้านั้นอย่างแท้จริง แต่อาจจะซื้อ

เพราะสินค้านั้นถูกใจ หรือตรงความต้องการ หรือเป็นสินค้าที่กำลังอยู่ในกระแสความนิยม จึงได้ซื้อสินค้านั้นมาใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมของนักศึกษา รวมทั้งอาจจะซื้อสินค้าเพราะต้องการมีข้าวของเครื่องใช้เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ส่วนเรื่องนี้นักศึกษามีการรับรู้สอดคล้องกันมากที่สุด ได้แก่ การซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจพอสมควร จึงทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันในการบริโภคสินค้าและบริการ

การศึกษาการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันกับการศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ ซึ่งนักศึกษาระบุว่าปัญหาอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ เกิดจากการที่สินค้าที่ผลิตในประเทศยังไม่เป็นที่รู้จักและนิยมในหมู่วัยรุ่น ความต้องการความสะดวกสบาย และการชื่นชอบความหรูหรา รวมทั้งคุณภาพของสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศหรือสินค้าจากชุมชนต่าง ๆ เช่น สินค้า OTOP มีคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐานหรือความต้องการของนักศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักศึกษาที่ส่วนมากเช่าหอพัก หรืออพาร์ทเมนต์ ทำให้ไม่สามารถปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคได้

2.2) การรับรู้ปัญหาด้านสังคม

ในภาพรวมนักศึกษามีการรับรู้ทางด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) โดยทุกประเด็นย่อยนักศึกษาล้วนมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษามีการรับทราบว่าภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.60) รองลงมานักศึกษามีการวางแผนชีวิต เพื่อความอยู่รอดในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.58) นักศึกษามีการรับรู้เกี่ยวกับการที่สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงิน อำนาจ และวัตถุต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.54)

เช่นเดียวกับการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสังคมในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาขาดการกระตือรือร้นในการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง จากการที่รับรู้ปัญหาเพียงเล็กน้อยทำให้นักศึกษาไม่สามารถที่จะดำรงตนให้สามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ โดยไม่ถูกกระแสสังคมชักนำไป นักศึกษาจึงนิยมการบริโภคสินค้าหรือบริการที่มีราคาสูง เป็นสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ได้มีความจำเป็นอย่างแท้จริงในการดำรงชีวิต และส่วนใหญ่เป็นสินค้าหรือบริการเพื่อความบันเทิง เช่น การชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์แทนการดูโทรทัศน์อยู่ที่ที่พัก การสะสมสินค้าของศิลปินที่ตนเองชื่นชอบ โดยบางครั้งสะสมแข่งขันกับเพื่อนในกลุ่ม การปฏิบัติตามกระแสนิยมตะวันตก เช่น การจัดเลี้ยงวันเกิด การให้ของขวัญราคาแพง แก่คนรักในวันแห่งความรัก เป็นต้น

สิ่งที่นักศึกษานิยมมากอย่างหนึ่งคือ สินค้าที่ผลิตและนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากทำให้นักศึกษาคือเป็นคนที่มียศนิยม สามารถนำสินค้าเหล่านั้นมาแสดงความสำคัญของ

ตนเองกับเพื่อนในกลุ่มได้ นักศึกษามีค่านิยมว่าสินค้าที่มีราคาแพงจากต่างประเทศ เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการได้ดีกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศ รวมทั้งนักศึกษานิยมบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม เครื่องสำอาง เสื้อผ้า เครื่องประดับ โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าตามกระแสที่นักแสดงหรือนักร้องบริโภค ซึ่งในส่วนนี้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษามากที่สุด ก็คือสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมรอบ ๆ ตัวนักศึกษานั้นเอง

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาบางส่วนก็ไม่ได้บริโภคสินค้าตามกระแสสังคมทั้งหมด มีนักศึกษาบางส่วนที่บริโภคสินค้าที่ไม่นิยมการไปดูภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ ไม่นิยมไปคอนเสิร์ต และไม่สะสมสินค้าของที่ระลึกจากศิลปินหรือดาราที่ตนเองชื่นชอบ รวมทั้งมีการไปแสวงหาความบันเทิงในลักษณะนี้น้อยมาก สินค้าที่นักศึกษากลุ่มนี้บริโภค ไม่จำเป็นต้องมีชื่อเสียงโด่งดัง ไม่ต้องมีการออกแบบทันสมัยหรือมีราคาสูง พิจารณาจากความผันแปรของพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออก (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.28 และ 1.23 ตามลำดับ) ซึ่งความผันแปรในเรื่องดังกล่าวมีค่าสูง แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพฤติกรรมแตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า นักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันนั่นเอง

ส่วนเรื่องที่นักศึกษามีการรับรู้เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันได้แก่ การติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง ซึ่งนักศึกษาตอบว่าตนเองได้มีการรับรู้ดังกล่าวคล้ายคลึงกัน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34) ในความเป็นจริงนักศึกษาน่าจะได้ติดตามข่าวสารบ้านเมือง และกระแสความนิยมในเรื่องที่ตนเองสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของแฟชั่น ดารา นักร้องมากกว่า พิจารณาจากการที่นักศึกษาดูตามความเคลื่อนไหวของวงการบินไทยอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพราะเป็นสิ่งที่สังคมรอบตัวของนักศึกษาให้ความสนใจ สิ่งที่เป็นความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ นักศึกษายังให้ความสนใจน้อย พิจารณาจากการที่นักศึกษามีความคิดเห็นในส่วนข้อเสนอแนะถึงเรื่องของการให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม เนื่องจากไม่มีความเข้าใจ ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง

2.3) การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมนักศึกษามีการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48) นักศึกษาทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก และไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้งสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.71) รองลงมานักศึกษาซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ และนักศึกษามีการช่วยลดส่งลดปัญหาอาชญากรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุขต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.71)

แสดงให้เห็นว่านักศึกษา มีการรับรู้ภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก พอสสมควร ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่นักศึกษา มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว เพราะเห็นว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อตนเอง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก (environment) อันส่งผลโดยตรงต่อนักศึกษา เกิดจากการรับรู้ปัญหาต่าง ๆ และผลกระทบที่มีต่อคนบนโลกและเกิดจากการเรียนรู้จากการประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อให้อันช่วยกันลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามนักศึกษายังช่วยสอดส่องสังคมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม และส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุขน้อยที่สุด สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาอาจจะยังมีความเกรงกลัวภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง คนรอบตัว และครอบครัว จึงใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปพัวพันกับอบายมุขต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรม เช่น การพนัน สิ่งเสพติด ฯลฯ แทน ทั้งนี้ เป็นเพราะการมีความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบ ไม่ต้องอยู่อย่างเกรงกลัวต่อสิ่งใด

แต่ในประเด็นดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีความผันแปรของการรับรู้สูงที่สุด (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.34) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่านักศึกษาบางส่วนจะพยายามหลีกเลี่ยงอบายมุขต่าง ๆ แต่กลับมีนักศึกษาบางส่วนที่ได้เข้าไปพัวพันเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่นักศึกษาได้รับอิสระซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยได้รับ นักศึกษาจึงกระทำตามความต้องการพื้นฐานของตนเองได้อย่างเต็มที่ สังคมรอบข้าง รวมทั้งเพื่อนที่นักศึกษาคบหาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักศึกษา มีการเกี่ยวข้องกับอบายมุข ที่เริ่มจากการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การเล่นเกมพนัน ฯลฯ ซึ่งโดยเริ่มต้นนักศึกษาอาจจะทำลงไปเพราะต้องการทดลอง ต้องการเรียนรู้ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา

ในเรื่องของการเข้าใจถึงอนามัยหรือสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสุขภาพด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ก็เช่นเดียวกัน นักศึกษาบางส่วนมีการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและได้ดูแลตัวเองและสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวได้อย่างดี ในขณะที่นักศึกษาบางส่วนไม่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือ รับรู้แต่ไม่ใส่ใจ ทั้งไม่ใส่ใจในต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาที่ทำให้ นักศึกษา ไม่สามารถบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ ในประเด็นของสภาพที่อยู่อาศัย ซึ่งส่วนมากเป็นหอพักที่มีสภาพแวดล้อม คุณภาพห้องพัก ความสะอาด การบริการต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามราคาห้องพัก ซึ่งนักศึกษาบางส่วนที่ฐานะทางบ้านไม่เอื้ออำนวยก็จำเป็นต้องเลือกที่พักราคาที่เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ตนเองได้รับ

นักศึกษาส่วนหนึ่งยังคงได้รับอิทธิพลจากการโฆษณา การบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ของนักศึกษายังคงพิจารณาจากการที่เคยเห็นสินค้าหรือบริการนั้นผ่านการโฆษณา และ

มีความเชื่อว่า สินค้าที่ได้รับการโฆษณาเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมีความปลอดภัย และทำให้ตนเองมั่นใจในการใช้ได้มากกว่าสินค้าที่ไม่ผ่านการโฆษณาหรือตนเองไม่เคยเห็นผ่านโฆษณา สอดคล้องกับผลการศึกษาในเรื่องปัญหาของการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่นักศึกษาระบุว่า คุณภาพสินค้าที่ผลิตในประเทศและไม่ผ่านการโฆษณาดีกว่าคุณภาพของสินค้าที่ผ่านการโฆษณา การโฆษณาทำให้สินค้าน่าสนใจ เกิดการดึงดูด ทำให้ต้องการทดลองใช้สินค้า

2.4) ทักษะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณ

ในภาพรวมทักษะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.51) โดยประเด็นย่อยต่าง ๆ ในด้านความพอประมาณนักศึกษามีทักษะในระดับปานกลางทั้งสิ้น นักศึกษาไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็น ต้องใช้ นักศึกษาจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพงสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.53) รองลงมานักศึกษามีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองเป็น ตนเองมี โดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใดมาเติมเต็ม (ค่าเฉลี่ย 3.52) และนักศึกษามีการจัดสรรเงินที่ได้รับให้เพียงพอ โดยไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่มค่าที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.47)

จากทักษะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกเคย ๆ ต่อการบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่นักศึกษายังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอสมควร พิจารณาจากการที่นักศึกษาเลี่ยงไปซื้อสินค้าที่มีราคาไม่แพง แต่มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะใกล้เคียงกับสินค้าที่นักศึกษาต้องการใช้แต่มีราคาแพง โดยความผันแปรในเรื่องดังกล่าวต่ำที่สุด (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78) อันแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงกันในการบริโภคสินค้าตามหลักความพอประมาณ นอกจากนั้นผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาข้อเสนอแนะในการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนักศึกษาได้เสนอแนะให้ซื้อสินค้าเท่าที่จำเป็น ซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศทดแทนสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ รวมทั้งการใช้สินค้าที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้

ในด้านความพอประมาณนักศึกษามีทักษะที่สอดคล้องกันทั้งหมด พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทักษะย่อยต่าง ๆ ซึ่งใกล้เคียงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรเงินที่ได้รับให้เพียงพอ โดยไม่ขอผู้ปกครองเพิ่มเติม การซื้อสินค้าทดแทนสินค้าที่มีราคาแพงมากแต่จำเป็นต้องใช้ การใช้จ่ายอย่างประหยัด คู้มค่าคู้มราคา รวมถึงการมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใดมาเติมเต็ม แต่อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนหนึ่งยังไม่พึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ยังคงขวนขวายหาสิ่งของอื่น ๆ มาเติมเต็มให้กับตนเอง พิจารณาจากการที่ความผันแปรของประเด็นนี้สูงที่สุด (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90) นั้นแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาบางส่วนเกิดความรู้สึกว่าการที่ตนเองมีการบริโภคสินค้าที่ตราห้อมีชื่อเสียงโด่งดัง สินค้าราคาแพง สินค้าจากต่างประเทศนั้น ทำให้ตนเองดูมีรสนิยมดี เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองมีดี เกิดความเชื่อมั่นใจตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาปัญหาที่

ทำให้นักศึกษาไม่สามารถบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งนักศึกษาระบุว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่นักศึกษามีความต้องการตอบสนองความต้องการของตนเอง ชอบความสะดวกสบายและความหรูหรา รวมทั้งความเจริญของเทคโนโลยีที่ทำให้การซื้อของ ไม่จำกัดด้วยการออกไปซื้อสินค้าด้วยตนเอง แต่สามารถซื้อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือสั่งซื้อทางโทรศัพท์ ทำให้นักศึกษาล้าที่จะลองสั่งซื้อสินค้าบางอย่างที่โดยปกติไม่กล้าไปซื้อหาเอง

ซึ่งการกระตุ้นให้นักศึกษบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพร้อมประมาณนักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจ และทำให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งจัดกิจกรรมกระตุ้นและรณรงค์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้อาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นควรสร้างค่านิยมใหม่ โดยยกย่องผู้ที่ประหยัดและบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแทน

2.5) ทักษะของนักศึกษาในด้านความมีเหตุผล

ในภาพรวมทักษะด้านความมีเหตุผลของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.61) โดยนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.69) และเป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น รองจากการซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดแล้ว นักศึกษามีวินัยทางการเงิน มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.60) และนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่ใช้ในการศึกษา การใช้เงินด้วยความมีเหตุผลไม่ฟุ่มเฟือย และการพยายามหาสาเหตุและแก้ไขปัญหาในเรื่องการใช้จ่ายอย่างมีสติต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.59 เท่ากัน)

จากทักษะในด้านความมีเหตุผลของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่านักศึกษารู้สึกเฉย ๆ ต่อการบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความมีเหตุผล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า นักศึกษายังไม่สามารถบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ยังมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือใช้สินค้าฟุ่มเฟือยอยู่ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากวัย และสังคมแวดล้อมของนักเรียนนักศึกษาที่นิยมเลียนแบบบุคคลที่มีชื่อเสียง บริโภคสินค้าตามกระแสนิยม รวมทั้งการรับเอาวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามา พิจารณาจากการที่ประเด็นในเรื่องเกี่ยวกับความมีเหตุผล นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของทักษะในระดับปานกลางและค่าเฉลี่ยมีค่าใกล้เคียงกัน ทั้งการซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต การซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการศึกษา การใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผล ไม่ฟุ่มเฟือย การมีวินัยทางการเงิน การแก้ปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล แสดงให้เห็นว่า

นักศึกษายังคงบริโภคสินค้า โดยพิจารณาจากความชอบส่วนตัว เพื่อนหรือการโฆษณายังมีอิทธิพลต่อการบริโภคของนักศึกษา

นักศึกษามีการใช้จ่ายโดยไม่มีเหตุผลมาก เพียงแต่อาจจะยังถูกควบคุมการใช้จ่ายโดยผู้ปกครอง จึงยังไม่สามารถใช้จ่ายอย่างที่ตนเองต้องการเต็มที่ พิจารณาจากความผันแปรของประเด็นการสินค้าที่นักศึกษาซื้อเป็นสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษา ซึ่งความผันแปรสูงสุด (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนหนึ่งมีการใช้จ่ายในเรื่องอื่นที่ไม่จำเป็นสูง ในขณะที่นักศึกษบางส่วนก็ซื้อเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากฐานะของครอบครัวของนักศึกษา นักศึกษาที่มีฐานะดีกว่าผู้ปกครองให้เงินใช้มากกว่าก็จะสามารถซื้อสินค้าอื่น ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้มากกว่านักศึกษาที่ฐานะด้อยกว่า

อย่างไรก็ตามทัศนคติของนักศึกษาในการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลคล้ายคลึงกันมากทั้งในด้านค่าเฉลี่ยและความผันแปร แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีเหตุผลในการใช้จ่ายและการบริโภคพอสมควร สอดคล้องกันกับข้อเสนอแนะในการบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนักศึกษาระบุว่า ควรใช้จ่ายอย่างประหยัด ซื้อสินค้าเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้ ไม่ซื้อสินค้าตามกระแสหรือแฟชั่น ซื้อสินค้าใหม่เมื่อของเก่าใช้ไม่ได้แล้ว และไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือย

2.6) ทัศนคติของนักศึกษาในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ในภาพรวมทัศนคติด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีที่นักศึกษามีระดับของทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.47) โดยนักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้ และมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบันในระดับสูง นอกนั้น อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น นักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมาได้แก่การที่นักศึกษามีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ส่วนการหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัวต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.83)

จากทัศนคติของนักศึกษาในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกที่ดีต่อการบริโภคสินค้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี นักศึกษาได้รับอิทธิพลจากครอบครัว สังคม และการมีความเข้าใจในตนเอง มีการพึงตนเองทางจิตใจ พิจารณาจากการที่นักศึกษาระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายของตนเอง และพยายามไม่ก่อหนี้ รวมทั้งการที่นักศึกษารู้สึกมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน การได้รับอิทธิพลจากครอบครัว นักเรียนนักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว รวมทั้งสภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสิ่งที่มียิทธิพลต่อการใช้จ่ายและพฤติกรรมในการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงปลูกฝังและอบรมสั่งสอนมา แต่ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวของนักเรียนนักศึกษาเอง มีความเข้าใจตนเอง

ว่ามีความต้องการอะไร และสามารถจะตอบสนองความต้องการนั้นได้เพียงใด และอย่างไร โดยไม่ให้ตนเองผู้ปกครอง และสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวเดือดร้อน

อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่ามิทชนะในเรื่องการหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ที่นักศึกษามีทักษะที่แตกต่างกันมาก (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.26) โดยมีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้มีการหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งอาจจะเกิดจากสังคมและวัฒนธรรมของไทย ที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่บุตรหลาน จนจบการศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวนักศึกษาเองที่เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการหารายได้เพิ่มหรือทำงานพิเศษ แต่ก็มียุคหนึ่งที่มีการทำงานพิเศษหรือหารายได้เพิ่มเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้อาจจะเป็นนักศึกษาที่ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจน ทำให้ต้องขวนขวายหาเงินเพื่อส่งเสียตนเองเรียน หรืออาจได้รับการปลูกฝังมาจากครอบครัวให้รู้จักคุณค่าของเงิน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การศึกษาทักษะของนักศึกษาในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีสอดคล้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะที่นักศึกษาระบุว่า ควรมีการกระตุ้นการออมเงินของนักศึกษาเพื่อให้สามารถเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉินได้ ควรมีการกระตุ้นการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการบริโภคสินค้าเท่าที่จำเป็น ลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

3) สรุปผลศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย ได้แก่ ขณะที่นักศึกษาสังกัด การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม และการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้มากที่สุด คือ การรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนการรับรู้ปัญหาด้านสังคม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้น้อยที่สุด โดยทั้งสามปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย

นั่นคือ หากต้องการให้ทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยอยู่ในระดับที่ดี จะต้องทำการเพิ่มการรับรู้ของนักศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพราะมีความสามารถอธิบายความผันแปรของทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยได้มากที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือหากต้องการให้นักศึกษามีทักษะที่ดีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทราบภาวะเศรษฐกิจของสังคมและโลกพยายามปลูกจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้พลังงานและทรัพยากรทุกชนิดเท่าที่จำเป็น อย่างคุ้มค่า และประหยัด กระตุ้นให้นักศึกษาดูแลสุขภาพของตนเอง พึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือสังคมเพื่อช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ปลูกจิตสำนึกให้นักศึกษาใช้ชีวิตด้วยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำรงชีวิต รวมทั้งติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ และควรเพิ่มการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ นักศึกษาด้วยเช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หรือมีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อย
- 2) ควรมีการจัดกิจกรรมกระตุ้นการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัย และให้บุคลากรทุกระดับ รวมทั้งนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดยเป็นการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของมหาวิทยาลัย และผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจัง
- 3) ควรมีการติดตามผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมและนำมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในมหาวิทยาลัย และนักศึกษาเพื่อนำสิ่งที่ได้มาวางแผนในการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมกระตุ้นต่าง ๆ
- 2) ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรของภาครัฐในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงมหาดไทย. 2549 . หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างภาคกลาง เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2549 – 2551. คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงมหาดไทย. 2550 . การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงมหาดไทย. ส่วนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน.2545.40 ปีกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด. 2549.
- กังสดาล อยู่เย็น. 2544. พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา.2548.การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.(พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด
- กัลยา วานิชย์บัญชา. รองศาสตราจารย์ ดร. 2544. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ . พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย . สรุปผลการสัมมนาเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาศพ.แบบพึ่งตนเองของกรมการพัฒนาชุมชนในระยะ 3 ปี (พ.ศ.2542 – 2544). กรุงเทพฯ ฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.
- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 2546 . วรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง . สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ.
- โกวิท พวงงาม และคณะ. อ.บ.ต. ในกระบวนการทัศน์ใหม่พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2547 . นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง . กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.ท.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2548 . เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ? . คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

- พอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
กรุงเทพ ฯ : ม.ป.ท.
- คริส เบเกอร์ . 2550 . เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน . โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
ประจำประเทศไทย.
- โหมยิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2536. การพัฒนาประเทศ : แนวคิดและทิศทาง. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์
ดอกเบญ.
- จตุรงค์ บณัฏฐนสุนทร. สวัสดิการสังคมในประเทศไทย พัฒนาการและกระบวนการใน
สวัสดิการสังคมทางแก่วิกฤติสังคมไทย. กรุงเทพ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช : พิมพ์ครั้งที่ 7, 2546.
- จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. 2547.ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม : การวัด การพยากรณ์และการ
เปลี่ยนแปลง.กรุงเทพ ฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- จักรกฤษณ์ แก่นจันทร์หอม. 2547. ความตระหนักของสมาชิกองค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาอำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์. กรุงเทพ ฯ.
- ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์ . 2542 . เศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตเศรษฐกิจ . เอกสารประกอบการ
สัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี 2542. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่ง
ประเทศไทย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541 . ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด . เอกสารประกอบการสัมมนา
โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน : ทฤษฎีตามแนวพระราชดำริ. สถาบันพัฒนา
ข้าราชการพลเรือน.
- ชูศักดิ์ จรุธสวัสดิ์.รองศาสตราจารย์. 2551. การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติในงานวิจัย .
กรุงเทพ ฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิตยา สุวรรณชนู.2527.สังคมวิทยา.กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช
- ณรงค์ โชควัฒนา. 2543 . วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง . เอกสารสรุปการ
ประชุมประจำปี 2543 สวทช. กรุงเทพ ฯ : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย
จากโลกาภิวัตน์สู่ชุมชน. กรุงเทพ ฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529.การวัดทัศนคติ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมการวิจัยขั้นสูงทาง
พฤติกรรม สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
มิตร.
- แดงอ่อน มั่นใจตน. 2548. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาสังคม.
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทวี ทิมชา. 2528. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเชียนสโตร์.
- ทรงชัย ดิยานนท์. 2542. การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทศพร เคนวารี. 2544. ทัศนะของผู้บริหารต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ : กรณีศึกษา
การสื่อสารแห่งประเทศไทย. ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนา
สังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ทศมนพร พุทธจันทร์. 2547. ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง :
กรณีศึกษาข้าราชการจังหวัดราชบุรี. ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2546. พฤติกรรมผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่าง
จำกัด. 2546.
- เชิธรธิดา เหมพิพัฒน์. 2546. ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนา
สังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ.
- นพพร เมธีอนันต์กุล. 2549. การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนิน
ชีวิต : กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. ภาค
นิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ.
- นิตา สุวรรณประเทศ. 2523. ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหา ประชากรศึกษาตาม
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเสริม บุญเจริญผล. 2543. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง . วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์ .
(มกราคม – มิถุนายน) . กรุงเทพฯ ฯ.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ประเวศ วะสี. 2542. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม.
กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.2525-2526.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525-
2526. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

พระราชวรมุนี. 2527. มองอเมริกาแก้ปัญหาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี. 2530. พัฒนาคณ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิ โกมลคีมทอง.

พุทธทาสภิกขุ. 2530. พระพุทธศาสนาช่วยเราได้อย่างไร. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พิมล ศรีวิกรม์.พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. 2528. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. เชียงใหม่ : โครงการตำราคณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับบริษัทสำนักพิมพ์สยามศึกษา จำกัด.

ภูมิพลอดุลยเดช. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระราชดำรัสพระราชนานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่
เข้าเฝ้า ฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย
สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540.

มนูญ สอนเกิด และสุทธิรักษ์ หงสะมัตติ. 2543. รายงานการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา
ความยากจนระดับครัวเรือนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง.
กรุงเทพฯ ฯ : หจก. บางกอก.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2531. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษร
เจริญทัศน์.

เรื่องศักดิ์ พร้อมเพรียงชัย. 2540. ทศนคติของพนักงานสายวิศกรรมองค์การโทรศัพท์แห่ง
ประเทศไทยต่อนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ. ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ
พัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ลัดดา ประเสริฐวิริยะกุล. 2540. การเปิดรับข่าวสารเรื่องวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การรับรู้ถึงความ
รุนแรงของวิกฤตการณ์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของชาว
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์ส่งเสริม
วิชาการ, 2529.

วราพร ศรีสุพรรณ. รองศาสตราจารย์. สิ่งแวดล้อมศึกษา มุณินิธิโลกสีเขียว. กรุงเทพฯ ฯ : โอ เอส
พรีน ดิง เฮ้าส์, 2536.

วัฒนา สุนทรชัย. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. 2547. เรียนสถิติด้วย SPSS ภาคการวิเคราะห์เครื่องมือวิจัย
และการวิเคราะห์ข้อสอบ . กรุงเทพฯ ฯ : บริษัททุนพิบลิชซิง จำกัด.

วันทนีส์ วาติกะสิน. 2529. **นักสังคมสงเคราะห์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิชัยสารกรณ์ วีระพันธุ์. 2550. **การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากรณีบ้านบัวงาม ตำบลสีบัวทอง อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง**. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ . 187 หน้าศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี . 2550 . **แนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** . จังหวัดอุทัยธานี : นางลักษณ์การพิมพ์.

วิเชียร โนมิอาภานันท์. **การดำเนินการร้านขายปลีก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

ศูนย์วิจัยกิจการไทย, บจก. (2548). [Online]. Available : <http://www.positioningmag.com/prnews/prnews.aspx?id=37371>. (20 ธันวาคม 2552).

ศรีปริญา รุปกระจ่าง. **ทักษะและแบบแผนการตัดสินใจของเยาวชนสตรีชนบทที่มีต่อการดำรงชีพในอนาคต**. วารสารพัฒนาชุมชน 37, 2541

ส.ศิริรักษ์. **ค่านิยมต่อปรัชญา**. สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2552.

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2546. **เทคนิคการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค**. [Online]. Available : <http://www.ismed.or.th> . (20 ธันวาคม 2552).

สมชัย จิตสุชน. **พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ**. รายงานที่ดีอาร์ไอ ฉบับที่ 24, 2543.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2547. **พระพุทธศาสนา : พระสงฆ์กับวิถีชีวิตสังคมไทย**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทประชาชน จำกัด.

สนิท สมักรการ. 2525. **พัฒนาพัฒนบริหารรอบสองศตวรรษรัตนโกสินทร์**. วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม. 2547. **ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน**. ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ.

สุชา จันทน์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2539.

สุทิน ลีปิยะชาติ. ดร. 2549 . **พระบารมีปกเกล้า ฯ** . กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด.

สุเมธ ตันติเวชกุล. 2542. **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. มติชนรายสัปดาห์ (ฉบับที่ 6) .

- ไสว บุญมา. 2543. เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย . กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- เสรี วงษ์มณฑา. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด. 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547) . การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง . [Online]. Available : <http://www.nesdb.go.th> . (20 ธันวาคม 2552).
- อภิชัย พันธเสน. 2544. เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของระบบสวัสดิการสังคมไทย. หนังสือรวบรวมบทความการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ 1.
- อภิชัย พันธเสน. 2542. เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี 2542. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย.
- อรรถธรรม คีตะคอม. 2526. บทบาทของพระสงฆ์มหานิกายในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์จีนนิกายและอนัมนิกายในภาคกลางของประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดมพร อมรธรรม. 2549. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด.
- อุทัย หิรัญโต. 2515. การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสหาย.
- อรศุภา เจริญรัต. 2544. เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. หนังสือรวบรวมบทความการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ 1.
- อำพล เสราณรงค์. 2542. ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภค.(2550). [Online]. Available : <http://www.siaminfobiz.com/mambo/content/view/73/37/> . (20 ธันวาคม 2552).
- _____. พฤติกรรมผู้บริโภค.(2550). [Online]. Available : http://nenfe.nfe.go.th/elearning/courses/67/chap4_0.html . (20 ธันวาคม 2552).
- ภาษาอังกฤษ**
- Ahuwalia, M.S. and Hollis B. Chenery. 1974. **A Model of Distribution and Growth**, in H.B. Chenery et al., *Redistribution with Growth*.
- Carver, Robert H. and Nash, Jame Gradwohl. 2006. **Doing Data Analysis with SPSS version 14**. Canada : Thomson.

- Galtuag, J. 1980. **Self-Reliance : A Strategies for Development**. London : BoGle L'Ouverture Publication.
- Jum C.Nunnally,Jr.. 1959. **Test and Measurements and Prediction**. New York : McGrow-Hill Book Company, Inc.
- L.L. Therstone. 1967. "Attitude can be Measured" **Attitude Theory and Measurement**. Ed. By Martin Feshbein, New York : John Wiley, Inc.
- New Comb T.M.. 1954. **Social Psychology**. New York : Prydes Press.
- Peck, Roxy, Olsen, Chris and Devore, Jay.2005. **Introduction to Statistics and Data Analysis** . USA : Thomson.
- Yamane, Taro.(1970) "Statistical an Introductory Analysis" 2 nd .ed Takyo : John Weatherthill,inc.
-
- _____ **Consumer Behavior Theory** .[Online].Available : <http://www.lotsofessays.com/viewpaper/1683416.html>. (20 ธันวาคม 2552).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

ทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย
: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทักษะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย ฉะนั้นจึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ขอให้ท่านตอบให้ตรงกับความรู้สึกที่เป็นจริงที่สุด เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา คำตอบนี้ จะไม่มีผลใด ๆ ต่อท่านทั้งสิ้น จึงขอความร่วมมือจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่ต้องลงชื่อ แบบสอบถามมี 4 ตอน โปรดตอบให้ครบทุกตอน และครบทุกข้อ

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบพระคุณท่าน มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

ทัศนคติของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหา
ความฟุ่มเฟือย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อที่ตรงตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ
() ชาย () หญิง
2. ชั้นปี
() ชั้นปีที่ 1 () ชั้นปีที่ 2
() ชั้นปีที่ 3 () ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า
3. ระดับผลการศึกษา (GPA)
() ต่ำกว่า 2.00 () 2.00 – 2.50
() 2.51 – 2.75 () สูงกว่า 2.75
4. ภูมิลำเนา
() ภาคเหนือ () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
() ภาคกลางและภาคตะวันออก () ภาคใต้
() กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
5. อาชีพของผู้ปกครอง
() พนักงานบริษัทเอกชน () ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว
() รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ () เกษตรกร
() รับจ้าง () อื่น ๆ (ระบุ)
6. รายได้ของผู้ปกครอง
() ต่ำกว่า 10,000 บาท () 10,000 – 15,000 บาท
() 15,001 – 20,000 บาท () 20,001 – 25,000 บาท
() 25,001 – 30,000 บาท () 30,001 – 35,000 บาท
() 35,001 – 40,000 บาท () มากกว่า 40,000 บาท
7. รายได้ต่อเดือน
() ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,000 – 8,000 บาท
() 8,001 – 10,000 บาท () 10,001 – 12,000 บาท
() 12,001 – 15,000 บาท () มากกว่า 15,000 บาท

ส่วนที่ 2

การรับรู้ปัญหา

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความเป็นจริงของท่าน

การรับรู้	ระดับการรับรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านเศรษฐกิจ					
1. ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว					
2. ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ					
3. ท่านซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา					
4. ท่านซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ท่านต้องจ่าย					
5. ท่านสามารถควบคุมการใช้จ่ายของท่านให้เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง โดยไม่ต้องขอเงินเพิ่ม					
6. ท่านมีการพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าประเภทอื่นเป็นทางเลือกก่อนการตัดสินใจซื้อ					
7. ท่านมีความเชื่อมั่นในสินค้าที่เคยเห็นผ่านโฆษณา มากกว่าสินค้าที่ไม่เคยเห็นผ่านโฆษณา					
8. ท่านจะพิจารณาซื้อสินค้านี้หรือหนึ่งยี่ห้อใดมากขึ้น หากสินค้านั้นมีของแถม					
9. ท่านนิยมซื้อสินค้าด้วยระบบผ่อนส่ง เพื่อให้ได้สินค้านั้นมา โดยทยอยจ่ายเงินทีละน้อย					
10. ท่านมีการออมเงิน และระมัดระวังการใช้จ่ายไม่ให้เกิดหนี้					
11. ท่านมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของตนเองลง หรือลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย					
12. ท่านมีการทำงานพิเศษ หรือหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว					
13. ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย					

การรับรู้	ระดับการรับรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. ท่านจะซื้อสินค้าใหม่ทดแทนของเก่าที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้วท่านนั้น					
15. ท่านติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง					
ด้านสังคม					
16. ท่านทราบว่าภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทย					
17. สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ดิ้นรนเพื่อตัวเอง แข่งแย่งแสวงหา และมีการแข่งขันมาก					
18. สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงิน อำนาจ และวัตถุ					
19. ท่านมีการวางแผนชีวิต เพื่อความอยู่รอดในสังคม					
20. การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นในสังคมปัจจุบัน ต้องใช้วิจรณญาณค่อนข้างมาก					
21. สินค้าหรือบริการที่ท่านซื้อ ส่วนหนึ่งเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการเข้าสังคมของตัวท่าน					
22. ท่านมีการติดตามเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และได้นำแนวคิดนั้นมาใช้ในชีวิต					
23. ท่านไม่ซื้อสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ แต่ซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศ หรือสินค้าจากกลุ่มชุมชนในประเทศ เช่น สินค้า OTOP แทน					
24. ท่านซื้อสินค้าหรือบริการ โดยพิจารณาจากสิ่งที่เพื่อนหรือบุคคลรอบตัวท่านมี					
25. ท่านซื้อสินค้าใหม่ที่ออกสู่ท้องตลาด หรือสินค้าที่หรูหรา รวมทั้งแต่งตัวตามสมัยนิยม เพื่อแสดงถึงความทันสมัยและความสำคัญของตนเอง					
26. สินค้าที่ท่านซื้อ ต้องเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงหรือยี่ห้อโด่งดัง มีการออกแบบทันสมัย มีราคาสูง					

การรับรู้	ระดับการรับรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
27. ท่านมีการลดการจัดเลี้ยงฉลองต่าง ๆ ในสถานที่ซึ่งหรูหรา มีราคาแพง รวมทั้งชักจูงเพื่อน ๆ ให้มีแนวคิดเดียวกัน					
28. ท่านให้ของขวัญที่เหมาะสม มีความจำเป็น และราคาไม่แพงแก่เพื่อนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ					
29. ท่านไปดูคอนเสิร์ต ชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ และมีการสะสมสินค้าของศิลปินหรือดาราที่ท่านชื่นชอบเป็นงานอดิเรก					
30. ท่านติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง					
<u>ด้านสิ่งแวดล้อม</u>					
31. ท่านทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก					
32. ท่านมีจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเสมอ ทำตามกฎ ระเบียบในการรักษาสีงแวดล้อม ไม่มั่งง่าย					
33. ท่านใช้พลังงาน และทรัพยากรทุกชนิดเท่าที่จำเป็น ใช้อย่างคุ้มค่า ประหยัด และไม่ให้เกิดมลภาวะ					
34. ท่านเข้าใจถึงอนามัยหรือสาธารณสุข ของสิ่งแวดล้อมอย่างดี และรักษาสุขภาพ ด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ จะได้ไม่เจ็บป่วย					
35. ท่านไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง					
36. ท่านซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ					
39. ท่านพยายามพึ่งตนเอง โดยการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานเอง หรือทำอาหารมารับประทานเอง					
40. ท่านมีการเปรียบเทียบสิ่งของต่าง ๆ ที่ท่านมี กับสิ่งของ					

การรับรู้	ระดับการรับรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ต่าง ๆ ที่คนอื่นมี					
41. ท่านช่วยสอดส่องลดปัญหาอาชญากรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความสุข					
42. ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตัวท่านเอง โดยไม่คำนึงถึงอิทธิพลจากการโฆษณา					
43. ท่านดำรงชีวิตด้วยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต และใช้หลักศีลธรรมในการบริโภคสินค้าและบริการ					
44. ท่านติดตามหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปฏิบัติ และชักชวนเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวให้ร่วมกันสร้างประชาคมพอเพียง					
45. ท่านติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม สนับสนุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืน					

ส่วนที่ 3 **การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาคูณพุ่มพุ่มพุ่ม**
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความเป็นจริงของท่าน

พฤติกรรม	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความพอประมาณ					
46. เมื่อท่านได้รับเงินมา ท่านจะนำมาจัดสรรให้เพียงพอ ไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่ม					
47. ท่านไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็นต้องใช้ท่านจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพง					
48. ท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า คุ้มราคา					
49. ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่ท่านเป็น ท่านมี โดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใดมาเติมเต็ม					

พฤติกรรม	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความมีเหตุผล					
50. สินค้าที่ท่านซื้อ เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต					
51. สินค้าที่ท่านซื้อเป็นสินค้าที่ใช้ในการศึกษา					
52. ท่านใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผล ไม่ฟุ่มเฟือย					
53. ท่านมีวินัยทางการเงิน มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม					
54. เมื่อมีปัญหาในเรื่องการใช้จ่าย ท่านแก้ไขอย่างมีเหตุผล โดยพยายามหาสาเหตุและแก้ไขอย่างมีสติ					
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี					
55. ท่านใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้					
56. ท่านมีเงินการออมเงิน ทั้งการออมด้วยวิธีการฝากเงิน หรือวิธีอื่น ๆ เช่น ซื้อทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงิน ยามฉุกเฉิน หรือเพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย					
57. ท่านได้มีการหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว					
58. ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง และยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต					
59. ท่านมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ท่านคิดว่าปัญหาที่ทำให้ท่านไม่สามารถบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ เป็นเพราะสาเหตุใด

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ในการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัยของท่าน

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ข

คู่มือการลงรหัส

คู่มือการลงทะเบียน

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
1	No	เลขที่แบบสอบถาม	-
2	Gender	เพศ	1 ชาย 2 หญิง
3	Class	ชั้นปี	1 ชั้นปีที่ 1 2 ชั้นปีที่ 2 3 ชั้นปีที่ 3 4 ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า
4	GPA	ระดับผลการศึกษา	1 ต่ำกว่า 2.00 2 2.00 – 2.50 3 2.51 – 2.75 4 สูงกว่า 2.75
5	Zone	ภูมิคุ้มกัน	1 ภาคเหนือ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ภาคกลางและภาคตะวันออก 4 ภาคใต้ 5 กรุงเทพฯและปริมณฑล
6	Occu	อาชีพผู้ปกครอง	1 พนักงานบริษัทเอกชน 2 ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว 3 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 4 เกษตรกร 5 รับจ้าง 6 อื่น ๆ
7	PIIncome	รายได้ผู้ปกครอง	1 ต่ำกว่า 10,000 บาท 2 10,000 – 15,000 บาท 3 15,001 – 20,000 บาท 4 20,001 – 25,000 บาท 5 25,001 – 30,000 บาท

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
			6 30,001 – 35,000 บาท 7 35,001 – 40,000 บาท 8 40,001 บาทขึ้นไป
8	Income	รายได้ต่อเดือน	1 ต่ำกว่า 5,000 บาท 2 5,001 – 8,000 บาท 3 8,001 – 10,000 บาท 4 10,001 – 12,000 บาท 5 12,001 – 15,000 6 15,001 บาทขึ้นไป
9	Part2N1	ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
10	Part2N2	ท่านทราบภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
11	Part2N3	ท่านซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
12	Part2N4	ท่านซื้อสินค้าเมื่อพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ท่านต้องจ่าย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
13	Part2N5	ท่านสามารถควบคุมการใช้จ่ายของท่านให้เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง โดยไม่ต้องขอเงินเพิ่ม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
14	Part2N6	ท่านมีการพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าประเภทอื่นเป็นทางเลือกก่อนการตัดสินใจซื้อ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
15	Part2N7	ท่านมีความเชื่อมั่นในสินค้าที่เคยเห็นผ่านโฆษณา มากกว่าสินค้าที่ไม่เคยเห็นผ่านโฆษณา	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
16	Part2N8	ท่านจะพิจารณาซื้อสินค้านี้หรือไม่หนึ่งปีหรือไฉนมากขึ้น หากสินค้านั้นมีของแถม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
17	Part2N9	ท่านนิยมซื้อสินค้าด้วยระบบผ่อนส่งเพื่อให้ได้สินค้านั้นมา โดยทยอยจ่ายเงินทีละน้อย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
18	Part2N10	ท่านมีการออมเงิน และระมัดระวังการใช้จ่ายไม่ให้เกิดหนี้	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
19	Part2N11	ท่านมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของตนเองลง หรือลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
20	Part2N12	ท่านมีการทำงานพิเศษ หรือหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
21	Part2N13	ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อควบคุมการใช้จ่าย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
22	Part2N14	ท่านจะซื้อสินค้าใหม่ทดแทนของเก่าที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้วเท่านั้น	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
23	Part2N15	ท่านติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
24	Part2N16	ท่านทราบว่าภาวะสังคมในปัจจุบันของไทย รวมทั้งทราบค่านิยมของสังคมไทย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
25	Part2N17	สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ดิ้นรนเพื่อตัวเอง แข่งแย่ง แสวงหาและมีการแข่งขันมาก	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
26	Part2N18	สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงินอำนาจ และวัตถุ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
27	Part2N19	ท่านมีการวางแผนชีวิต เพื่อความอยู่รอดในสังคม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
28	Part2N20	การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นในสังคมปัจจุบัน ต้องใช้วิจารณญาณค่อนข้างมาก	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
29	Part2N21	สินค้าหรือบริการที่ท่านซื้อ ส่วนหนึ่งเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการเข้าสังคมของตัวท่าน	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
30	Part2N22	ท่านมีการติดตามเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและได้นำแนวคิดนั้นมาใช้ในชีวิต	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
31	Part2N23	ท่านไม่ซื้อสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ แต่ซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศ หรือ สินค้าจากกลุ่มชุมชนในประเทศ เช่น สินค้า OTOP แทน	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
32	Part2N24	ท่านซื้อสินค้าหรือบริการ โดยพิจารณาจากสิ่งที่เพื่อนหรือบุคคลรอบตัวท่านมี	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
33	Part2N25	ท่านซื้อสินค้าใหม่ที่ออกสู่ท้องตลาด หรือสินค้าที่หรูหรา รวมทั้งแต่งตัวตามสมัยนิยม เพื่อแสดงถึงความทันสมัย และความสำคัญของตนเอง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
34	Part2N26	สินค้าที่ท่านซื้อ ต้องเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงหรือยี่ห้อโด่งดัง มีการออกแบบทันสมัย มีราคาสูง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
35	Part2N27	ท่านมีการลดการจัดเลี้ยงฉลองต่าง ๆ ในสถานที่ซึ่งหรูหรา มีราคาแพง รวมทั้งชักจูงเพื่อน ๆ ให้มีแนวคิดเดียวกัน	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
36	Part2N28	ท่านให้ของขวัญที่เหมาะสม มีความจำเป็น และราคาไม่แพงแก่เพื่อนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
37	Part2N29	ท่านไปดูคอนเสิร์ต ชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ และมีการสะสมสินค้าของศิลปินหรือดาราที่ท่านชื่นชอบเป็นงานอดิเรก	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
38	Part2N30	ท่านติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
39	Part2N31	ท่านทราบภาวะแวดล้อมของสังคมและโลก	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
40	Part2N32	ท่านมีจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเสมอ ทำตามกฎหมาย ระเบียบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่มั่งง่าย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
41	Part2N33	ท่านใช้พลังงาน และทรัพยากรทุกชนิดเท่าที่จำเป็น ใช้อย่างคุ้มค่า ประหยัด และไม่ให้เกิดมลภาวะ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
42	Part2N34	ท่านเข้าใจถึงอนามัยหรือสาธารณสุขของสิ่งแวดล้อมอย่างดี และรักษาสุขภาพ ด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ จะได้ไม่เจ็บป่วย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
43	Part2N35	ท่านไม่สูบบุหรี่ ไม่รับประทานสุรา และ หลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ และคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม และส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
44	Part2N36	ท่านซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้า เครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่ บ่อย ๆ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
45	Part2N37	ท่านพยายามพึ่งตนเอง โดยการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานเอง หรือ ทำอาหารมารับประทานเอง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
46	Part2N38	ท่านมีการเปรียบเทียบสิ่งของต่าง ๆ ที่ ท่านมี กับสิ่งของต่าง ๆ ที่คนอื่นมี	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
47	Part2N39	ท่านช่วยสอดส่องลดปัญหา อาชญากรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคม แห่งความสุข	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
48	Part2N40	ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตัวท่านเอง โดยไม่คำนึงถึงอิทธิพลจากการโฆษณา	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
49	Part2N41	ท่านดำรงชีวิตด้วยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต และใช้หลักศีลธรรมในการบริโภคสินค้าและบริการ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
50	Part2N42	ท่านติดตามหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปฏิบัติ และชักชวนเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวให้ร่วมกันสร้างประชาคมพอเพียง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
51	Part2N43	ท่านติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สนับสนุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืน	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
52	Part3N44	เมื่อท่านได้รับเงินมา ท่านจะนำมาจัดสรรให้เพียงพอ ไม่ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่ม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
53	Part3N45	ท่านไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็น ต้องใช้ท่านจะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพง	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
54	Part3N46	ท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า คุ้มค่า	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
55	Part3N47	ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่ท่านปั่น ท่านมี โดยไม่ต้องขวนขวายหาสิ่งอื่นใด มาเติมเต็ม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
56	Part3N48	สินค้าที่ท่านซื้อ เป็นสินค้าที่มีความ จำเป็นในการดำเนินชีวิต	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
57	Part3N49	สินค้าที่ท่านซื้อเป็นสินค้าที่ใช้ใน การศึกษา	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
58	Part3N50	ท่านใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผล ไม่ ฟุ่มเฟือย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
59	Part3N51	ท่านมีวินัยทางการเงิน มีความ รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และ สังคม	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
60	Part3N52	เมื่อมีปัญหาในเรื่องการใช้จ่าย ท่าน แก้ไขอย่างมีเหตุผล โดยพยายามหา สาเหตุและแก้ไขอย่างมีสติ	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ที่	ชื่อตัวแปร	ความหมาย	ค่าของตัวแปร
60	Part3N53	ท่านใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ ก่อหนี้	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
61	Part3N54	ท่านมีเงินการออมเงิน ทั้งการออมด้วย วิธีการฝากเงิน หรือวิธีอื่น ๆ เช่น ซื้อ ทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินยาม ฉุกเฉิน หรือเพิ่มรายได้ด้วยการลด รายจ่าย	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
62	Part3N55	ท่านได้มีการหารายได้เพิ่ม เพื่อ ช่วยเหลือครอบครัว	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
63	Part3N56	ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง และยึด เส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด
64	Part2N1	ท่านมีความสุขกับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน	1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ภาคผนวก ค

ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

นายวิเชียร วิทยอุดม สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาการเงินกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2521 ปริญญาโทพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารพัฒนาชุมชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2525 และ ปริญญาเอกรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2552 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งรองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

นางเขมมาрі รักษ์ชูชีพ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาการคลังสาธารณะ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2520 ปริญญาโท(หลักสูตรนานาชาติ) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา Business Communication and Management มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. 2529 และปริญญาเอก(หลักสูตรนานาชาติ) Ph.D (Development Administration) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2550 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี